II

(Säädökset, joita ei tarvitse julkaista)

KOMISSIO

KOMISSION PÄÄTÖS,

tehty 13 päivänä kesäkuuta 2000,

yrityskeskittymän soveltuvuudesta yhteismarkkinoille ja ETA-sopimuksen toimintaan

(Asia COMP/M.1673 – VEBA/VIAG)

(tiedoksiannettu numerolla K(2000) 1597)

(Ainoastaan saksankielinen teksti on todistusvoimainen)

(ETA:n kannalta merkityksellinen teksti)

(2001/519/EY)

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO, joka

ottaa huomioon Euroopan yhteisön perustamissopimuksen,

ottaa huomioon Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 57 artiklan 2 kohdan a alakohdan,

ottaa huomioon yrityskeskittymien valvonnasta 21 päivänä joulukuuta 1989 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 4064/89 [1], sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna asetuksella (EY) N:o 1310/97 [2], ja erityisesti sen 8 artiklan 2 kohdan,

ottaa huomioon 4 päivänä helmikuuta 2000 tehdyn komission päätöksen menettelyn aloittamisesta tässä asiassa,

on antanut asianomaisille yrityksille tilaisuuden esittää huomautuksensa komission esittämistä väitteistä,

ottaa huomioon keskittymiä käsittelevän neuvoa-antavan komitean lausunnon [3],

sekä katsoo seuraavaa:

(1) Komissio on vastaanottanut 14 päivänä joulukuuta 1999 asetuksen (ETY) N:o 4064/894 artiklan mukaisen ilmoituksen yrityskeskittymästä, jolla VEBA Aktiengesellschaft ja VIAG Aktiengesellschaft aikovat sulautua sulautuma-asetuksen 3 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitetulla tavalla.

(2) Komissio on 4 päivänä helmikuuta 2000 päättänyt aloittaa sulautuma-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan ja Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen 57 artiklan mukaisen menettelyn tässä asiassa.

(3) Neuvoa-antava komitea on 24 päivänä toukokuuta 2000 käsitellyt tämän päätöksen luonnosta.

I OSAPUOLET JA HANKE

(4) VEBA on monialayhtymä, jonka toimialaan kuuluvat sähkö, maakaasu, mineraaliöljy, kemikaalit, televiestintä, vesi, jätteiden käsittely, teräskauppa, logistiikka ja kiinteistöjen hoito. Yhtymä toimii sähkötalouden kaikissa portaissa tytäryhtiönsä PreussenElektra AG:n, jäljempänä 'PreussenElektra', välityksellä. PreussenElektra on yksi Saksan suurimmista yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvista yrityksistä, jonka perinteistä jakelualuetta ovat pohjoiset osavaltiot Schleswig-Holstein ja Niedersachsen sekä laajat alueet Hessenissä. Lisäksi PreussenElektra, RWE ja VIAG-konserniin kuuluva Bayernwerk AG ottivat yhdessä muiden länsisaksalaisten yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvien yritysten kanssa Saksan yhdistyessä haltuunsa Vereinigte Energiewerke AG:n, jäljempänä 'VE-

[1] EYVL L 395, 30.12.1989, s. 1; oikaistu toisinto EYVL L 257, 21.9.1990, s. 13.
[2] EYVL L 180, 9.7.1990, s. 1.
[3] EYVL C 192, 10.7.2001.

AG'. PreussenElektra jakaa kuitenkin määräysvallan VEAG:ssä RWE:n ja Bayernwerk AG:n kanssa. VEBA-yhtymällä on yhteenliitetyn verkon alueen ulkopuolella muita määrääviä omistusosuuksia muun muassa uusien osavaltioiden alueellisissa jakeluyhtiöissä (e.dis ja Avacon).

(5) VIAG on kansainvälistä toimintaa harjoittava monialayhtymä, jonka toimialaan kuuluvat sähkö, maakaasu, kemikaalit, televiestintä, pakkaukset, vesi, jätteiden käsittely, alumiini, teräskauppa ja logistiikka. Energia-alan toiminta on keskittynyt yhtymän Bayernwerk AG -tytäryhtiöön, jäljempänä 'Bayernwerk', joka on myös yksi Saksan suurista yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvista yrityksistä. Myös Bayernwerk toimii sähkövoima-alan kaikissa portaissa. Sen perinteinen verkko- ja jakelualue kattaa suurimman osan eteläisestä Baijerin osavaltiosta. VEAG:n lisäksi Bayernwerkillä on (katso johdanto-osan 4 kappale) amerikkalaiseen Southern Companyyn kuuluvan Southern Energy -osakkuusyhtiön kanssa yhteinen määräysvalta Berliner Kraft- und Licht AG:ssä, jäljempänä 'BEWAG'. Itäsaksalainen alueellinen jakeluyhtiö TEAG, jonka jakelualue on yhteenliitetyn verkon Bayernwerkille kuuluvan alueen ulkopuolella, kuuluu myös VIAG-yhtymään.

(6) Osapuolet aikovat toteuttaa sulautuman liittämällä sulautuvan oikeushenkilön VIAG:n vastaanottavaan oikeushenkilöön VEBA:han yhtiömuodon muuttamista koskevan Saksan lain (Umwandlungsgesetz) 2 pykälän 1 kohdan 1 alakohdan mukaisesti. Näin ollen kyseessä on oikeudellisessa mielessä sulautuminen.

II YRITYSKESKITTYMÄ

(7) VEBA ja VIAG ovat kaksi toisistaan riippumatonta yritystä, jotka aikovat sulautua keskenään. Tämän vuoksi kyseessä on sulautuma-asetuksen 3 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettu keskittymä.

III YHTEISÖNLAAJUINEN MERKITYS

(8) Osapuolten maailmanlaajuinen liikevaihto oli tilivuonna 1998 yli 5 miljardia euroa ([4]) (VEBA 42,8 miljardia euroa, VIAG 25,1 miljardia euroa). Koko yhteisön alueelta kertynyt liikevaihto ylittää sekä WEBA:n (33,5 miljardia euroa) että VIAG:n (18,2 miljardia euroa) osalta 250 miljoonan euron rajan. VEBA:n tilivuonna 1998 yhteisön alueelta kertyneestä kokonaisliikevaihdosta kaksi kolmasosaa oli kertynyt Saksasta. VIAG:n itsensä antamien tietojen mukaan sen yhteisön alueelta kertyneestä kokonaisliikevaihdosta ei ole kertynyt yli kahta kolmasosaa yksittäisestä jäsenvaltiosta. Näin ollen ilmoitetulla keskittymällä on yhteisönlaajuista merkitystä.

IV SULAUTUMA-ASETUKSEN 2 ARTIKLAN MUKAINEN ARVIOINTI

(9) Kumpikin osapuoli toimii useilla liiketoiminnan aloilla. Lähtökohtaisesti on syytä katsoa, että yrityskeskittymä luo VEBA/VIAG:lle määräävän markkina-aseman sähkövoima-alalla Saksassa (A) ja vahvistaa määräviä markkina-asemia kemian alalla (B). Määräävän markkina-aseman syntymistä tai vahvistumista ei ole odotettavissa muilla aloilla. Tämä koskee erityisesti kaasualaa (C) ja teräskaupan alaa (D).

A *SÄHKÖVOIMA*

(10) Keskittymähanke johtaa duopolitilanteeseen, jossa Saksan liittotasavallan alueeseen rajoittuvilla jakelun yhteenliitetystä verkosta kattavilla markkinoilla määräävässä asemassa on kaksi yritystä, VEBA/VIAG ja RWE.

1 *Merkitykselliset tuotemarkkinat*

(11) Komissio on aiemmissa päätöksissään ([5]) jakanut sähkövoima-alan seuraaviin merkityksellisiin tuotemarkkinoihin: tuotanto eli sähkön tuotanto voimalaitoksissa; siirto eli sähkön siirtäminen suurjännitejohtoja pitkin; jakelu eli sähkön siirtäminen keski- ja pienjännitejohtoja pitkin; ja toimittaminen eli sähkön toimittaminen loppukäyttäjille. Toisessa päätöksessä ([6]) erotettiin vielä yhdet sähkövoima-alan tuotemarkkinat, sähkökauppa, vaikka markkinat jätettiin lopullisesti määrittelemättä.

(12) Tähänastisissa komission päätöksissä on arvioitu markkinaolosuhteita lähinnä Britannian ja Ranskan sähkövoima-alalla. Uudemmissa päätöksissä, jotka ovat koskeneet keskittymiä Saksan markkinoilla, kysymys markkinoiden rajaamisesta on voitu jättää hyvin pitkälle avoimeksi. Markkinoiden rajaamisen kannalta on merkitystä sähkövoima-alan rakenteella, joka osoittaa, millainen on tarjoaja- ja ostajapuolten koostumus.

(13) Saksan sähkövoima-alalle on ominaista vertikaalinen jakautuminen yli aluerajojen toimiviin yhteenliitettyyn verkkoon kuuluviin yrityksiin, alueellisiin sähkön toimittajayrityksiin (alueelliset toimittajat) ja paikallisiin jakeluyrityksiin (erityisesti kaupunkien energialaitokset).

([4]) Liikevaihto on laskettu sulautuma-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan ja liikevaihdon laskemisesta annetun komission tiedonannon (EYVL C 66, 2.3.1998, s. 25) mukaisesti. Ennen vuoden 1999 tammikuun 1 päivää kertyneet liikevaihdot on laskettu keskimääräisten ecun vaihtokurssien perusteella ja muutettu euroiksi niin, että yksi ecu vastaa yhtä euroa.

([5]) Asia IV/M.1346 — EdF / London Electricity, asia IV/M.1606 — EdF / South Western Electricity.

([6]) Asia IV/M.1557 – EdF / Louis Dreyfus.

(14) Yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvien yritysten tuottama sähkö ja sähkön tuojien maahantuoma sähkö toimitetaan eri käyttäjäryhmille UHV-verkon (Ultra High Voltage) ja EHV-verkon (Extra High Voltage), niin kutsutun siirtoverkon, välityksellä. Siirtoverkko toimittaa sähköä alueellisille sähkön toimittajille ja myös suurehkoille kaupunkien energialaitoksille, sähkön myyjille sekä suurehkoille teollisille erityisasiakkaille, jotka ottavat vastaan sähkönsä suoraan tältä jännitetasolta.

(15) Yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvat yritykset toimivat lisäksi vertikaalisesti integroituneiden konserniyritystensä ansiosta kaikilla jakeluketjun myöhemmillä markkinoilla (katso johdanto-osan 16 kappaleesta alkaen).

(16) Alueelliset sähkön toimittajat käyttävät pienjännitejohtoja (alle 20 kilovolttia) ja osittain myös keskijännitejohtoja (20—110 kilovolttia) sähkön toimittamiseen sekä kaupunkien energialaitoksille että loppukäyttäjille. Ne toimivat tällöin lähinnä yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvien yritysten tuottaman sähkön jakelijoina. Ne tuottavat myös itse vähäisiä määriä sähköä, jonka ne kuitenkin toimittavat omille asiakkailleen pien- ja keskijännitejohtojen välityksellä.

(17) Alimmalla jakelutasolla kaupunkien energialaitokset toimittavat sähköä pienjännitejohtoja pitkin vain loppukäyttäjille. Myös kaupunkien energialaitokset tuottavat osittain itse sähköä, jonka ne käyttävät kuitenkin ennen kaikkea omiin tarpeisiinsa. Kyseessä on lähinnä yhdistetyistä sähkö- ja lämpövoimaloista peräisin oleva sähkö. Mahdollisuudet jakaa tämä markkinaporras loppukäyttäjätyyppien mukaan edelleen pienempiin osiin voitiin jättää komission aikaisemmissa päätöksissä avoimiksi ([7]). On kuitenkin havaittu merkkejä siitä, että kun sähköä toimitetaan pienjänniteverkoista pienasiakkaille ([8]) (kotitalouksille, ammatinharjoittajille ja maatalousasiakkaille, joiden liitäntäteho on alle 30 kilowattia ja vuotuinen sähkönkulutus alle 30 megawattituntia), ja kun sähköä toimitetaan keskijänniteverkoista ja niitä korkeamman jännitetason verkoista teollisille erityissopimusasiakkaille, markkinaolosuhteet ovat erilaiset. Siksi nämä toimitukset on jaoteltava erillisiin merkityksellisiin tuotemarkkinoihin.

(18) Sähkökaupassa on kyse kehittymässä olevista markkinoista, jotka syntyivät vasta sen jälkeen, kun ostajat saivat kaupan vapautumisen myötä mahdollisuuden valita vapaasti toimittajansa. Sähkökaupalla ymmärretään omalla vastuulla ja omaan lukuun tapahtuvaa sähkön ostamista ja myymistä. Sähkökauppaa käydään kaikilla jännitetasoilla. Niinpä riippumattomien, vailla omaa tuotantokapasiteettia ja omaa verkkoa olevien kauppiaiden lisäksi sähkökauppaa harjoittavat sekä myyjä- että osittain myös ostajapuolella yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvat yritykset, muut voimalaitosyritykset ja sähkön tuojat. Asiamiestoiminta eli sähkön välitys huoltoasemien ja kauppaketjujen kautta ilman menekkiriskiä (joka on pikemminkin tuottajalla) ei ole sähkökauppaa.

(19) Edellä (johdanto-osan 14 kappaleessa) kuvattu yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvien yritysten harjoittama sähkön toimittaminen muodostaa tuotteen ominaisuuksien (eli kyseisen jännitetason) ja toimituksista kiinnostuneiden erityisten ostajaryhmien perusteella omat erilliset markkinansa. Niihin kuuluvat (Saksassa) sähkön tuotanto yhteenliitetyn verkon tasolla ja sähkön tuonti toimitettavaksi UHV- ja EHV-verkon välityksellä eri ostajaryhmille kuten alueellisille jakelijoille, suurehkoille kaupunkien energialaitoksille, sähkökauppiaille ja suurille teollisille erityisasiakkaille. Seuraavassa tutkitaan näitä markkinoita. Jos osapuolet toimivat alemmilla markkinatasoilla, sulautuman vaikutuksia kyseisiin markkinoihin käsitellään samalla, kun arvioidaan sen vaikutuksia kilpailuun yhteenliitetyn verkon tasolla.

2 *Merkitykselliset markkinat*

(20) Maantieteelliset viitemarkkinat muodostuvat alueesta, jolla kyseiset yritykset toimivat tavaroiden tai palvelujen tarjoajina, jolla kilpailuolosuhteet ovat riittävän yhdenmukaiset ja joka poikkeaa siihen rajoittuvista alueista.

(21) Keskittymää koskevassa ilmoituksessaan osapuolet katsovat, että yhteenliitetyn verkon tasolta toimitettavan sähkön markkinat ovat yhteisön laajuiset. Ne perustelevat arviotaan muun muassa sillä, että EY:n sähködirektiivissä säädetyn kehyksen ansiosta sähkön tuotanto-olosuhteet ovat yhtenäiset. Osapuolten mukaan ostajat ovat Euroopan unionissa siirtyneet yhä useammin käyttämään Euroopan laajuisia tarjouskilpailuja ja Manner-Euroopan tärkeimpien maiden siirtoverkot on liitetty toisiinsa UCTE-verkon ([9]) välityksellä, mikä sekin viittaa väitteen mukaan laajempien kuin kansallisten markkinoiden olemassaoloon.

([7]) Tilanne oli tämä esimerkiksi asiassa COMP/M.1720 − Fortum / Elektrizitätswerk Wesertal.

([8]) Tähän asiakasryhmään kuuluvat ne sähkön käyttäjät, joita kutsuttiin markkinoiden vapauttamiseen saakka 'tariffiasiakkaiksi', koska sähköä toimitettiin niille yleisten tariffien (BTOElt) ja yleisten toimitusehtojen (Allgemeine Versorgungsbedingungen, AVBEltV) mukaisesti.

([9]) Union pour la Coordination du Transport de l'Electricité on eurooppalaisia sähkönsiirtoverkkoja ylläpitävien yhtiöiden yhteistyöjärjestö.

2.1 **Markkinat ovat vain kansalliset**

(22) Komission tutkimuksissa taas on käynyt ilmi, että sähkön toimittaminen yhteenliitetystä verkosta muodostaa laajuudeltaan vain kansalliset markkinat. Tämä johtuu enimmäkseen siitä, että liitosyksiköiden eli kansallisen verkon naapurimaan verkkoon liittävien yksiköiden kapasiteetti on rajallinen ja että tuonti on sen vuoksi jo teknisistä syistä vähäistä. Ilmoituksessa annettujen tietojen mukaan tuontisähkön osuus Saksan sähköhuollosta vuonna 1998 oli 38,5 terawattituntia, mikä vastaa noin 8:aa prosenttia koko kulutuksesta. European Transmission Systems Operators (ETSO) on laskenut ([10]), että tuonti Saksaan oli ajanjaksona 1 päivästä lokakuuta 1998 30 päivään syyskuuta 1999 noin 28 terawattituntia. Sähkön kokonaiskulutuksen ollessa 479,0 terawattituntia tuonnin osuus jäisi hieman alle 6 prosenttiin. Tuonnin todellinen osuus saattaa komission arvion mukaan olla vielä alhaisempi, koska osa Saksaan tuodusta sähköstä ei ole Saksan markkinoiden käytettävissä. Tässä tapauksessa kysymys onkin kauttakulkusähköstä, joka vain kulkee Saksan kautta ja toimitetaan muihin kohdemaihin. Esimerkiksi Ranskan EdF toimittaa sähköä Saksan yhteenliitetyn verkon ja Sveitsin kautta Italian ENEL:lle. Siksi sähkön toimittaminen yhteenliitetystä verkosta muodostaa tuonnin suurten esteiden vuoksi enintään kansalliset markkinat.

(23) Ulkomaisten tuottajien mahdollisuudet tuoda Saksan markkinoille riippuvat liitosyksiköiden käytettävissä olevasta kapasiteetista. Kyseinen kapasiteetti on markkinatoimijoiden antamien tietojen mukaan kuitenkin erittäin rajallista. Oheisesta taulukosta käy ilmi tuonnissa Saksaan käytettävissä olevien yksittäisten liitosyksiköiden nimelliskapasiteetti.

Taulukko: Kytkentäkapasiteetti ulkomaiden kanssa (*Lähde*: UCPTE, 1998)

(gigawattia)

Yritys	**Kytkentäkapasiteetti**	
	Kapasiteetti	Maat
VEBA	5,0	NL, DK, S
VIAG	6,6	A, CZ
BEWAG	0	—
RWE	13,9	NL, F, L, A, CH
VEAG	7,0	DK, PL, CZ
VEW	3,2	NL
Energie Baden-Württemberg (EnBW)	10,3	F, A, CH
Hamburgische Elektrizitäts-Werke AG (HEW)	0	—
Muut	0	—
Saksa yhteensä	46,0	—

(24) Kaikkien Saksan ja ulkomaiden välisten liitosyksiköiden yksittäisten siirtokapasiteettien yhteenlasku antaa siis tulokseksi noin 46,0 gigawattia. Osapuolten antamien tietojen mukaan tästä nimelliskapasiteetista puuttuvat vielä Luxemburgin ja Saksan väliset verkkoyhteydet.

(25) Osapuoletkaan eivät kuitenkaan oleta, että tämä laskennallinen siirtokapasiteetti vastaisi fyysistä todellisuutta ja että näin selvitetty liitosyksiköiden sähkön tuontia Saksaan kuvaava kapasiteetti olisi kokonaisuudessaan käytettävissä. Sen sijaan ne katsovat, että liitosyksiköiden taustalla olevat verkot mahdollistavat tiettynä ajankohtana korkeintaan noin 15 gigawatin tuontimäärän. Osapuolet perustelevat laskennallista määrää selvästi alhaisempaa tuontikapasiteettia viittaamalla samanaikaisesti muualla tehtävistä siirroista aiheutuviin sähkön oikosulkuvirtoihin (*loop flow*).

(26) Kansainvälisellä tasolla on laadittu fyysisen johtokuormituksen hallintaa koskeva suunnitelma, jossa edellytetään muun muassa maiden välisten vapaiden keskimääräisten siirtokapasiteettien ilmoittamista ([11]). Nämä laskelmat, joiden tekemisestä Saksassa on vastannut RWE AG

([10]) ETSO:n tutkimus: Proposal for the implementation of the Cross-border Tariffs for the year 2001, toisinto päivätty 27.3.2000.

([11]) International Exchanges of Electricity, Rules Proposal by the European Transmission System Operators.

yhteenliitetystä verkosta vastaavan Deutsche Verbundgesellschaftin toimeksiannosta, osoittavat tuontisähkön siirtokapasiteetin olevan korkeintaan 13,4 gigawattia.

(27) Useimmat kyselyyn osallistuneista markkinatoimijoista pitivät kuitenkin myös näin laskettua enimmäiskapasiteettia vielä liian korkeana. Väistämättömien oikosulkuvirtojen ja jännitetason ylläpitoon sekä jännitestabiilisuuteen liittyvien ongelmien vuoksi tuonnin enimmäiskapasiteetti on useimpien markkinatoimijoiden mielestä 7–10 gigawattia. Kyselyyn osallistuneet markkinatoimijat mainitsivat vielä, että suuri osa liitosyksiköiden kapasiteetista on lisäksi varattu pitkäaikaisin sopimuksin yhteenliitettyyn verkkoon kuuluville yrityksille, jotka omistavat liitosyksiköt. Näin erityisesti Saksan ja Tanskan välisellä rajalla oleva liitosyksikkö, jota Preussen-Elektra pitää yllä Saksan puolella, on jo 50-prosenttisesti sidottu pitkäaikaisilla sopimuksilla. Osapuolten antamien tietojen mukaan 1 200 megawatin kapasiteetista vain 500 megawattia huutokaupataan ulkopuolisille.

(28) Osapuolet esittävät, että sähkön samanaikainen tuonti ja vienti tasapainottaisi liitosyksiköiden kapasiteettia, jolloin käytettävissä olisi tuonnin ja viennin saldoa vastaava kapasiteetti. UCPTE:n suorittama energiavirran mittaus osoittaa kuitenkin kiistatta, että kunkin liitosyksikön energiavirran kokonaissaldo on aina selvästi tietyn suuntainen, joten nähtävästi joko tuonti- tai vientikapasiteetti on selvästi ylikuormitettu. Lisäsähkön toimittaminen ei joka tapauksessa ole tämän saldon osoittamaan suuntaan mahdollista, koska liitosyksikön kapasiteetti on jo pitkälti käytössä. Esimerkiksi Ranska toimittaa nykyään jonkin verran sähköä Saksaan, mutta tuonti Saksasta Ranskaan on sen sijaan vähäistä, koska kaupan vapauttamiseksi tarvittava oikeudellinen kehys ei ole vielä valmis. Alankomaissa sähkön hintataso on nykyään korkeampi kuin Saksassa. Siksi Saksasta toimitetaan sähköä Alankomaihin, mutta päinvastaiseen suuntaan toimituksia ei ole. Myös muiden liitosyksiköiden kautta harjoitetaan pääasiassa joko vientiä tai tuontia, joten liitosyksiköiden kapasiteetin tasapainottumista ei nykyisin juuri ilmene.

(29) On mahdollista, että vienti ja samalla liitosyksiköiden kuormituksen tasapainottuminen lisääntyvät sähköntuojia hyödyttävällä tavalla tulevaisuudessa, erityisesti kun sähkömarkkinoiden vapautuminen etenee Saksan naapurimaissa. Viennin kasvu riippuu kuitenkin monista tekijöistä. Tällaisen toistaiseksi epävarman kehityksen ottaminen huomioon tässä keskittymämenettelyssä on kuitenkin vielä liian aikaista, koska tulevasta kehityksestä ei ole konkreettista tietoa.

(30) Lisäksi erityisesti ulkomaisten sähkön tarjoajien tuontia vaikeuttaa se, että rajat ylittävistä sähkön toimituksista Saksan liittotasavaltaan peritään siirtomaksu, niin sanottu T-lisä (T-Komponente) 0,125 pfennigiä kilowattitunnilta, jos siirrettyä virtamäärää ei voida tasoittaa saldossa (katso lähemmin 2.4 kohta).

(31) Näin ollen vähäinen tuonti mutta myös liitosyksiköiden rajallinen tuontikapasiteetti ja lisäkustannukset (myös liitosyksiköiden käyttöön liittyvät) osoittavat, että maantieteelliset markkinat eivät missään tapauksessa ole kansallista aluetta laajemmat.

2.2 **Kilpailuvaikutuksia koskevan arvioinnin perustana käytetään kansallisia markkinoita: markkinat ovat ennustettavissa olevassa tulevaisuudessa vähintään kansalliset**

(32) Ottaen huomioon, että monilla sähköä toimittavilla yrityksillä ei oikeudellisista edellytyksistä huolimatta vielä ole asiakkaita aikaisemmin suojatuilla kilpailijoidensa jakelualueilla, on kyseenalaista, ovatko markkinat yhteenliitetyn verkon tasolla jo laajuudeltaan kansalliset. Ennen sähkömarkkinoiden vapauttamista jokaisen sähköä toimittavan yrityksen toiminta rajoittui sen omalle jakelualueelle. Vastaavasti maantieteelliset markkinat sähkön toimittamiseksi yhteenliitetystä verkosta eivät olleet laajemmat kuin asiakaskunta, joka oli sähköä tuottavan yrityksen siirtoverkon ulottuvilla.

(33) Uudemmissa päätöksissä ([12]), joissa on tarkasteltu yrityskeskittymän vaikutuksia jo vapautetuilla sähkömarkkinoilla, komissio on havainnut merkkejä siitä, että sähkövoiman tuotanto Saksassa voisi muodostaa kansalliset markkinat, mutta on kuitenkin jättänyt tarkan rajauksen avoimeksi. Komissio katsoo, että markkinat sähkön toimittamiseksi yhteenliitetystä verkosta kehittyvät lähiaikoina Saksassa kansallisiksi markkinoiksi. Tämän kehityksen kannalta ratkaiseva merkitys on jo laadituilla puitteilla, joiden mukaisesti sähköä toimitetaan kolmansien osapuolten verkkojen kautta, ja muilla markkinoilla käytettävissä olevilla tekijöillä (katso jäljempänä 2.3 ja 2.4 kohta).

2.3 **Kauttasiirtoa koskevat puitteet**

(34) Saksan energialainsäädännön uudistamisesta säädetty laki ([13]) on johtanut sähkömarkkinoiden vapauttamiseen ja niitä koskevan sääntelyn purkamiseen. Kyseisellä lailla sisällytetään kansalliseen lainsäädäntöön direktiivi 96/92/EY, jäljempänä 'sähkön sisämarkkinoita koskeva direktiivi'. Asiakkaiden kokoon perustuvaa rajausta, joka on direktiivin 19 artiklan mukaan sallittu, ei Saksassa tehdä. Sen sijaan laki mahdollistaa kilpailun kaikista

([12]) Esimerkiksi asia IV/M.1720 – Fortum / Elektrizitätswerk Wesertal.
([13]) BGBl. 1998 I N:o 23, 730.

käyttäjäryhmistä, myös kaiken kokoisista loppukäyttäjistä. Saksan laissa oli säädetty kilpailua rajoittavien sopimusten kiellosta poikkeukset, joita sovellettiin aluesopimuksiin, niin sanottuihin demarkaatioihin, ja kuntien kanssa tehdyissä käyttöoikeussopimuksissa määrättyihin yksinoikeuksiin käyttää siirtoreittejä (vanhan kilpailulain 103 ja 103a pykälä). Nämä säännökset on kumottu 29 päivänä huhti-kuuta 1998 voimaan tulleessa uudessa energiataloutta koskevassa laissa, jäljempänä 'EnWG'.

(35) Sähkön toimittamiseen kolmansille aikaisemmin suljetuilla jakelualueilla voidaan käyttää kahta tapaa, joko lisäjohtoja ja -kaapeleita tai kauttasiirtoa.

(36) Kauttasiirron syrjimättömyyden takaamiseksi sähkön sisämarkkinoita koskevassa direktiivissä säädetään verkko-operaattoritoiminnan *erottamisesta organisaationsa sekä tilinpitonsa ja taseensa puolesta muusta toiminnasta* ([14]). Verkon omistus on mahdollista siirtää erilliseen operaattoriyritykseen, joka pitää yllä verkkoa riippumattomana yhtiönä, tai verkon ylläpito voidaan erottaa sähkön tuotannosta ja jakelusta vain organisaation ja kirjanpidon tasolla. Saksan lainsäätäjät ovat valinneet jälkimmäisen vaihtoehdon.

(37) Yleinen kauttasiirto-oikeus, joka on vahvistettu EnWG:n 6 pykälässä, perustuu neuvotteluissa sovittavaan verkon käyttöön. EnWG:n 6 pykälän 1 kohdan mukaisesti energiahuollon verkko-operaattoreiden on sallittava sähköverkon käyttö ulkopuolisille yrityksille ehdoin, jotka eivät ole epäedullisemmat kuin ehdot, joita vastaavissa tapauksissa sovellettaisiin tosiasiallisesti tai laskennallisesti yrityksen sisäisiin suorituksiin tai yrityksen kanssa sidoksissa tai omistussuhteessa oleviin yrityksiin. Energiataloutta koskevan lainsäädännön uudistamisesta säädetyn lain mukaan kauttasiirto on kapasiteetin puutteen lisäksi mahdollista kieltää yksittäistapauksissa ruskohiilellä tuotetun sähkön turvaamiseksi (EnWG:n 4 pykälän 3 kohdassa säädetty ruskohiilen turvalauseke), yhdistettyjen sähkö- ja lämpövoimaloiden tuottaman sähkön turvaamiseksi (EnWG:n 6 pykälän 3 kohta) ja myös vastavuoroisuuslausekkeen nojalla (EnWG:n 4 pykälän 2 kohta).

(38) EnWG:n 6 pykälän 2 kohdassa säädetään, että Saksan talousministeriö, jäljempänä 'BMWi', voi vahvistaa liittoneuvoston hyväksymällä asetuksella EnWG:n 6 pykälän 1 kohdan mukaisten sopimusten sisältövaatimukset ja perusteet, joilla kauttasiirrosta maksettavat korvaukset määräytyvät. BMWi ei ole kuitenkaan käyttänyt tätä oikeuttaan, koska sen mielestä valtion sääntelyä parempi vaihtoehto on antaa asianomaisten markkinaosapuolten etujärjestöjen ratkaista asiat vapaaehtoisesti keskenään. Toimitettujen tietojen mukaan BDI, VIK ja VDEW ovat luoneet toukokuussa 1998 tehdyllä I järjestösopimuksella perustan sähkövoima-alan yritysten ja sähkön ostajien vapaasti neuvoteltaville sopimuksille. I järjestösopimuksen voimassaolo päättyi syksyllä 1999. Kaksivuotinen II järjestösopimus tuli voimaan tammikuussa 2000.

(39) Komission käsityksen mukaan ([15]) II järjestösopimuksen yksittäiset määräykset vaikeuttavat markkinatoimijoiden toiminnan laajentamista koko liittotasavallan alueelle. Tästä kärsivät esimerkiksi riippumattomat sähkökauppiaat verrattuna suuriin sähköä toimittaviin yrityksiin. Sopimuksen mukaan Saksaan luodaan kaksi kauppavyöhykettä. Pohjoiseen vyöhykkeeseen kuuluvat VEAG:n, PreussenElektran, VEW:n, HEW:n ja BEWAG:n siirtoverkot, eteläiseen vyöhykkeeseen taas EnBW:n, RWE:n ja Bayernwerkin alueet. Toimitettaessa sähköä toiselle kauppavyöhykkeelle tai rajojen yli ulkomaille tai ulkomailta, maksetaan siirtomaksua, niin kutsuttua T-lisää, joka on 0,125 pfennigiä kilowattitunnilta (Saksan sisäisen kauppavyöhykerajan ylityksestä maksu on 0,25 pfennigiä kilowattitunnilta), jos siirrettyä sähköä ei voida tasoittaa saldossa. Saldossa tasoittaminen tarkoittaa rajan toiseen suuntaan ylittävän määrän ja vastakkaiseen suuntaan ylittävän määrän erotuksen laskemista. Kyseinen saldo lasketaan taseryhmittäin, joihin useat yritykset voivat osallistua toimittajina ja ostajina.

(40) Lisäksi vakioenergian laskentamenettely vaikeuttaa markkinatoimijoiden toiminnan laajentamista koko liittotasavallan laajuiseksi. Vakioenergialla tarkoitetaan sähköä, jonka yhteenliitettyyn verkkoon kuuluva yritys antaa

([14]) Sähkön sisämarkkinoita koskevan direktiivin 7 artiklan 6 kohta ja 14 artiklan 3 kohta.

([15]) Alustavan tutkimuksen jälkeen komissio on ilmoittanut järjestöille, että sillä on EY:n perustamissopimuksen 82 artiklaan perustuvia epäilyksiä II järjestösopimuksen suhteen. Komissio on tehnyt alustavan päätelmän, jonka mukaan T-lisän sisältävä järjestelmä aiheuttaa siirtopalveluja käyttävien yksittäisten asiakkaiden syrjintää. Komissio on erityisesti sitä mieltä, että syrjintä kohdistuu myös ulkomaisiin sähkön tarjoajiin.

käytettäväksi, jos asiakkaan kulutusmäärä vaihtelee (katso lähemmin johdanto-osan 122 kappale).

(41) II järjestösopimuksen puutteet eivät kuitenkaan muuta ennustetta, jonka mukaan markkinat laajenevat lähiaikoina kansallisiksi. Erityisesti kysymyksessä eivät voi olla erilliset alueelliset markkinat, vaikka sellaisina pidettäisiin entisiä jakelualueita tai kahta kauppavyöhykettä. Mainitut II järjestösopimuksen piirteet on kuitenkin otettava huomioon kilpailuvaikutuksia koskevassa arvioinnissa.

2.4 **Muut tekijät**

(42) Tarkasteltavana olevaa asiaa koskevissa tutkimuksissa on kuitenkin käynyt ilmi, että sähkövoiman kauttasiirto on nykyisin vain rajallista. Koska sähköntoimittajayritykset soveltavat toistaiseksi vain harvoin II järjestösopimuksen kauttasiirtoa koskevia määräyksiä, markkinatoimijat ovat vielä epävarmoja menettelystä, jolla kauttasiirtoa koskevat pyynnöt on esitettävä. Kauttasiirtoa koskevat pyynnöt ovat joka tapauksessa vielä tarpeen alueilla, joilla II järjestösopimusta ei ole pantu täytäntöön. Samoin sähköä toimitetaan entisten yhteenliitetyn verkon alueiden ulkopuolella oleville asiakkaille edelleen suurimmaksi osaksi korvaavan sähkön muodossa. Komission tutkimukset ovat osoittaneet, että entisten yhteenliitetyn verkon alueiden ulkopuolella oleville asiakkaille toimitetaan korvaavana sähkönä noin 90 gigawattituntia ja vain noin 60 gigawattituntia toimitetaan asiakkaille kauttasiirron avulla. Korvaavan sähkön tyypillinen toimitus tapahtuu niin, että vaikka uudella tarjoajalla on suora asiakassuhde ja se tekee sähkön toimittamisesta sopimuksen asiakkaan kanssa, tarvittava sähkö toimitetaan kuitenkin 'paikallisesti' paikallisen sähkön jakelijan kanssa tehdyn erillisen sopimuksen mukaisesti. Useat markkinatoimijat huomauttavat, että markkinat ovat murrosvaiheessa ja korvaavan sähkön toimituksia käytetään kauttasiirtomahdollisuuden asemesta vain siirtymäkauden ajan. Heti kun II järjestösopimus on saatu koko maassa voimaan, tuotetun sähkön myynti kauttasiirtona tulee monien markkinatoimijoiden käsityksen mukaan mahdolliseksi koko liittotasavallan alueella.

(43) Vaikka II järjestösopimuksen myöhäinen täytäntöönpano (ja kauttasiirtopyyntöjen hidas käsittely silloin, kun II järjestösopimuksen sijaan noudatetaan vielä I järjestösopimusta) aiheuttaakin liittotasavallan laajuisessa kilpailussa vielä nykyisin sen, että energian toimittajien toiminta rajoittuu lähinnä niiden omille jakelualueille, ensimmäiset olennaiset edellytykset liittotasavallan laajuisten markkinoiden syntymiselle on luotu. Siksi komissio käyttää tätä keskittymää koskevan tutkinnan perustana kansallisia markkinoita ainakin silloin, kun kyseessä ovat yhteenliitetyn verkon tasolla tapahtuvat toimitukset. Kysymys siitä, missä määrin toimivaa kilpailua voi syntyä tai missä määrin se voi jatkua näillä markkinoilla — myös ottaen huomioon nykyiset olosuhteet ja tarkasteltavana olevasta keskittymästä aiheutuva rakennemuutos — kuuluu tässä tutkinnassa kilpailuoikeudelliseen arviointiin.

(44) Kauttasiirtomahdollisuuksia koskevat rajoitukset, jotka johtuvat ruskohiilellä tuotetun sähkön siirron etuoikeutetusta asemasta — EnWG:n 4 pykälän 3 kohdan mukaisesti — tai II järjestösopimuksessa vahvistetusta pohjoisesta ja eteläisestä kauppavyöhykkeestä (tästä lähemmin jäljempänä), eivät merkitse, että sähkön myynnin yhteenliitetystä verkosta kattavat Saksan markkinat olisivat käytännössä jakautuneet alueellisesti kyseisten rajojen mukaisesti. Toisaalta VEAG:n ruskohiilen turvalauseke merkitsee oikeusperustaa, jota voidaan käyttää liittotasavallan uusien osavaltioiden kautta tapahtuvan kauttasiirron estämiseen. Lausekkeen käyttö on kuitenkin riitautettu useissa meneillään olevissa oikeusjutuissa. Lisäksi on käynyt ilmi, että lausekkeen kiistaton soveltaminen on käytännössä vaikeaa.

(45) Frankfurtiin ja Leipzigiin on lisäksi perustettu pörssit, joiden välityksellä fyysistä sähkökauppaa on tarkoitus käydä koko liittotasavallan laajuisesti, mikä on merkki kansallisten markkinoiden syntymisestä. Pörssien toiminnan aloittaminen on lykkääntynyt siksi, että sähkön toimittamiselle koko liittotasavallan alueella välttämättömänä edellytyksenä pidetyn II järjestösopimuksen hyväksyminen on viivästynyt. Kaupankäynti Saksan kummassakin sähköpörssissä on tarkoitus aloittaa viimeistään tämän vuoden syksyllä. Sähköpörsseissä käytävää kauppaa vaikeuttavat suuresti siirtymäkauden aikana jotkin II järjestösopimuksen määräykset (katso lähemmin arviointi kilpailuvaikutuksista), joiden merkitys kuitenkin ajan myötä vähenee.

(46) Tämän vuoksi seuraavassa käytetään lähtökohtana yhteenliitetystä verkosta toimitettavan sähkön markkinoita, jotka käsittävät koko Saksan liittotasavallan alueen.

3 ***Kilpailuoikeudellinen arviointi***

(47) On syytä katsoa, että keskittymä johtaa VEBA/VIAG:n ja RWE:n määräävään asemaan jakelun yhteenliitetystä verkosta kattavilla Saksan liittotasavallan alueeseen rajoittuvilla markkinoilla.

3.1 **Markkinoiden nykyinen rakenne**

3.1.1 *Sähkön toimittamisen yhteenliitetystä verkosta kattavat Saksan markkinat ovat jo hyvin pitkälle keskittyneet, ja muutkin tekijät rajoittavat mahdollisuuksia kilpailuun*

(48) Saksassa kahdeksan yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvaa yritystä tuottaa suurimman osan sähköstä. Näihin yrityk-

siin kuuluvat energian toimittajat, joilla on sekä omaa sähköntuotantokapasiteettia että oma UHV- ja EHV-verkko eli siirtoverkko. Saksassa toimivat seuraavat yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvat yritykset: RWE, VEBA (PreussenElektra), VIAG (Bayernwerk), VEW, EnBW, BEWAG, HEW ja VEAG. Ne ovat järjestäytyneet toimimaan Deutsche Verbundgesellschaft -yhtiössä. Yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvien yritysten verkot on liitetty toisiinsa ja naapurimaiden UHV-verkkoihin. Sähkön toimittaminen toisille yhteenliitettyyn verkkoon kuuluville yrityksille on säännelty verkkosopimuksin. Tilanteeseen, jossa jonkin voimalaitoksen toimintakatkos aiheuttaa sen sähköntoimitusten keskeytymisen, on valmistauduttu yli rajojen ja euroopanlaajuisesti sopimuksilla, jotka on tehty yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvien naapurimaiden yritysten kanssa. Lisäksi markkinoilla toimii myös sähkön tuojia, jotka myyvät sähköä asiakkailleen suoraan yhteenliitetystä verkosta.

(49) Oheisessa taulukossa on yhteenveto yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvien yritysten markkinaosuuksista yhteenliitetystä verkosta toimitettavan sähkön markkinoilla.

Taulukko: Sähkön toimittaminen yhteenliitetystä verkosta (yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvien yritysten sähköntuotanto) – markkinaosuudet ennen keskittymän toteutumista

Yhteenliitettyyn verkkoon kuuluva yritys	Tuotanto ([16]) (terawattituntia)	Markkinaosuus
VEBA	77,1	21,2 %
VIAG	44,5	12,2 %
BEWAG ([17])	10,3	2,8 %
RWE	120,4	33,1 %
VEW	19,8	5,44 %
VEAG	43,9	12,1 %
EnBW	35,3	9,7 %
HEW	12,6	3,46 %
Yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvat yritykset yhteensä	363,9	100 %

([16]) Yhteisvoimalat mukaan lukien.

([17]) BEWAG on ilmoitettu erillisenä yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvana yrityksenä. BEWAG on VIAG:n ja Southern Energyn yhteisessä valvonnassa.

(50) Edellä esitettyyn taulukkoon on laskettu toimituksia yhteenliitetystä verkosta koskevat markkinaosuudet, jotka perustuvat yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvien yritysten vuonna 1998 tuottaman sähkön määrään. Sähkön tuotanto ei tosin sellaisenaan muodosta markkinoita, vaan se on teollista toimintaa. Yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvien yritysten tuottama sähkö toimitetaan seuraavalle markkinaportaalle, ja pieni osa siitä toimitetaan myös muille yhteenliitettyyn verkkoon kuuluville yrityksille. Tuotantoportaan asiakkaat ovat suurimmaksi osaksi sähkön edelleen jakelijoita, erityissopimukseen perustuvina asiakkaina olevia suuria teollisuuslaitoksia ja viime aikoina myös sähkökauppiaita. Yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvien yritysten tuottaman ja kyseisille asiakkaille edelleen toimitettavan sähkön määrää käytetään samalla myös perustana laskettaessa yhteenliitetyn verkon tasolla keskenään kilpailevien yritysten markkinaosuuksia. Tosin tuontisähkön määrä jää tällä tarkastelutavalla pois laskelmista, mutta kuten edellä on esitetty, tuontisähkön osuus Saksassa myydyn sähkön määrästä on marginaalinen. Lisäksi valtaosa tuontisähköstä toimitetaan yhteenliitettyyn verkkoon kuuluville yrityksille, jotka puolestaan myyvät sen yhteenliitetystä verkosta asiakkailleen. Voidaan väittää, että tuontisähkö jakautuu kulloinkin suurin piirtein yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvien yritysten kokoa vastaavasti. Tätä eivät sopimuspuolet eivätkä kolmannet ole menettelyn aikana myöskään kyseenalaistaneet. Edellä esitetyt markkinaosuudet eivät näin ollen olennaisesti muuttuisi, vaikka sähkön tuonti otettaisiinkin huomioon.

(51) Laskeman mukaan RWE on johtava yhteenliitettyyn verkkoon kuuluva yritys, jonka verkosta toimitetun sähkön markkinaosuus on 33,1 prosenttia, eli nyt selvästi suurempi kuin VEBA:n 21,2 prosentin markkinaosuus. Toiset yhdistettyyn verkkoon kuuluvat yritykset kuten VIAG toimittavat huomattavasti vähemmän sähköä eivätkä niiden markkinaosuudet ylitä 13 prosenttia.

(52) Vastaavasti RWE:llä ja VEBA:lla on myös käyttöön otetun voimalaitoskapasiteetin rakennetta koskevien tietojen mukaan merkittävä etumatka verrattuna muihin markkinoilla toimiviin yhteenliitettyyn verkkoon kuuluviin yrityksiin (katso jäljempänä Saksan tuotantokapasiteettia koskeva taulukko). RWE:llä, jolla on käytössään 19,8 gigawatin voimalakapasiteetti, on vain hieman suurempi voimalaitos kuin VEBA:lla (17,5 gigawattia), mutta sen koko on kuitenkin järjestyksessä seuraavaan VIAG:hen verrattuna kaksinkertainen. Useimpien muiden yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvien yritysten käytössä oleva voimalakapasiteetti ei ylitä 10 gigawattia.

Taulukko: Saksan tuotantokapasiteetti ilman teollisuutta ja Saksan rautateitä

Yhteenliitettyyn verkkoon kuuluva yritys	Käytössä oleva tuotantokapasiteetti (gigawattia) ([18])	
VEBA	17,5	17,6 %
VIAG	11,0	11,1 %
BEWAG ([19])	2,9	2,9 %
RWE	19,8	19,9 %
VEAG	9,4	9,5 %
VEW	4,2	4,2 %
EnBW	7,7	7,8 %
HEW	3,8	3,8 %
Yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvat yritykset yhteensä	76,3	76,8 %
Muut (alueelliset sähkön toimittajat, kaupunkien energialaitokset)	23,1	23,2 %
Yhteensä ([20]) (Saksassa)	99,4	100 %

Taulukko: Sähkön myynti Saksan kokonaismarkkinoilla – tilanne ennen yrityskeskittymän toteutumista

Yhteenliitettyyn verkkoon kuuluva yritys	Sähkön myynti (terawattituntia)	Osuus
VEBA	102,3	21,4 %
VIAG	59,5	12,4 %
BEWAG ([21])	13,3	2,8 %
RWE	151,0	31,5 %
VEAG ([22])	ei käytettävissä	—
VEW	43,6	9,1 %
EnBW	44,3	9,3 %
HEW	15,4	3,2 %
Yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvat yritykset yhteensä	429,4	89,7 %
Muut (alueelliset sähkön toimittajat, kaupunkien energialaitokset)	49,6	10,3 %
Saksa yhteensä	479,0	100 %

(53) Havainnollistaakseen sähkön yhteismarkkinoiden rakenteita osapuolet ovat antaneet ilmoituksessaan tietoja sähkön myynnistä loppukäyttäjille. Näiden tietojen mukaan sähkön myynti oli vuonna 1998 yhteensä 479,0 terawattituntia (230 terawattituntia erityisasiakkaille, 249 terawattituntia tariffiasiakkaille). Osapuolet jaottelivat myynnin Saksassa toimivien yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvien yritysten kesken niin, että myyty sähkö liitettiin aina sen alkuperään riippumatta siitä, mikä ja mihin markkinaportaaseen kuuluva yritys, esimerkiksi alueellinen sähkön toimittaja tai kaupungin energialaitos, oli kulloinkin sopimussuhteessa suoraan asiakkaan kanssa. Osapuolten esittämät luvut, jotka perustuvat VDEW-tilastoihin, eivät siksi kuvaa varsinaisia markkinaosuuksia, mutta ne selkeyttävät yksittäisten energiantoimittajayritysten merkitystä ottaen huomioon kaikki markkinaportaat samanaikaisesti ja kuvaavat Saksan sähkövoima-alan rakenteita. Näiden lukujen perusteella voidaan koota seuraava kuva sähkön myynnistä loppukäyttäjille.

(54) Näin laskettujen sähkönjakelumäärien mukaan suurin on RWE, jonka osuus on yli 30 prosenttia toimitetusta sähköstä. Sen lisäksi vain VEBA (21,4 prosenttia) ja VIAG (12,4 prosenttia) yltävät selvästi yli 10 prosentin osuuteen toimitetusta sähköstä. Muista yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvista yrityksistä vain EnBW:n osuus on vielä 9,3 prosenttia toimitetun sähkön määrästä. RWE:n, VEBA:n ja Bayernwerkin (VIAG) asema sähkön toimittajina on jopa selvästi parempi kuin niiden asema sähkön tuottajina, mikä johtuu osaltaan niiden helposta pääsystä loppukäyttäjien markkinoille uusissa osavaltioissa, joissa kyseiset yritykset toimivat nykyisin lähinnä VEAG:n tuottamaa sähköä toimittavien alueellisten sähkön jakelijoiden välityksellä. Lisäksi tilanteeseen vaikuttaa se, että tuontisähkö, jonka osuus Saksassa toimitetusta sähköstä tosin jää vähäiseksi, hyödyttää enimmäkseen yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvia yrityksiä.

(55) Lisäksi on otettava huomioon taulukossa itsenäisinä tarjoajina esitettyjen VEAG:n ja BEWAG:n osakaskunnan rakenne. Yhteenliitettyyn verkkoon kuuluva BEWAG on

([18]) Yhteisvoimalat mukaan lukien.

([19]) BEWAG on ilmoitettu erillisenä yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvana yrityksenä. BEWAG on VIAG:n ja Southern Energyn yhteisessä valvonnassa.

([20]) Ilman teollisuuden ja Saksan rautateiden (Deutsche Bahn) omaa tuotantokapasiteettia.

([21]) BEWAG on ilmoitettu erillisenä energiantoimittajana. BEWAG on VIAG:n ja Southern Energyn yhteisessä valvonnassa.

([22]) VEAG:n tiedot sisältyvät osuuksittain kunkin yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvan yrityksen lukuihin.

Southern Companyn ja VIAG:n yhteisessä määräysvallassa. VEBA, VIAG ja RWE käyttävät yhteistä määräysvaltaa VEAG:ssä ([23]). Tämän vuoksi osapuolten markkina-asemaa arvioitaessa on otettava huomioon, että VEAG ja BEWAG eivät kilpaile yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvien yritysten kanssa, koska nämä käyttävät niissä yhteistä määräysvaltaa.

(56) VEAG:n asemalla on myös muuta merkitystä, joka liittyy lähinnä VEBA:n, VIAG:n ja RWE:n keskinäiseen kilpailuun. Kyseisiltä yrityksiltä ei voi odottaa, että ne kilpailisivat VEAG:n kanssa. Näin toimimalla ne mahdollisesti heikentäisivät kyseiseen yritykseen tekemänsä yhteisen sijoituksen arvoa. Käytännössä tämä tarkoittaa, että VEAG:n perinteisellä itäsaksalaisella jakelualueella ei myöskään ole odotettavissa VEBA:n, VIAG:n ja RWE:n keskinäistä kilpailua.

(57) Tarkasteltaessa sähkön kokonaistuotantoa Saksassa myös teollisuuden tuottama sähkö mukaan lukien havaitaan, että kahdeksan yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvaa yritystä tuottaa noin 71 prosenttia Saksan sähköstä. On kuitenkin syytä ottaa huomioon, että teollisuuden tuottama sähkö käytetään suurimmaksi osaksi sitä tuottavissa yrityksissä ja se on enintään rajallisesti vapaiden markkinoiden käytettävissä. Itse tuotetun sähkön myynti vaatisi oman markkinointi- ja asiakaspalveluorganisaation luomista, mikä ei olisi kannattavaa, koska useimpien teollisuusyritysten myyntiin liikenevät määrät ovat vähäisiä. Koska teollisuusyritysten tuottama sähkö käytetään suurimmaksi osaksi tuottajayrityksissä, ei kyseisiä määriä voida laskea kuuluviksi vapailla markkinoilla myytävään sähköön. Sama koskee myös sähköntoimittajien tuottamaa sähköä. Noin 10 prosenttia Saksassa tuotetun sähkön määrästä on noin 700 alueellisen tai paikallisen sähköntoimittajan tuottamaa. Ne pystyvät näin kattamaan osan omasta tarpeestaan ja vähentämään riippuvuuttaan yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvista yrityksistä. Jakeluorganisaation rakentamisen edellyttämät investoinnit ja myytävissä olevien määrien rajallisuus huomioon ottaen niiden mahdollisuudet toimia markkinoilla jäävät kuitenkin parhaassakin tapauksessa vähäisiksi.

(58) Vielä on syytä todeta, että vaikka kilpailu markkinoilla tosin näyttää kaupan vapauttamisen jälkeisten tapahtumien perusteella mahdolliselta, joukko tekijöitä rajoittaa sen laajuutta. Näitä tekijöitä tutkitaan lähemmin yrityskeskittymän arvioinnin yhteydessä. Tässä on syytä kiinnittää huomiota erityisesti seuraaviin tekijöihin: sähkön homogeenisuus tuotteena ja (hyvin keskittyneiden) markkinoiden avoimuus (katso jäljempänä 3.2.2.1 kohta); yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvien yritysten vahva asema aikaisemmin demarkaatioihin kuuluneilla alueilla ja mahdollisuus mukauttaa kilpailukäyttäytyminen alkuperäistä jakoa vastaavaksi (katso jäljempänä 3.2.2.4 kohta); kysynnän vähäiset kasvuodotukset ja kysynnän vähäinen jousto (katso jäljempänä 3.2.2.5 ja 3.2.2.6 kohta); markkinoillepääsyn esteet (katso jäljempänä 3.2.2.4 kohta); yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvien yritysten osakkuus alemmalla markkinaportaalla toimivissa tarjoajayrityksissä ja II järjestösopimuksen rakenne (katso jäljempänä 3.2.2.5 ja 3.2.2.6 kohta).

([23]) Katso 22 päivänä elokuuta 1990 tehdyn Bayernwerk AG:n, PreussenElektra AG:n ja RWE Energie AG:n välisen konsortiosopimuksen 2.2 kohta.

3.1.2 *UHV-siirtoverkko, joka myös vaikuttaa yhteenliitetyn verkon tasolla käytävään kilpailuun, on yli 80-prosenttisesti neljän suurimman sähköntuottajan määräysvallassa*

(59) Vain kahdeksalla yrityksellä on omistuksessaan yhteensä 93 prosenttia Saksan siirtoverkosta. RWE:n sekä VEBA:n ja VIAG:n hallussa on yli 52 prosenttia UHV-verkosta ja hallintaosuus on yli 81 prosenttia, jos mukaan lasketaan myös näiden yritysten määräysvallassa oleva VEAG. Niiden määräysvallassa on näin ollen suurin osa resursseista, jotka ovat välttämättömiä sähkökaupassa käytävälle kilpailulle, joka edellyttää kauttasiirtoa kolmansien omistaman verkon kautta. Lisäksi VEBA ja VIAG kattavat verkkojensa sijainnin perusteella yhtenäisen alueen Skandinaviasta Alpeille, ja koska niillä on yhteinen määräysvalta itäsaksalaisessa VEAG:ssa, niiden alue kattaa myös kaikki Saksan uudet osavaltiot. Koska VEBA ja VIAG omistavat myös niiden UHV-verkot naapurimaiden UHV-verkkoihin yhdistävät liitosyksiköt, niiden hallussa on suurin osa infrastruktuurista, josta niiden kilpailijat ovat riippuvaisia voidakseen toimia markkinoilla. Tämän verkko-omaisuuden merkitystä erityisesti II järjestösopimuksen kannalta tarkastellaan lähemmin jäljempänä (katso 3.2.3.3 kohta).

Taulukko: Saksan siirtoverkko (*Lähde*: VDEW, 1997)

Yritys	Siirtoverkkojen pituus (km), UHV/EHV 380/220 kilovolttia	
VEBA	6 569	16 %
VIAG	5 500	14 %
BEWAG	136	< 1 %
RWE	9 000	22 %
VEAG	11 500	29 %
VEW	2 000	5 %
EnBW	2 100	5 %
HEW	360	1 %
Muut	3 121	7 %
Saksa yhteensä	40 150	100 %

3.2 **Yrityskeskittymän vaikutukset: määräävässä markkina-asemassa olevan duopolin syntyminen**

(60) Komissio päättelee tutkimuksensa perusteella, että ilmoitetun sulautumahankkeen tuloksena molemmat johtavat tarjoajat, VEBA/VIAG ja RWE, saisivat yhteisen määräävän markkina-aseman Saksan yhteenliitetystä verkosta toimitettavan sähkön markkinoilla.

(61) Saksan yhteenliitetystä verkosta toimitettavan sähkön markkinoissa on useita piirteitä, joiden perusteella VEBA:n ja VIAG:n keskittymästä johtuva markkinoiden kasvava keskittyneisyys saattaisi johtaa VEBA/VIAG:n ja RWE:n toiminnan tietoiseen yhdenmukaistumiseen ja samalla niiden yhteiseen määräävään markkina-asemaan. Tarkasteltavana olevan keskittymän myötä syntyy kaksi tehokasta vertikaalisesti integroitunutta kokonaisuutta, joilla olisi kaikin tavoin merkittävä etumatka kilpaileviin markkinatoimijoihin verrattuna. Etumatka on vielä selvempi, jos RWE:n ja VEW:n aiottu sulautuminen toteutetaan.

(62) RWE ja VEW ovat ilmoittaneet asian tutkimisesta vastaavalle Saksan kilpailuvirastolle (Bundeskartellamt) 30 päivänä joulukuuta 1999 hankkeestaan sulauttaa yritykset keskenään. Hankkeesta tehdään päätös lähes samanaikaisesti VEBA:n ja VIAG:n sulautumahankkeen kanssa. Koska yritykset ovat liittotasavallan kulpailuviraston antamien tietojen mukaan tarjoutuneet tekemään sähkövoima-alaa koskevia sitoumuksia ja hankkeen hyväksyminen on näin ollen mahdollista ja jopa todennäköistä arvioinnin perustana olevan ennusteajanjakson aikana, tämä markkinarakenteen muutos on otettava huomioon arvioitaessa VEBA:n ja VIAG:n keskittymänhankkeen vaikutuksia kilpailuun.

(63) Komissio katsoo, ettei RWE:n ja VEW:n sulautuman toteutumisella tai raukeamisella ole kuitenkaan ratkaisevaa merkitystä. Tosin VEW:n sulautuminen RWE:hen vahvistaisi tämän ja samalla koko duopolin asemaa. Uuden yksikön jäsenyys duopolissa merkitsisi myös pientä etumatkaa VEBA/VIAG:hen verrattuna. Tämä etumatka on kuitenkin liian vähäinen voidakseen vaikuttaa arvioon määräävässä markkina-asemassa olevasta duopolista. RWE:llä on jo yksinään asema, joka on verrattavissa VEBA/VIAG:n asemaan. VEW kylläkin vahvistaisi RWE:n asemaa entisestään. VEBA/VIAG:n ja RWE:n kokoluokat jäisivät kuitenkin myös RWE:n ja VEW:n sulautuman jälkeen keskenään verrannollisiksi.

3.2.1 *Yrityskeskittymän myötä Saksan yhteenliitetystä verkosta toimitettavan sähkön markkinoille syntyy kaksi suurin piirtein yhdenvertaista kokonaisuutta, jotka ovat muihin tarjoajiin verrattuna ylivoimaisessa etulyöntiasemassa*

(64) VEBA/VIAG:n ja RWE:n markkinaosuudet eli Saksan yhteenliitetystä verkosta toimitetun sähkön toimituksista kertyneet liikevaihdot muodostuvat lähes yhtä suuriksi ja niiden voimalaitoskapasiteetit tulevat olemaan lähes yhtäläiset. Niiden yhteenlaskettu asema on kummallakin alueella selvästi muiden kilpailijoiden edellä. Tämä viittaa siihen, että kilpailua rajoittava yhdenmukainen toiminta olisi niiden yhteisen edun mukaista. Aggressiivinen kilpailukäyttäytyminen tasapainotilanteessa supistaisi kaikkien tuottoja, eivätkä myyntimäärät kuitenkaan lisääntyisi merkittävästi. Sen sijaan sovittamalla toiminnot sovussa yhteen vältyttäisiin kaikilta näiltä haitoilta ja symmetrisessä oligopolitilanteessa kaikki osapuolet voisivat saada suunnilleen yhtä suuret maksimaaliset voitot. VEBA/VIAG:n ja RWE:n tasapainoinen markkina-asema viittaa siihen, että myös nyt käsiteltävässä asiassa tilanne olisi tällainen.

(65) Oheisessa taulukossa on yhteenveto yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvien yritysten markkina-asemista merkityksellisillä tuotemarkkinoilla yrityskeskittymän toteuttamisen jälkeen.

Taulukko: Sähkön toimittaminen yhteenliitetystä verkosta (yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvien yritysten sähköntuotanto) – markkinaosuudet yrityskeskittymän toteuduttua

Yhteenliitettyyn verkkoon kuuluva yritys	Tuotanto ([24]) (terawattituntia)	Markkinaosuus
VEBA	77,1	21,2 %
VIAG	44,5	12,2 %
BEWAG ([25])	10,3	2,8 %
VEBA + VIAG	131,9	36,3 %
RWE	120,4	33,1
VEAG	43,9	12,1 %
Duopoli VEBA/VIAG ja RWE yhteensä	296,2	81,5 %
VEW	19,8	5,44 %
RWE + VEW	140,2	38,5 %
Duopoli VEBA/VIAG ja RWE/VEW yhteensä	316,0	86,8 %
EnBW	35,3	9,7 %
HEW	12,6	3,46 %
Yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvat yritykset yhteensä	363,9	100 %

([24]) Yhteisvoimalat mukaan lukien.

([25]) BEWAG on ilmoitettu erillisenä energiantoimittajana ja on VIAG:n ja Southern Energyn yhteisessä määräysvallassa. Duopolin tarkastelua varten BEWAG:n luvut on laskettu mukaan VEBA/VIAG:n lukuihin.

(66) Edellä esitetystä taulukosta käy ilmi, että VEBA/VIAG:n markkinaosuudeksi tulee 36,3 prosenttia. Tähän lukuun sisältyy BEWAG:n 2,8 prosentin markkinaosuus, koska BEWAG on edellä kuvatulla tavalla VIAG:n (ja keskittymän jälkeen VEBA/VIAG:n) yhteisessä määräysvallassa. VEBA/VIAG:n ja RWE:n yhteiseksi markkinaosuudeksi tulee 69,4 prosenttia. Koska lisäksi VEAG on jo nyt VEBA:n, VIAG:n ja RWE:n yhteisessä määräysvallassa, myös VEAG:n markkinaosuus on laskettava mukaan duopoliin. Molempien kokonaisuuksien yhteinen markkinaosuus on näin ollen 81,5 prosenttia. Jos tähän aiottu yrityskeskittymä huomioon ottaen lisätään vielä VEW:n markkinaosuus, duopolin yhteenlasketuksi markkinaosuudeksi tulee 86,8 prosenttia.

(67) Tilanne sähkön myynnissä Saksan kokonaismarkkinoilla on yrityskeskittymän toteuduttua seuraava.

Taulukko: Sähkön myynti Saksan kokonaismarkkinoilla — tilanne yrityskeskittymän toteuduttua

Yhteenliitettyyn verkkoon kuuluva yritys	Sähkön myynti (terawattituntia)	Markkinaosuus
VEBA	102,3	21,4 %
VIAG	59,5	12,4 %
BEWAG ([26])	13,3	2,8 %
VEBA + VIAG	175,1	36,6 %
RWE	151,0	31,5
VEAG ([27])	ei käytettävissä	—
Duopoli VEBA/VIAG ja RWE yhteensä	326,1	68,1 %
VEW	43,6	9,1 %
RWE + VEW	194,6	40,6 %
Duopoli VEBA/VIAG ja RWE/VEW yhteensä	369,7	77,2 %
EnBW	44,3	9,3 %
HEW	15,4	3,2 %
Yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvat yritykset yhteensä	429,4	89,7 %
Muut (alueelliset sähkön toimittajat, kaupunkien energialaitokset)	49,6	10,3 %
Saksa yhteensä	479,0	100 %

([26]) BEWAG on ilmoitettu erillisenä energiantoimittajana ja on VIAG:n ja Southern Energyn yhteisessä määräysvallassa. Duopolin tarkastelua varten BEWAG:n luvut on laskettu mukaan VEBA/VIAG:n lukuihin.

([27]) EAG:n tiedot sisältyvät osuuksittain kunkin yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvan yrityksen lukuihin.

(68) Edellä esitetystä taulukosta käy ilmi, että duopolin osuudeksi Saksan kaikesta sähkön myynnistä tulee 77,2 prosenttia.

(69) Seuraavassa taulukossa ovat Saksan tuotantokapasiteetit yrityskeskittymän toteuduttua.

Taulukko: Saksan tuotantokapasiteetti — tilanne yrityskeskittymän toteuduttua

Yhteenliitettyyn verkkoon kuuluva yritys	Käytössä oleva tuotantokapasiteetti (gigawattia) ([28])	
VEBA	17,5	17,6 %
VIAG	11,0	11,1 %
BEWAG ([29])	2,9	2,9 %
VEBA + VIAG	31,4	31,6 %
RWE	19,8	19,9 %
VEAG	9,4	9,5 %
Duopoli VEBA/VIAG ja RWE	60,6	60,9 %
VEW	4,2	4,2 %
RWE + VEW	24,0	24,1 %
Duopoli VEBA/VIAG ja RWE/VEW yhteensä	64,8	65,2 %
EnBW	7,7	7,8 %
HEW	3,8	3,8 %
Yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvat yritykset yhteensä	76,3	76,8 %
Muut (alueelliset sähkön toimittajat, kaupunkien energialaitokset)	23,1	23,2 %
Yhteensä ([30]) (Saksassa)	99,4	100 %

3.2.2 *Monista rakenteellisista tekijöistä johtuu, että yrityskeskittymän toteuduttua VEBA/VIAG:n ja RWE:n välillä ei ole enää odotettavissa merkittävää kilpailua*

(70) VEBA/VIAG ja RWE eivät tulevaisuudessa enää sanottavasti kilpaile keskenään. Tähän viittaavat monet tekijät, jotka edistävät huomattavasti oligopolistista toimintojen yhteensovittamista.

([28]) Yhteisvoimalat mukaan lukien.

([29]) BEWAG on ilmoitettu erillisenä energiantoimittajana ja on VIAG:n ja Southern Energyn yhteisessä määräysvallassa. Duopolin tarkastelua varten BEWAG:n luvut on laskettu mukaan VEBA/VIAG:n lukuihin.

([30]) Ilman teollisuuden ja Saksan rautateiden (Deutsche Bahn) omaa tuotantokapasiteettia.

3.2.2.1 Sähkö on homogeeninen tuote, jota tarjotaan avoimilla markkinoilla

(71) Sähkö on homogeeninen tuote, jota ei sinänsä voi kehittää teknisesti. Homogeeniset tuotteet poikkeavat heterogeenisistä tuotteista siinä, että niiden fyysiset tai subjektiiviset ominaisuudet ovat pitkälle yhtäläiset. Kilpailussa olennainen muuttuja on hinta, johon asiakas kiinnittää huomiota tehdessään ratkaisunsa usean sähkön tarjoajan välillä. Muut muuttujat kuten laatu, tutkimus, palvelut, tarjoajan luotettavuus jne. ovat hankintapäätöstä tehtäessä toissijaisia. Lisäksi suuntauksena on myytävän sähkön standardointiasteen lisääminen. Tätä edistää esimerkiksi Central European Power Index (katso seuraava kappale).

(72) Markkinoille on ominaista tuotantokustannusten ja myyntihintojen suuri avoimuus. On esimerkiksi monia julkaisuja, joissa esitetään yhteenvetoja Saksassa toimivien sähkön toimittajien hinnoista ([31]). Vaikka hintojen koostumus vaihtelee, kuten kilowattitunnin hinta, vuosi- tai kuukausimaksu, ja sopimusten kestoajat tai irtisanomisajat ovat erilaiset, yhteenvetojen ansiosta asiakas saa pikaisesti yleiskäsityksen ja löytää edullisimman tarjouksen. Mainitut julkaisut ja sähkötariffilaskin on tosin tarkoitettu lähinnä loppukäyttäjien tarpeisiin. Myös yhteenliitetystä verkosta sähköä ostaville markkinahinnat ovat kuitenkin riittävän avoimet. Yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvat yritykset pyrkivätkin itse edistämään markkinoiden avoimuutta ([32]). PreussenElektra on esimerkiksi luonut CEPI-indeksin (Central European Power Index) yhdessä Dow Jonesin ja muiden markkinatoimijoiden kanssa. CEPI-indeksi kuvaa PreussenElektran alueen hintatasoa. Sen avulla on tarkoitus lisätä sähkömarkkinoiden avoimuutta. Lisäksi osapuolet ovat erityisesti viitanneet käytäntöön, jonka mukaan erityissopimuksen tehneet asiakkaat esittävät usein kilpailijoiden tarjouksia saadakseen yritykseltä edullisemmat toimitushinnat. Myös eri järjestöt tarjoavat jäsenilleen hintavertailuja. Markkinoiden avoimuutta lisää se, että VEBA/VIAG ja RWE voivat vertikaalisesti integroituneina yrityksinä arvioida helposti kaikkien markkinoilla tarjoajina toimivien sähkön tuottajien markkina-asemaa. Tuotantokustannukset ja verkon käytöstä aiheutuvat kustannukset, jotka ovat muuttuvia kuluja ja joista näin ollen tarjoushinnat suurimmaksi osaksi riippuvat, ovat tiedossa koko alalla ja ainakin vertikaalisesti integroituneissa yrityksissä.

(73) Hinnan asema pääasiallisena kilpailutekijänä johtaa tosin keskittyneillä markkinoilla lähinnä kilpailun kiristymiseen. Se lisää samalla kuitenkin markkinatoimijoiden mielenkiintoa pyrkiä välttämään kilpailua, koska hintojen alittaminen kaventaa aina omaa voittomarginaalia. Tilanne on toinen, jos kilpailu on salaista, jolloin yksikään markkinatoimija ei voi olla varma tarjouksensa menestymisestä. Markkinatoimijat pyrkivät pikemminkin toteuttamaan hyökkääviä kilpailutoimia, joiden avulla ne toivovat saavansa tilauksen. Koska hyökkäävän hinnoittelun seuraukset kohdistuvat kaikkiin markkinatoimijoihin yhtä voimakkaina, tämä saattaa keskipitkällä aikavälillä rauhoittaa hintakilpailua. Tämä pätee ainakin sellaisten yritysten välisissä suhteissa, joiden markkinaosuudet ja kustannusrakenteet (eli mahdollisuudet vastata kilpailuun) ovat yhtäläiset (tarkasteltavana olevan asian kustannusrakenteita käsitellään lähemmin 3.2.2.2 kohdassa).

(74) Sähkön hintojen aleneminen, joka on ilmoituksessa annettujen tietojen mukaan ollut sähkömarkkinoiden vapautumisen alettua 10–50 prosenttia, ei kumoa näitä odotuksia. Tosin se osoittaa, että hintakilpailu on Saksan sähkömarkkinoilla mahdollinen. Sitä on kuitenkin tarkasteltava myös omassa asiayhteydessään. Markkinat ovat nyt vielä vapautumisensa alkuvaiheessa, jossa yritykset hakevat paikkaansa yllä kuvatuilla Saksan markkinoilla. Tämä vaihe kestää vain tietyn ajan. Mainittu hintojen aleneminen on lisäksi tapahtunut markkinoilla, joiden rakenne vastaa yrityskeskittymää edeltävää tilannetta. Markkinoiden rakenne juuri sellaisena, joksi se muodostuisi tämän yrityskeskittymän toteuduttua, heikentäisi merkittävästi kilpailun edellytyksiä ja samalla VEBA/VIAG:n ja RWE:n halua käydä toisiaan vastaan hyökkäävää hintakilpailua.

3.2.2.2 Voimalaitoskantojen samankaltaisuuden ja useiden yhteisesti ylläpidettävien suurvoimaloiden vuoksi VEGA/VIAG:n ja RWE:n kustannusrakenteet ovat keskenään verrannolliset

(75) Tulevan toiminnan yhteensovittamista edistää myös se, että VEBA/VIAG:n ja RWE:n rakenteet ovat samankaltaiset. Ne ovat vertikaalisesti integroituneet sähkövoima-

([31]) Esimerkiksi sähkötariffilaskin IWR-Stromtarifrechner verkko-osoitteessa www.stromtarife.de; Focus nro 39/99, s. 319 ja seuraavat.

([32]) Katso PreussenElektran verkkosivu (www.preussenelektra.de), jossa esitellään Central European Power Index.

alan kaikille portaille. Niiden rahoitusasemat ovat keskenään verrannolliset, niiden siirtoverkot ovat kooltaan samanlaiset ja niillä on samanlainen voimalaitoskanta, joka kattaa kaikki kuormitusalueet oheisessa taulukossa osoitetulla tavalla. Muiden yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvien yritysten kapasiteetti sen sijaan kattaa vain joko peruskuormituksen tai keski- ja huippukuormituksen, minkä vuoksi ne ovat puuttuvan kuormitusalueen osalta riippuvaisia muilta tuottajilta ostetusta sähköenergiasta.

Taulukko: Voimalaitoskannat kuormitusalueittain (VDEW-tilasto: Leistung und Arbeit, 1998)

(gigawattia)

Yritys	**Kuormitusalueet**			
	Perus-kuormitus ([33])	Keskikuormitus	Huippukuormitus	Yhteensä
VEBA	12,0	2,3	3,6	17,9
VIAG	4,0	2,6	3,4	10,0
BEWAG ([34])	1,1	0,9	0,8	2,8
VEBA + VIAG	17,1	5,8	7,8	30,7
RWE	15,3	4,2	1,7	21,2
VEAG	8,0	0,1	2,8	10,9
Duopoli VEBA/VIAG ja RWE yhteensä	40,4	10,1	12,3	62,8
VEW	2,5	0,8	2,1	5,4
RWE + VEW	17,8	5,0	3,8	26,6
Duopoli VEBA/VIAG ja RWE/VEW yhteensä	42,9	10,9	14,4	68,2
EnBW	4,7	0,8	1,5	7,0
HEW	2,2	0,2	1,7	4,1

(76) Jopa 25 prosenttia Saksassa tuotetusta sähköstä on peräisin yhteisvoimalaitoksista, joita useampi yhteenliitettyyn verkkoon kuuluva yritys pitää yllä. Monet peruskuormitusalueeseen kuuluvat voimalaitokset, erityisesti atomivoimalat, ovat VEBA/VIAG:n ja RWE:n yhdessä ylläpitämiä.

VEBA/VIAG:n ja RWE:n yhdessä ylläpitämiä voimalaitoksia ovat:

— Kernkraftwerke Grundremmingen Betriebsgesellschaft mbH, Grundremmingen: Yhtiö pitää yllä Grundremmingenin ydinvoimalan B ja C -laitosyksiköitä; tuotettu energia jaetaan osakkaiden omistussuhteiden mukaan niin, että RWE Energie AG saa 75 prosenttia ja Bayernwerk 25 prosenttia.

— KNG Kraftwerks- und Netzgesellschaft mbH, Rostock: Yhtiöllä on Rostockissa kivihiilivoimala, jonka osakkeista RWE Energie AG omistaa 24,6 prosenttia, VEBA 24,6 prosenttia ja Bayernwerk 21,1 prosenttia. Tuotettu energia kuuluu VEAG:lle, joka on myös yhtiön osakkaana.

— Kernkraftwerke Lippe-Ems GmbH: KLE GmbH pitää yllä Kernkraftwerk Emsland -ydinvoimalaa; RWE Energie AG omistaa yhtiön osakkeista 12,5 prosenttia ja myös VEBA omistaa sen osakkeista 12,5 prosenttia. Yhtiötä johtaa enemmistöosakas VEW Energie AG (75 prosentin osuus). Tuotettu sähkö jaetaan osakkaille niiden omistusosuuksia vastaavasti.

— Bayerische Wasserkraftwerke AG: Lech-Elektrizitätswerke AG, joka on RWE-yhtymään kuuluva yhtiö, ja Bayernwerk omistavat suoraan ja välillisesti 50 prosenttia yrityksestä, joka pitää yllä vesivoimaloita Baijerissa. Bayernwerkillä on määräysvalta yrityksessä. Valtaosa oikeuksista tuotettuun sähköön kuuluu osakkaille.

([33]) Kivihiili mukaan lukien.

([34]) BEWAG on ilmoitettu erillisenä energiantoimittajana ja on VIAG:n ja Southern Energyn yhteisessä määräysvallassa. Duopolin tarkastelua varten BEWAG:n luvut on laskettu mukaan VEBA/VIAG:n lukuihin.

— Rhein-Main-Donau AG (RMD): Yrityksellä on vesivoimaloita Rhein-Main-Donau-kanavan varrella. RWE-yhtymään kuuluva Lech-Elektrizitätswerke AG omistaa yhtiöstä 22,5 prosenttia (välillisesti) ja Bayernwerk johtaa yritystä 77,49 prosentin omistusosuudellaan. Lech-Elektrizitätswerke omistaa 40 prosenttia myös RMD:n tytäryhtiöstä Mittlere Donau-Kraftwerke AG:stä.

— Untere Iller AG: Yhtiöllä on vesivoimaloita. Sen osakkeista 40 prosenttia on Lech-Elektrizitätswerken ja 60 prosenttia Bayernwerk AG:n omistuksessa.

— Hochtemperatur Reaktor Gesellschaft mbH: Yhtiöllä ei ole operatiivista toimintaa, vaan se harjoittaa tutkimusta. RWE Energie AG omistaa 20,3 prosenttia ja VEBA-yhtymään kuuluvat yhtiöt omistavat 36,5 prosenttia sen osakkeista.

(77) Keskenään verrannollisten voimalakantojen lisäksi kumpikin yritysryhmä on varmistanut pitkäaikaisin toimitussopimuksin ulkomaisen tuontikapasiteetin, jonka maahantuonti tapahtuu yhtymän pitkäksi ajaksi varattujen liitosyksiköiden kautta.

3.2.2.3 VEBA/VIAG:n ja RWE:n välillä on sidoksia, jotka voivat edistää toimintojen yhteensovittamista

(78) VIAG on suoraan osakkaana yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvassa VEW:ssä, joten RWE:n ja VEW:n aiotun sulautuman toteutuessa VIAG:stä tulisi RWE/VEW:n suora osakas.

(79) Lisäksi kummallakin yritysryhmällä on seuraavat yhteiset osakkuudet:

— VEAG AG: Yhteenliitettyyn verkkoon kuuluva yritys VEAG harjoittaa sähkön tuotantoa uusissa osavaltioissa käyttäen polttoaineena ruskohiiltä. RWE Energie AG omistaa 26,25 prosenttia, VEBA 26,25 prosenttia ja Bayernwerk 22,5 prosenttia VEAG:n osakkeista. VEAG on näiden kolmen osakkaan yhteisessä määräysvallassa. Loput osakkeet jakautuvat muiden yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvien yhtiöiden VEW:n, EnBW:n, BEWAG:n ja HEW:n kesken. Lisäksi VEAG pitää yllä myös siirtoverkkoa uusissa osavaltioissa. Oligopoliin kuuluvan yrityksen hyökkäävä hinnoittelu vaikuttaisi siitä aiheutuvien asiakkaiden menetysten vuoksi kielteisesti yhteisessä hallinnassa oleviin yrityksiin ja supistaisi samalla kyseisen oligopoliyrityksen yhteisessä hallinnassa olevista yrityksistä saamia tuottoja. Yksittäinen oligopoliyritys ei näet voi yksin päättää VEAG:n noudattamista toimintaperiaatteista (katso myös johdanto-osan 56 kappale edellä).

— LAUBAG AG: LAUBAG:n osakkaina ovat seitsemän länsisaksalaista yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvaa yritystä seuraavasti: PreussenElektra 30 prosenttia, Bayernwerk 15 prosenttia. Lisäksi BBS-Braunkohle-Beteiligungsgesellschaft mbH:lla on 55 prosenttia osakkeista. BBS:n osakkeista omistavat Energiebeteiligungs-Holding (johon kuuluvat BEWAG, HEW, VEW ja EnBW:n omistama EVS) 18,2 prosenttia, RWE:n tytäryhtiö Rheinbraun AG 71,8 prosenttia ja RWE Energie 10 prosenttia. LAUBAG on Itä-Saksan suurin ruskohiilen tuottaja ja kuuluu VEAG:n raaka-aineen toimittajana sen kanssa taloudellisesti samaan yksikköön.

— Rhenag Rheinische Energie AG: Rhenagin osakkeista 54,1 prosenttia omistaa RWE Energie AG ja 41,3 prosenttia Thüga AG, josta puolestaan VEBA-yhtymä omistaa 56,29 prosenttia. Rhenagin toimialana on lähinnä kaasun toimittaminen, mutta lisäksi se on myös alueellinen sähköntoimittaja. Lisäksi sillä on lukuisia vähemmistöosuuksia kaupunkien energialaitoksissa, jotka toimittavat kaasun lisäksi myös sähköä. VEBA-yhtymä on edellä mainitun osakkuutensa perusteella huomattavan kiinnostunut RWE:n tytäryhtiön menestyksestä. Sillä on edustaja yhtiön hallintoneuvostossa ja näin ollen etuoikeutettu mahdollisuus saada tietoja yhtiön liiketoiminnasta.

— Yhteisiä omistusosuuksia on lisäksi STEAG:ssä, ja Envialla on osuuksia kaupunkien energialaitoksissa Sachsenin osavaltiossa.

STEAG AG: STEAG:n toimialaan kuuluu lähinnä sähkön tuottaminen kivihiilellä. Se myy lähes kaiken tuottamansa sähkön RWE Energie AG:lle ja VEW Energie AG:lle. STEAGin osakkeista 26 prosenttia omistaa Gesellschaft für Energiebeteiligung mbH, josta taas RWE Energie AG omistaa 49,7 prosenttia ja josta VEBA omistaa välillisesti ja suoraan 50,3 prosenttia. STEAG:n pääomistaja on RAG AG, jonka omistusosuus on 71,5 prosenttia.

RWE-yhtymään kuuluvalla Envialla on Sachsenin osavaltiossa useita vähemmistöosuuksia kaupunkien energialaitoksissa, joissa myös VEBA-yhtymään kuuluva Thüga on vähemmistöosakkaana.

— Muita yhteisiä omistusosuuksia on peruskuormitusalueen voimalaitoksissa, joiden tuottamaan sähköön myös VEBA/VIAG:llä ja RWE:llä on oikeuksia. Näiden voimalaitosten yhteinen ylläpito ei kuitenkaan juuri edellytä, että niitä yhdessä hallitsevat yritykset sopisivat asioista keskenään. Peruskuormitusalueen

voimalaitosten toiminta onkin jatkuvaa, jolloin niitä ylläpitävien yritysten ei ole tarpeen sopia laitoksen käynnistämisestä tai alasajosta. Sen sijaan jokainen ylläpitäjä ostaa sähköä varaamaansa kapasiteettia vastaavan määrän. Siksi yhteisvoimaloiden merkitys toisen duopoliyrityksen liiketoiminnan periaatteita koskevana tietolähteenä on vähäinen, ainakin jos ne toimivat peruskuormitusalueella.

3.2.2.4 Mahdollisuus jakaa asiakaskunta aikaisempia aluemonopoleja vastaavasti helpottaa toimintojen yhteensovittamista

(80) Kuten kaikki Saksan yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvat yritykset, myös VEBA/VIAG ja RWE olivat markkinoiden vapautumiseen saakka lakiin perustuvassa monopoliasemassa naapurialueiden sähköntoimittajilta suljetuilla alueillaan. Vuosikausia jatkunut suljettujen jakelualueiden noudattaminen helpottaa toimintojen yhteensovittamista, koska tätä vastaava toimintamalli on olemassa. Jokaisella yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvalla yrityksellä on ollut ja on perinteisellä jakelualueellaan selvästi yli 50 prosentin markkinaosuuteen perustuva johtava asema. Vanhojen demarkaatioiden olemassaolo helpottaa näin edellä kuvattua yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvien yritysten toimintojen yhteensovittamista.

3.2.2.5 Kysynnän vähäiset kasvuodotukset vähentävät entisestään duopoliyritysten halua käydä aktiivista kilpailua

(81) Ennusteissa sähkön kysynnän kasvun oletetaan jäävän vähäiseksi. IEA:n ([35]) tekemän tutkimuksen mukaan ennakoidaan, että sähkön kulutus kasvaa hitaasti. IEA:n ennusteen mukaan sähkön kulutus kasvaa vuosittain yhden prosentin vuosina 1992–2010 ja 0,7 prosenttia vuosina 2010–2020. Kaikki markkinatoimijat, osapuolet mukaan lukien, ovat yhtä mieltä kysynnän hidasta kasvua koskevasta ennusteesta.

(82) Vakaat kysyntä- ja muut kilpailuolosuhteet helpottavat mahdollisuutta noudattaa rinnakkaisia tarjousstrategioita. Merkittävien rakennemuutosten aikana toiminnan koordinointi tavallisesti vaikeutuu huomattavasti ja käyttäytymistä on mukautettava ja muutettava yhä uudelleen, kun taas vakaissa markkinaoloissa tämä ei ole tarpeen. Markkinaolosuhteissa, jotka muuttuvat enimmilläänkin vain vähän, mukautusten toteuttaminen on mahdollista suhteellisen vaivattomasti. Vakaat markkinaolosuhteet huomioon ottaen hyökkäävä kilpailu kohdistuisi pääasiassa nykyisiin markkinatoimijoihin, koska uusien asiakkaiden löytäminen olisi tuskin enää mahdollista. Saavutettua menekkiä voidaan korkeintaan jakaa vakiintuneiden tarjoajien kesken uudelleen. Siksi vakiintuneet tarjoajat puolustavat markkinaosuuttaan ja nykyisiä asiakassuhteitaan. Tässä tilanteessa tehokkaan kilpailun välttämisestä koituvat pitkällä aikavälillä suuremmat voitot vaikuttaisivat houkuttelevammalta vaihtoehdolta kuin hyökkäävällä kilpailulla saavutettava lyhytaikainen menestys. Vastaavasti ennustettavissa oleva kysynnän vähäinen kasvu edistää VEBA/VIAG:n ja RWE:n käyttäytymisen yhteensovittamista tilanteessa, jossa markkinat ovat keskittyneet.

3.2.2.6 Myös kysynnän vähäinen hintajousto edistää yhteensovitettua käyttäytymistä

(83) Hintajoustolla tarkoitetaan ostajien kykyä ja valmiutta siirtyä käyttämään korvaavia tuotteita tai pidättäytyä ostoista, jos tarjoajat nostavat oston kohteena olevan tuotteen hintaa kilpailijoiden hintatasoa korkeammaksi. Vähäinen hintajousto oligopolitilanteessa lisää alttiutta noudattaa yhteensovitettua käyttäytymistä. Tällöin voi näet käydä niin, että merkittävä hinnannousu yli kilpailijoiden tason lisää tuottoja, vaikka menekki supistuisi.

(84) Markkinatoimijoiden arvioissa jousto katsotaan tässä tapauksessa lyhyellä aikavälillä hyvin vähäiseksi, mikä lisää oligopolistisen käyttäytymisen todennäköisyyttä. Arvioissa viitataan ostajien valintamahdollisuuksien rajallisuuteen. Kun muiden tuotteiden sijaan voi valita korvaavia tuotteita tai niiden käytöstä voi luopua kokonaan, sähkön yhteydessä tilanne on toinen, koska energian tuotanto tai siirtyminen käyttämään muita energian lähteitä on vain rajoitetusti mahdollista, tulee kalliiksi ja vaatii lisäksi pitkän ajan. Osapuolet eivät ole juuri kiistäneet tämän tilanteen todenmukaisuutta. Ne väittävät vain, että jos sähkön kustannukset ovat korkeat, käyttäjät voisivat perustaa pieniä energiantuotantolaitoksia. Tällaisilla laitoksilla voitaisiin kuitenkin kattaa enintään hyvin vähäinen osa yhteenliitetystä verkosta sähköä vastaanottavien käyttäjien tarpeesta. Suurten voimalaitosten perustaminen puolestaan on hyvin kallista ja vie yleensä varsin pitkän ajan.

3.2.2.7 VEBA/VIAG ja RWE eivät kohtaa merkittävää neuvotteluvoimaa

(85) Myyjäpuoli on sähkön jakelumarkkinoilla hyvin pitkälle keskittynyt. Saksan kahdeksan yhteenliitettyyn verkkoon

([35]) IEA, Energy Policy of IEA Countries: Germany 1998 Review, www.iea.org/pubs/reviews/files/germany/02-germ.htm.

kuuluvaa yritystä hallitsee kaikkiaan 79,8 prosenttia käytössä olevasta voimalaitoskapasiteetista. Nämä yritykset tarjoavat lähes 100 prosenttia yhteenliitetystä verkosta toimitettavasta sähköstä. Tästä määrästä VEBA/VIAG:n osuus on 81,5 prosenttia ja RWE:n osuus on 86,8 prosenttia (REW/VEW-yrityskeskittymä huomioon ottaen).

(86) Ostajat, jotka ovat suurimmaksi osaksi alueellisia sähkön toimittajia (noin 80), kaupunkien energialaitoksia ja suuria teollisuuslaitoksia, eivät pysty vastaamaan käyttämällä neuvotteluvoimaa. Tämä johtuu osaltaan siitä, että kysyntäpuolella suurin osa suurjännitetason asiakkaista on hajallaan. Toimittajan vaihtamisella uhkaaminen ei näin ollen riitä luomaan olennaista kilpailupainetta. Osapuolet viittaavat valitukseen antamassaan vastauksessa yhdistettyyn neuvotteluvoimaan, joka perustuisi muun muassa useiden edelleenjakelun harjoittajien 'lukuisiin osto-osuuskuntiin'. On kylläkin totta, että markkinoiden vapautuessa jotkin yritykset käyttävät mahdollisuutta perustaa ostoyhteisöjä. On myös syytä olettaa, että yhdistetty neuvotteluvoima tuottaa edullisempia hintatarjouksia kuin yksittäisten yritysten eriytetty kysyntä. Olemassa olevat osto-osuuskunnat edustavat kysynnästä kuitenkin vain osapuolten muuten määrittelemätöntä osaa. Näiden yhteistyöryhmien muodostuminen viittaa myös siihen, ettei yksittäisten käyttäjien markkinavoima ole tarpeeksi suuri vaikuttaakseen mainittavasti hintoihin. Myyjäpuolen ja ostajapuolen keskittymisasteet eivät edelleenkään ole mitenkään vertailukelpoisia keskenään. Pelkästään alueellisia jakelijoita on 80 ja näiden lisäksi tulevat vielä muut ostajat. Alueellisilla jakelijoilla ja kaupunkien energialaitoksilla on toistaiseksi vähän kannustimia käydä peräänantamattomia hintaneuvotteluja. Niillä on aina ollut perinteisillä jakelualueillaan vahva asema ja ne voivat periä korkeat ostohinnat asiakkailtaan käyttökustannuksina.

(87) Lisäksi on otettava huomioon, että tuotantotason yritykset omistavat huomattavia osuuksia alemman markkinaportaan yrityksistä joko enemmistö- tai vähemmistöosakkaina. Jos omistusosuus muodostaa enemmistön yrityksen osakkeista, vaaraa toimittajan vaihdoksesta ei ole. Myös vähemmistöosuuden tapauksessa tällaisen vaihdon mahdollisuus on käytännössä hyvin harvinainen (katso jäljempänä 3.2.3.5 kohta).

3.2.2.8 Päätelmä

(88) VEBA/VIAG ja RWE voittavat selvästi kilpailijansa kaikkiin markkinarakennetta kuvaaviin tietoihin, eli niin markkinaosuuksiin, tuotantokapasiteetteihin kuin verkkoihinkin perustuvassa vertailussa. Kummallakin yritysryhmällä on keskenään verrannolliset markkina-asemat, ja komission arvion mukaan niillä ei olisi yrityskeskittymän toteuduttua enää minkäänlaista mielenkiintoa alkaa kilpailla keskenään.

(89) Duopolin jäsenten tulevien symmetristen markkina-asemien ja pitkälle yhdenmukaisten yritysrakenteeseen liittyvien ominaisuuksien, tuotteiden homogeenisuuden, markkinoiden avoimuuden, sähkön kysynnän hintajouston vähäisyyden ja kokonaiskysynnän pysähtyneen kasvun sekä yritysten keskinäisten sidonnaisuuksien vuoksi oligopoliyritysten hyökkäävää hinnoittelukäyttäytymistä ei ole odotettavissa, koska se on helposti tunnistettavissa eikä lupaa suurta menestystä, koska muilla oligopoliyrityksillä on yhtä suuret mahdollisuudet toteuttaa vastatoimia.

(90) Markkinoiden vapautumisen myötä ilmennyt hintojen aleneminen ja kolmen markkinajohtajan välillä todettu hintakilpailu eivät heikennä tämän analyysin merkitystä (katso edellä johdanto-osan 74 kappale).

3.2.3 *Duopoliin VEBA/VIAG ja RWE tai RWE/VEW ei kohdistu ulkopuolelta olennaista kilpailua*

(91) Muut tuottajayritykset tai kauppayritykset eivät aiheuta VEBA/VIAG:lle ja RWE:lle yrityskeskittymän toteuduttua olennaista kilpailupainetta. Tämä johtuu muiden tuottajayritysten rajoitetusta kilpailupotentiaalista, vähäisistä markkinoillepääsyn mahdollisuuksista ja myös toiminnan aloittamiselle Saksan markkinoilla asetetuista oikeudellisista vaatimuksista.

3.2.3.1 Duopolin poikkeuksellisen suuren markkinaosuuden lisäksi on otettava huomioon, että sillä on sen markkinavoimaa vahvistavia sidoksia kaikkiin yhteenliitettyyn verkkoon kuuluviin yrityksiin EnBW:tä lukuun ottamatta

(92) Jotta voitaisiin arvioida, missä määrin muut yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvat yritykset voivat rajoittaa duopolin käyttäytymistä, on myös tutkittava kummankin yritysryhmän osakkuuksia monissa näistä kilpailijoista.

— VEAG/LAUBAG: Ensinnäkin on muistettava, että VEAG:tä ei voida pitää duopolin kilpailijana. RWE Energie AG omistaa 26,25 prosenttia, VEBA 26,25 prosenttia ja Bayernwerk 22,5 prosenttia sen osakkeista. Loput osakkeet jakautuvat muiden yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvien yritysten VEW:n, EnBW:n, BEWAGin ja HEW:n kesken. Kuten edellä (johdanto-osan 4 kappale) on esitetty, VEAG on RWE:n, VEBA:n ja VIAG:n yhteisessä valvonnassa. LAUBAG on Itä-Saksan suurin ruskohiilen tuottaja ja kuuluu VEAG:n raaka-aineen toimittajana sen

kanssa taloudellisesti samaan yksikköön. LAUBAG:n osakkaina ovat seitsemän länsisaksalaista yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvaa yritystä kuten jo edellä on todettu (katso 3.2.2.3 kohta).

VEAG käyttää sähkön tuotannossaan lähes yksinomaan itäsaksalaista ruskohiiltä ja on toimituksissaan riippuvainen LAUBAG:sta, joka puolestaan on riippuvainen duopolista. LAUBAG vaikuttaa näin ollen ratkaisevasti VEAG:n tuotantokustannuksiin. Ruskohiilen käyttö pääasiallisena sähköntuotannon polttoaineena aiheuttaa sen, että yritys tuskin kykenee tällä hetkellä kattamaan omalla tuotantokapasiteetillaan keskikuormitus- ja huippukuormitusaluetta. VEAG on puolestaan ostajapuolella riippuvainen seitsemästä itäsaksalaisesta alueellisesta sähkönjakelijasta, joista jokainen on yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvan länsisaksalaisen yrityksen omistuksessa.

— BEWAG: Kyseinen yhteenliitettyyn verkkoon kuuluva yritys tuottaa sähköä Berliinissä. Sen osakkaita ovat Southern Company noin 26 prosentilla, VIAG noin 26 prosentilla ja VEBA 23 prosentilla yrityksen pääomasta sekä 20 prosentilla äänivallasta. Yritys on jo nyt VIAG:n ja Southern Companyn valvonnassa. BEWAG:llä ei ole peruskuormitusalueen voimalaitoksia, joten sen on ostettava lisäsähköä peruskuormituksen kattamiseksi.

— HEW: VEBA omistaa HEW:n osakkeista suoraan 15,4 prosenttia ja Sydkraftin välityksellä 15,4 prosenttia. Viimeksi mainitusta yhtiöstä VEBA omistaa 17,6 prosenttia. HEW on pienehkö yhteenliitettyyn verkkoon kuuluva yritys, jolla on vähän tuotantokapasiteettia ja vain pieni siirtoverkko. Se hoitaa kaikkia peruskuormitusalueeseen kuuluvia voimaloita yhdessä kilpailijansa PreussenElektran kanssa. Vattenfall on hankkinut yhteisen määräysvallan HEW:hen yhdistämällä 25,1 prosentin omistuksensa ja Hampurin kaupungin osuudet ([36]). Vaikka HWE on Vattenfallin ja Hampurin kaupungin yhteisessä määräysvallassa, VEBA saa vähemmistöosakkuutensa ja hallintoneuvostopaikkansa avulla tiedot HEW:n tärkeistä päätöksistä ja strategioista. Osakkuutensa ansiosta sillä on mahdollisuus saada tiedot hinnoittelustrategiasta ja mahdollisista ostomääristä ja -hinnoista, jos sähköä ostetaan esimerkiksi VEBA:n Tanskan verkkoon yhdistävän liitosyksikön kautta. HEW:n kilpailuaseman vahvistamista Vattenfallin omistusosuuden avulla esimerkiksi niin, että tämä antaisi HEW:n käyttöön edullista Skandinaviassa tuotettua sähköä, ei ole rahoitustukea lukuun ottamatta toistaiseksi odotettavissa. Ratkaisevaa on se, että HEW:n UHV-verkosta ei ole minkäänlaisia ulkomaanyhteyksiä, joten sen tuontisähkön saantia rajoittavat pitkälle samat syyt, jotka rajoittavat ulkomaisten tarjoajien pääsyä Saksan markkinoille (katso edellä). Toimittaessaan sähköä osittain omistamalleen HEW:lle Vattenfall joutuu turvautumaan Saksan ja Tanskan tai Ruotsin verkot yhdistävien liitosyksiköiden vapaaseen kapasiteettiin. Saksan puolella Saksan ja Tanskan liitosyksiköt ovat duopoliyritys PreussenElektran hallussa. Liitosyksiköiden vapaa kapasiteetti on kuitenkin rajallinen, joten Vattenfall voi toimittaa HEW:lle vain hyvin pieniä määriä sähköä. Lisäksi Ruotsin verkkoon yhdistetyn liitosyksikön kapasiteetti on Tanskan yhteyksiin verrattuna hyvin rajoitetusti käytettävissä.

— VEW: VIAG omistaa myös VEW:n osakkeita (suoraan ja välillisesti). Kuten HEW:n tapauksessa, VIAG:llä on tämänkin omistuksensa perusteella paikka hallintoneuvostossa ja näin ollen etuoikeus saada tietoja VEW:n liiketoiminnasta. Lisäksi VEW poistuu markkinoilta itsenäisenä tarjoajana sen jälkeen, kun aiottu sulautuma RWE:n kanssa on toteutunut.

(93) EnBW on nykyisin ainoa yhteenliitetyn verkon tasolla toimiva tarjoaja, jonka osakkeita toiset saksalaiset yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvat yritykset eivät omista. EdF:n vähemmistöosakkuus EnBV:ssä on toistaiseksi vasta suunnitteilla. EdF aikoo yhdistää vähemmistöosuutensa erään toisen osakkaan kanssa ja saada näin yhteisen määräysvallan EnBV:ssä. Tosin EnBV:llä ja duopoliyrityksillä on voimalaitostoimintaan liittyviä sidoksia.

(94) EdF:n resurssit huomioon ottaen ei ole myöskään perusteltua ennustaa, että EnBV voisi merkittävästi rajoittaa duopolin käyttäytymistä. Toisaalta on odotettavissa, että koska muita voimakkaita ulkopuolisia kilpailijoita ei ole, EnBW luopuu hyökkäävästä kilpailusta lähes koko Saksan kattavalla duopolin alueella ja mukauttaa käyttäytymisensä duopoliyritysten käyttäytymiseen. Tämä on oletettavissa, kun ajatellaan markkinajohtajien asemassa olevien, yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvien duopoliyritysten mahdollisuuksia vastata kilpailuun. Liitosyksiköiden rajallinen kapasiteetti huomioon ottaen voidaan lisäksi tuskin pitää mahdollisena, että EdF pystyisi lisäämään edullisen sähkön hankintaansa.

(95) Lisäksi VEBA/VIAG ja RWE omistavat naapurimaiden sähköntuotantoyrityksissä osuuksia, joiden perusteella niillä on oikeus saada käyttöönsä tuotantokapasiteettia. Määräysvallassaan olevien liitosyksiköiden kautta ne voi-

([36]) Asia COMP/M.1842 – Vattenfall/HEW.

vat ainakin rajallisesti hyödyntää tätä kapasiteettia. RWE omistaa esimerkiksi 40,31 prosentin osuuden SEO:sta, joka pitää yllä pumppuvoimalaitosta. PreussenElektra omistaa Alankomaissa 87 prosenttia EZH:sta, joka on yksi maan neljästä suuresta sähköntuottajasta. Lisäksi PreussenElektra omistaa 10 prosenttia sveitsiläisestä BKW:stä, Bayernwerk ja EnBW omistavat kumpikin 24,5 prosenttia Watt AG:stä, joka myös toimii jo Saksan markkinoilla tuontisähkön toimittajana. RWE ja EdF taas omistavat kumpikin 20 prosenttia Motor-Columbus-yhtiön osakkeista, ja tämä puolestaan omistaa 56,5 prosenttia ATEL-yhtiöstä. BKW, Watt ja ATEL omistavat noin 23 prosenttia Sveitsin sähköntuotantokapasiteetista.

(96) VEBA/VIAG ja RWE saavat näin ollen yrityskeskittymän toteuduttua lähimpään kilpailijaansa verrattuna ylivoimaisen etumatkan. Näiden yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvien yritysten asema on siis vielä heikompi kuin markkinaosuudesta voi päätellä, koska VEBA/VIAG ja RWE omistavat huomattavia osuuksia useimmista kilpailijoistaan. Siksi näiden yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvien yritysten ei odoteta ryhtyvän merkittäviin kilpailutoimiin.

3.2.3.2 Duopoli saa määräysvaltaansa suurimman osan käytössä olevasta tuotantokapasiteetista ja lähes kaiken vapaana olevan tuotantopotentiaalin

(97) VEBA/VIAG:llä on yrityskeskittymän toteuduttua määräysvallassaan noin 30 prosenttia Saksan koko tuotantokapasiteetista. VEBA/VIAG:n ja RWE:n yhteenlaskettu osuus tuotantokapasiteetista on noin 50 prosenttia. Jos vielä lisäksi VEW:n, VEAG:n ja BEWAGin kapasiteetti otetaan huomioon, duopolilla olisi aiotun RWE/VEW-yrityskeskittymän toteuduttua määräysvallassaan yli 2/3 koko käytössä olevasta tuotantokapasiteetista (katso edellä).

(98) Kuten edellä on todettu (johdanto-osan 57 kappale), teollisuuden tuottama sähkö on enintään rajallisesti vapaiden markkinoiden käytettävissä. Samoin alueellisten ja paikallisten energiantoimittajien tuottama sähkö on lähinnä tarkoitettu tyydyttämään tuottajansa omaa tarvetta. Siksi kilpailutilanteen kannalta merkittävää on lähinnä yhteenliitetyn verkon tasolla käytössä oleva tuotantokapasiteetti. Tällaisesta kokonaiskapasiteetista duopolin määräysvallassa on noin 60–65 prosenttia (VEW mukaan lukien).

(99) Tässä yhteydessä on lisäksi tärkeää muistaa, että tuotanto ja verkko ovat historiallisista syistä läheisesti sidoksissa keskenään. Tämän sidonnaisuuden vuoksi nykyinen verkon rakenne ei mahdollista kaikkien tietyllä yhteenliitetyn verkon alueella toimivien voimalaitosten korvaamista kokonaan ulkopuolisilla toimituksilla. Yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvilla yrityksillä on siten hallussaan tietty määrä tuotantokapasiteettia, jota ei ole mahdollista korvata, ja samalla myös menekkitakuut. Mitä suuremmiksi nykyiseen verkkoon sidotut tuotantokapasiteetit yrityskeskittymän jälkeen muodostuvat, sitä suurempi on myös infrastruktuurisyistä kilpailun ulkopuolelle jäävä sähkön myynti.

(100) Yritysten voimalaitoskantaa edelleen tarkasteltaessa voidaan todeta, että suurin osa vapaasta tuotantopotentiaalista eli kaikkien kuormitusalueiden ylikapasiteeteista on suurimmaksi osaksi duopoliyritysten hallussa. Seuraava yhteenveto antaa yleiskuvan yhteenliitetyn verkon tasolla toimivien yksittäisten tuottajayritysten ylikapasiteeteista.

Taulukko: Voimalaitoskannan vapaa tuotantopotentiaali kuormitusalueittain (VDEW-tilasto: Leistung und Arbeit, 1998)

(terawattituntia)

Yritys	**Vapaa tuotantopotentiaali 1997**			
	Peruskuormitus ([37])	Keskikuormitus	Huippukuormitus	Yhteensä
VEBA	21,2	2,3	2,8	26,3
VIAG	4,1	1,1	3,2	8,4
BEWAG ([38])	2,3	1,7	0,4	4,4
VEBA + VIAG	27,6	5,1	6,4	39,1
RWE	12,1	4,2	1,6	17,9
VEAG	17,8	0,0	1,1	18,9
Duopoli VEBA/VIAG ja RWE yhteensä	57,5	9,3	9,1	75,9
VEW	2,2	0,2	1,1	3,5
RWE + VEW	14,3	4,4	2,7	21,4
Duopoli VEBA/VIAG ja RWE/VEW yhteensä	59,7	9,5	10,2	79,4
EnBW	5,7	1,8	0,5	8,0
HEW	3,4	0,1	1,2	4,7

(101) Osapuolet ovat tosin väittäneet, että VEBA/VIAG:llä ja RWE:llä ei olisi ylikapasiteettia peruskuormitusalueella, mutta ovat jättäneet tämän väitteen lähemmin perustelematta.

(102) Duopolin jäsenillä on mahdollisuus jättää mainitut ylikapasiteetit käyttämättä tai jopa laskea samanaikaisesti kapasiteettiaan, jotta hintataso pysyisi vakaana.

(103) Osapuolet ovat esittäneet suullisen kuulemisen yhteydessä, että nämä ylikapasiteetit vilkastuttaisivat kilpailua. Osapuolten mukaan suurimman osan mittausajanjaksosta on oltu kiinnostuneempia käyttämään ylikapasiteetti kokonaan kuin nostamaan hintoja.

(104) Tämän väitteen tueksi ei tosin esitetty minkäänlaisia kirjallisia todisteita. Tämän vuoksi komissio ei pysty tarkistamaan esitettyjä laskelmia. Lisäksi osapuolet katsovat perusteluissaan, että duopolin kapasiteetit pysyvät ennallaan. Tällöin ne jättävät huomiotta duopolin mahdollisuuden laajentaa yhteensovitettua käyttäytymistään niin, että se jättää yhteistuumin kapasiteetteja käyttämättä.

3.2.3.3 Duopoli saa määräysvallan ylivoimaisesti suurimpaan osaan Saksan siirtoverkosta

(105) VEBA/VIAG ja RWE saavat yksin, VEW:tä ja määräysvallassaan olevaa VEAG:tä huomioon ottamatta, määräysvaltaansa 52 prosenttia Saksan siirtoverkosta. Mitä tulee verkon käyttöön, kilpailijoiden on pakko kilpailla VEBA/VIAG:n ja RWE:n kanssa. Lisäksi koko siirtoverkko kattaa suurimman osan Saksan liittotasavallasta.

Taulukko: Saksan siirtoverkko (*Lähde*: VDEW, 1997)

Yritys	Siirtoverkkojen pituus (km), UHV/EHV 380/220 kilovolttia	
VEBA	6 569	16 %
VIAG	5 500	14 %
BEWAG ([39])	136	< 1 %
VEBA + VIAG	12 069	30 %
RWE	9 000	22 %
VEAG	11 500	29 %

([37]) Kivihiili mukaan lukien.

([38]) BEWAG on ilmoitettu erillisenä energiantoimittajana ja on VIAG:n ja Southern Energyn yhteisessä määräysvallassa. Duopolin tarkastelua varten BEWAG:n luvut on laskettu mukaan VEBA/VIAG:n lukuihin.

([39]) BEWAG on ilmoitettu erillisenä energiantoimittajana ja on VIAG:n ja Southern Energyn yhteisessä määräysvallassa. Duopolin tarkastelua varten BEWAG:n luvut on laskettu mukaan VEBA/VIAG:n lukuihin.

Yritys	Siirtoverkkojen pituus (km), UHV/EHV 380/220 kilovolttia	
Duopoli VEBA/VIAG ja RWE yhteensä	32 569	81 %
VEW	2 000	5 %
RWE + VEW	11 000	27 %
Duopoli VEBA/VIAG ja RWE/ VEW yhteensä	34 569	86 %
EnBW	2 100	5 %
HEW	360	1 %
Muut	3 121	8 %
Saksa yhteensä	40 150	100 %

(106) Lisäksi verkko tarjoaa pituutensa sekä Saksan sisäisten liitoskohtien ja kansainvälisten liitosyksiköiden omistuksen ansiosta duopoliyrityksille myös mahdollisuuden kilpailijoihinsa verrattuna selvään tiedolliseen etumatkaan.

(107) Sisäisten liitoskohtien ja kansainvälisten liitosyksiköiden omistus ja käyttö mahdollistaa yhteenliitettyyn verkkoon kuuluville yrityksille tietojen saannin kilpailijoiden kuormitusvirroista ja toimitettavista määristä sekä ostajien kuormitusprofiileista. Verkkotoiminta on tosin organisatorisesti erotettu sähkökaupasta ja sähkönjakelusta. On kuitenkin aihetta olettaa, että yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvien yritysten kilpailijoita koskevia arkaluontoisia tietoja päätyy yksittäistapauksissa verkkotoiminnan välityksellä yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvien yritysten jakeluyksiköiden haltuun. Myös osapuolten kilpailijat esittivät kuulemisen yhteydessä tällaisia väitteitä.

(108) Yksi duopoliyrityksille siirtoverkon omistamisesta koituva etu kilpailijoihin nähden ovat myös vakioenergian ja tasoitusenergian laskentamenettelyt siinä muodossa, jossa ne on II järjestösopimuksessa kauttasiirtoa varten määritelty (katso 3.2.3.6 kohta).

(109) Yleisesti voidaan todeta, että siirtoverkkoa Saksassa ei ylläpidä riippumaton yritys. Sen sijaan verkko kuuluu kullakin alueella yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvalle yritykselle, joka myös vastaa sen ylläpidosta. Tosin yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvat yritykset ovat siirtäneet verkon ylläpidon tätä tarkoitusta varten perustetuille tytäryrityksilleen. Näin ne ovat täyttäneet sähkömarkkinoita koskevan sisämarkkinadirektiivin vähimmäisvaatimukset erottamalla hallinnon ja laskutuksen tasolla toisistaan siirtoverkon ylläpidon ja toiminnan sähkön tuottajina ja toimittajina (niin kutsuttu hallinnollinen eriyttäminen, *'management unbundling'*, ja tilinpidollinen eriyttäminen, *'unbundling of accounts'*). Koska toimenpide ei kuitenkaan merkitse taloudellista erottamista ja verkkotoiminnot sekä sähkön tuottaminen ja toimittaminen jatkuvat samojen vertikaalisesti integroituneiden yhtymien sisällä, mahdollisuus syrjiä sähkön kauttasiirrosta riippuvaisia kilpailijoita on edelleen olemassa. Kun verkkoihin pääsy edellyttää neuvotteluja, kilpailijoiden, erityisesti sähkökauppiaiden, kilpailumahdollisuuksien rajoittaminen omien tuotantoyritysten hyväksi on mahdollista noudattamalla yhdistettyä laskentatapaa, jossa siirrosta maksettavat korvaukset ovat korkeat ja sähkön jakeluhinnat ovat vastaavasti alhaiset. Tällaista hinnoittelumallia noudatettaessa yrityksillä ei ole halua käyttää avoimia tariffeja, joita pystyttäisiin vertaamaan kustannuksiin ja II järjestösopimuksen sähkönsiirtoa koskeviin määräyksiin. Tämä koskee erityisesti tilannetta, jossa − suunniteltujen yrityskeskittymien − aivan ylivoimaista osaa kansallisesta verkosta valvoo vain kaksi yhtymää, joilta voidaan edellä osoitetulla tavalla odottaa yhteensovitettua käyttäytymistä. Tässä yhteydessä on myös epäiltävissä, että hintojen avoimuuden puuttuessa kumpikin myös alemmilla markkinaportailla toimiva ryhmittymä voi torjua kyseisellä tasolla toimivat kilpailijat ja käyttää näin keräämänsä tuotot yhteenliitetyn verkon tasolla käytävän kilpailun tukemiseksi.

3.2.3.4 Markkinoille pääsyä rajoittavat huomattavat esteet, jotka koskevat sekä uuden kapasiteetin luomista että maahantuontia. Vain rajallisesti mahdollinen tuonti, joka tapahtuu lisäksi suurimmaksi osaksi duopoliyritysten määräysvallassa olevien liitosyksiköiden kautta, ei pysty rajoittamaan duopolin toimintamahdollisuuksia

(110) Potentiaaliset myyjät eivät kykene tehokkaasti uhkaamaan osapuolten vahvaa markkina-asemaa. Tämä johtuu pääsyä Saksan markkinoille rajoittavista suurista esteistä.

(111) Pääsy yhteenliitetyn verkon tasolla tapahtuvan sähkön jakelun markkinoille Saksassa edellyttää huomattavia investointeja. Näissä on hyvin pitkälle kyse uponneista kustannuksista eli menoista, jotka hyödyttävät toimintaa vain yksillä tuotemarkkinoilla, mutta ovat muilla markkinoilla tapahtuvien toimintojen kannalta hyödyttömiä. Tällaisiin menoihin kuuluvat sähkön tuotantoon liittyvät voimalaitosinvestoinnit. Myös Saksan sähkömarkkinoiden vapautumisen jälkeen markkinoille pääsy merkitsee sähkön tuotannon tasolla tarvittavista voimalaitosinvestoinneista johtuvia huomattavia kustannuksia ja vie pitkän ajan. Laissa määrätyn sähkönsiirto-oikeuden perus-

teella ei oman siirtoverkon rakentaminen kuitenkaan ole enää tarpeellista, koska sähkön tuottajayrityksillä on mahdollisuus käyttää syrjimättömin ehdoin toisten markkinatoimijoiden siirtoverkkoja. Koska VEBA/VIAG ja RWE omistavat suurimman osan Saksan tuotantokapasiteetista, jokainen uusi markkinoille tulija ottaa riskin, että duopoliyritykset ottavat käyttöön ylikapasiteettinsa pakottaakseen näin edullisemmilla hinnoillaan uuden toimijan pois markkinoilta. Tämä mahdollisuus vaikeuttaa käytännössä myös sähkökauppiaiden tuloa markkinoille.

(112) Markkinoille pääsyyn liittyy näin ollen myös niiden vapauttamisen jälkeen suuria kustannuksia, joten sähkön yhteenliitetystä verkosta tapahtuvan jakelun markkinoille pääsyn esteet ovat Saksassa edelleen suuret. Tätä havainnollistaa se tosiasia, että tuotantoportaassa markkinoille tulo on tähän saakka yleensä toteutettu hankkimalla olemassa olevien tuottajayritysten osakkeita. Esimerkiksi ruotsalainen Vattenfall omistaa osuuden yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvasta HEW:stä. Suomalainen Fortum on hankkinut omistukseensa Elektrizitätswerk Wesertalin. Markkinoille tulo rakentamalla omaa tuotantokapasiteettia on sen sijaan edelleen poikkeus. Komission tiedossa on vain harvoja tapauksia, jossa myyjät yrittävät tulla markkinoille rakentamalla omaa tuotantokapasiteettia. Esimerkiksi Fortum on rakentanut uusiin osavaltioihin voimalaitoksen vahvistaakseen omaa sähköntuotantoaan Saksassa. Myös amerikkalainen NRG Energy omistaa osuuden omasta voimalaitoksesta.

(113) Lisäksi on syytä muistaa, että mahdollisuudet tuoda sähköä ovat rajalliset, koska liitosyksikkökapasiteettia on käytettävissä vain vähän. Liitosyksikkökapasiteetin laajentaminen lähivuosina on kalleutensa ja vaadittujen lupamenettelyjen vuoksi ainakin nykyisissä poliittisissa olosuhteissa epätodennäköistä. Osapuolten kuulemisen yhteydessä esittämien tietojen mukaan pelkästään siirtolinjojen rakentaminen kestäisi jopa kaksi vuotta. Tämän lisäksi on vielä otettava huomioon lupamenettelyt ja pakollinen liitäntäverkkojen kuormitusanalyysi.

(114) Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että yhteenliitetystä verkosta toimitettavan sähkön markkinoille pääsyn esteet ovat Saksassa huomattavan suuret. Tarvittavien investointien suuruus ja liitosyksiköiden kapasiteetin rajallisuudesta johtuvat puutteelliset mahdollisuudet päästä markkinoille ulkomailta rajoittavat kilpailua yritysryhmien VEBA/VIAG ja RWE kanssa. Kummallakin ryhmittymällä on ylivoimaiset resurssit ja niihin perustuvat voimavarat vastata kilpailuun sekä suuri etumatka verrattuna muihin markkinatoimijoihin. Siksi näiden ryhmittymien toimintamahdollisuuksia tehokkaasti rajoittamaan kykenevien nykyisten tai potentiaalisten kilpailijoiden ei odoteta ryhtyvän harjoittamaan hyökkäävää kilpailua.

3.2.3.5 Duopoliyrityksillä on jakelumarkkinoillaan vahva asema, jonka avulla ne turvaavat menekkinsä kilpailijoidensa kustannuksella

(115) VEBA/VIAG:n ja RWE:n markkina-asemaa vahvistavat lisäksi niiden monet osakkuudet alemmilla markkinaportailla toimivissa yrityksissä. Nämä osakkuudet turvaavat duopoliyritysten ratkaisevan vaikutuksen kyseisten yritysten ostokäyttäytymiseen, niin että kumpikin yritysryhmä voi varmistaa menekkinsä ja samalla merkittävästi heikentää kilpailijoidensa mahdollisuuksia kasvattaa menekkiään. Seuraava yhteenveto antaa yleiskäsityksen duopoliyritysten osakkuuksista.

Taulukko: Osa yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvien yritysten VEBA, VIAG, RWE ja VEW osakkuuksista alueellisissa sähköntoimittajayrityksissä ja kaupunkien energialaitoksissa

Yritys	Alueellinen sähköntoimittaja / kaupungin energialaitos	Omistusosuus	Yhteenliitettyyn verkkoon kuuluva yritys
Avacon	alueellinen sähköntoimittaja	55,0 %	VEBA
Badische Gas- u. Elektrizitätsversorgung		47,6 %	VEBA
e.dis	alueellinen sähköntoimittaja	69,0 %	VEBA
EAM	alueellinen sähköntoimittaja	46,0 %	VEBA

Yritys	Alueellinen sähköntoimittaja / kaupungin energialaitos	Omistusosuus	Yhteenliitettyyn verkkoon kuuluva yritys
Energieversorg. Potsdam		35,0 %	VEBA
EWE	alueellinen sähköntoimittaja	27,0 %	VEBA
Fränkisches Überlandw.	alueellinen sähköntoimittaja	67,1 %	VEBA
Freib. Energie- u. Wasserversorgung		35,9 %	VEBA
PESAG	alueellinen sähköntoimittaja	54,7 %	VEBA
Prevag Provinzialsächsische Energie-Versorgung		25,0 %	VEBA
SCHLESWAG	alueellinen sähköntoimittaja	65,0 %	VEBA
St.werke Magdeburg	kaupungin energialaitos	29,0 %	VEBA
Stadtwerke Frankenthal	kaupungin energialaitos	10,0 %	VEBA
Stadtwerke Garbsen	kaupungin energialaitos	24,9 %	VEBA
Stadtwerke Geesthacht	kaupungin energialaitos	24,9 %	VEBA
Stadtwerke Halberstadt	kaupungin energialaitos	20,0 %	VEBA
Stadtwerke Schwedt	kaupungin energialaitos	37,0 %	VEBA
Stadtwerke Weißenfels	kaupungin energialaitos	24,5 %	VEBA
Stadtwerke Zweibrücken	kaupungin energialaitos	25,1 %	VEBA
Städtische Werke Brandenburg	kaupungin energialaitos	24,5 %	VEBA
Stromversorgung Osthannover		26,0 %	VEBA
Thüga	alueellinen sähköntoimittaja	56,5 %	VEBA
Rhenag	alueellinen sähköntoimittaja	42 %/54 %	VEBA/RWE
Contigas	alueellinen sähköntoimittaja	95,0 %	VIAG
IAW Isar-Amperwerke	alueellinen sähköntoimittaja	84,6 %	VIAG
OBAG	alueellinen sähköntoimittaja	96,0 %	VIAG
REWAG Regensburger Energie- u. Wasserversorgung		35,5 %	VIAG
TEAG	alueellinen sähköntoimittaja	75,0 %	VIAG
Überlandw. Unterfr.	kaupungin energialaitos	54,3 % / 40,1 %	VIAG/VEBA
ELE	alueellinen sähköntoimittaja	79,0 %	RWE
Envia	alueellinen sähköntoimittaja	63,0 %	RWE
EWR	alueellinen sähköntoimittaja	50,0 %	RWE
KAWAG	alueellinen sähköntoimittaja	30,0 %	RWE

Yritys	Alueellinen sähköntoimittaja / kaupungin energialaitos	Omistusosuus	Yhteenliitettyyn verkkoon kuuluva yritys
KEVAG	alueellinen sähköntoimittaja	57,0 %	RWE
LEW	alueellinen sähköntoimittaja	40,0 %	RWE
MKW	alueellinen sähköntoimittaja	27,0 %	RWE
NVV	alueellinen sähköntoimittaja	50,0 %	RWE
OIE	alueellinen sähköntoimittaja	100,0 %	RWE
Pfalzwerke	alueellinen sähköntoimittaja	25,0 %	RWE
VSE	alueellinen sähköntoimittaja	41,0 %	RWE
ELEKTROMARK	alueellinen sähköntoimittaja	10 % / 10 %	RWE/VEW
AVU	alueellinen sähköntoimittaja	50,0 %	VEW
MEAG	alueellinen sähköntoimittaja	61,0 %	VEW

(116) Monissa tapauksissa kyseessä on enemmistöosakkuus jakeluyrityksissä, joiden ostopäätöksistä duopoliyritykset voivat määräävän asemansa perusteella määrätä suoraan. Myös vähemmistöosakkuus voi mahdollistaa asianomaiselle yritystoiminnasta kiinnostuneelle vähemmistöosakkaalle merkittävän vaikutusvallan osakkuusyrityksessään.

(117) Mainittujen osakkuusyritysten enemmistöosakkaina on yksi tai useampi kunta, jonka edustajat yrityksen hallintoelimiin on tavallisesti valittu poliittisten voimasuhteiden perusteella. Liiketoiminnallista mielenkiintoa on kuitenkin vain vähemmistöosuuden omistavilla energiantoimittajayrityksillä. Duopoliyritysten osakkuus jakeluyhtiöissä ja niiden edustus jakeluyhtiöiden hallintoelimissä on PreussenElektran, Bayernwerkin ja RWE:n erityisen energia- ja yritystaloudellisen pätevyyden vuoksi käytännön merkitykseltään huomattavasti suurempi kuin niiden omistusosuudesta kussakin yhtiössä ja niiden määrällisestä läsnäolosta yhtiöiden hallintoelimissä voi päätellä.

(118) Energia- ja yritystaloudellinen osaaminen tulee yhtiöihin pääasiassa kunkin yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvan yrityksen välityksellä. Yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvan yrityksen ja asianomaisen yhtiön välillä on tavallisesti toimitussopimus, joka kattaa alueellisten sähköntoimittajien tai kaupungin energialaitoksen koko ulkopuolisen sähkön tarpeen. Komission tutkimuksissa on käynyt ilmi, että jakeluyritykset, joiden osakkaina on yhteenliitettyyn verkkoon kuuluva yritys, eivät ole toistaiseksi juuri käyttäneet hyväkseen markkinoiden vapautumisesta johtuvia mahdollisuuksia, vaan ovat pysyneet uskollisina tähänastisille toimittajilleen. Tämän asiakasryhmän valtaaminen on yhtä vaikeaa myös muille markkinatoimijoille kuten tuojille, sähkökauppiaille tai muille yhteenliitettyyn verkkoon kuuluville yrityksille. Varsinkin VEBA/VIAG:n ja RWE:n omistamat vähemmistöosuudet jakeluportaan yrityksissä vahvistavat näin ollen entisestään duopolin asemaa ja vaikeuttavat muiden markkinatoimijoiden mahdollisuuksia päästä valtaamaan asemia Saksan markkinoilla.

(119) Näissä olosuhteissa osapuolilla on laajat vaikutusmahdollisuudet monien alueellisten ja paikallisten sähkön jakelijoiden hankintapäätöksiin. Vaikka kilpailijat saisivat tulevaisuudessa käyttöönsä Saksassa huomattavaa sähkön tuotantokapasiteettia, ne joutuisivat myymään sitä duopoliyritysten kanssa käytävissä voimakkaasti rajoitetuissa kilpailuolosuhteissa. Edellä mainittujen alueellisten ja paikallisten sähkön toimittajien tähänastiset tiiviit yhteydet yhteenliitettyyn verkkoon kuuluviin yrityksiin huomioon ottaen ei duopoliyritysten kilpailijoilla ole sähkön tuotannon tasolla riittäviä markkinoillepääsyn mahdollisuuksia, joiden turvin ne voisivat ryhtyä harjoittamaan tehokasta ja ennen kaikkea alueellisesti kattavaa kilpailua. Tämä vaikuttaa yhteenliitetystä verkosta toimitettavan sähkön markkinoilla käytävään kilpailuun, koska merkittävä sähkön tuotanto duopoliyritysten kanssa kilpaillen ei ole taloudellisesti järkevää ilman, että tuotetulle sähkölle on riittävät menekkimahdollisuudet.

3.2.3.6 II järjestösopimuksen sisältö erityisesti T-lisän ja vakioenergian osalta merkitsee duopolille kilpailijoihin nähden lisäetuja

(120) II järjestösopimuksen määräykset merkitsevät lähtökohdiltaan I järjestösopimuksen määräyksiin verrattuna selvää parannusta. Ne sisältävät kuitenkin joitakin säännöksiä, jotka aiheuttavat erityisesti yhteenliitettyyn verkkoon

kuuluvien yritysten kilpailijoille suuria sähkön siirtoa haittaavia esteitä ja varmistavat ja vahvistavat näin entisestään ennen kaikkea markkinoilla johtavassa asemassa olevien yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvien yritysten asemaa.

(121) Ulkomaisten tarjoajien on esimerkiksi maksettava T-lisää 0,125 pfennigiä kilowattitunnilta aina, kun ne tuovat sähköä Saksan liittotasavallan alueelle. T-lisä koskee lisäksi Saksan sisällä (0,25 pfennigin suuruisena kilowattituntia kohti) jokaista sähkökauppiasta ja jokaista energian tuottajaa, jolla ei ole käytettävissään pohjoisen ja eteläisen kauppavyöhykkeen välistä tasoittavaa toimitussaldoa. Kyselyyn osallistuneiden sähkökauppiaiden antamien tietojen mukaan T-lisän maksaminen voi mahdollisesti johtaa niiden voittomarginaalin supistumiseen olemattomiin. T-lisän maksamisesta vapautuvat vain sellaiset yritykset, jotka voivat tasoittaa toimittamansa sähkön määrän vähentämällä saldosta kauppavyöhykkeen rajan vastakkaiseen suuntaan ylittäneen sähkön määrän. Duopoliyrityksille koituu tästä merkittäviä etuja. VEBA ja VIAG saavat käyttöönsä laajan jakelualueen, joka ulottuu molemmille kauppavyöhykkeille. RWE tosin toimii vasta toisella kauppavyöhykkeistä (sama koskee myös VEW:tä), mutta se on suurena yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvana yrityksenä etuoikeutetussa asemassa. Se voi näet tasoittaa saldoaan toisten yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvien yritysten kanssa, jotka toimivat eri vyöhykkeellä. Suunnitellun keskittymän toteuduttua sulautuneiden yritysten jakelualue ulottuu molemmille kauppavyöhykkeille. Yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvat pienemmät yritykset ja sähkökauppiaat ovat sen sijaan mainittuja yrityksiä suuremmissa vaikeuksissa pyrkiessään tasoittamaan energiatoimitustensa saldoa.

(122) II järjestösopimuksen määräykset merkitsevät duopoliyrityksille myös vakioenergian laskentatapaan perustuvaa lisäetua. Koska loppukäyttäjien sähkönkulutus vaihtelee, pitkähköksi ajaksi sovittujen toimitusten yhteydessä energiaa otetaan usein vastaan joko enemmän tai vähemmän kuin sopimuksessa on määritelty. Vakiosähköä koskevista määräyksistä johtuu, että verkon ylläpitäjän on korvattava oman vakioalueensa saldo, toisin sanoen vakiosähkömäärän ylittävä tai alittava määrä. Tämä tarkoittaa sitä, että vakioenergiaa on ostettava tai luovutettava. II järjestösopimus kattaa periaatteessa järjestelmään liittyvät palvelut, jotka ovat sähkön siirron ja jakelun kannalta välttämättömiä ja jotka määräävät sähköhuollon laadun, kuten esimerkiksi vakioenergian toimitusmäärien pysymisen +/−5 prosentin vaihteluvälin sisällä. Lisämaksuja on suoritettava, jos viitearvon +/−5 prosentin vakiovaihteluväli ylittyy. Ostajat voivat myös korkeamman siirtohinnan maksamalla valita suuremman vaihteluvälin, joka on +/−10 prosenttia tai +/−20 prosenttia. Vakioenergiaa voivat yleensä toimittaa vain siirtoverkkoa ylläpitävät yritykset omalla vakioalueellaan tai sellaiset sähkön toimittajat, joilla on toimituskohteen vakiopiirissä sijaitseva voimalaitos. Siirtoverkon toimittajan vakioenergian toimituksista perimä hinta on markkinatoimijoiden antamien tietojen mukaan II järjestösopimuksen perusteella laskettuna huomattavasti korkeampi kuin I järjestösopimuksen perusteella. Kyselyyn vastanneiden markkinatoimijoiden mukaan vakioenergian toimittamisesta perittävä II järjestösopimukseen perustuva hinta ylittää selvästi siitä aiheutuvat kustannukset. Vakioenergian pitämisellä jatkuvasti varalla on suhteellisen suuri vaikutus kustannuslaskelmiin. Esimerkiksi 5 prosentin vaihteluvälin kertaluontoisesta ylittämisestä aiheutuvat kustannukset perustuvat oletukseen, että vaihteluväli on ylittynyt kuukauden ajan. Tämä voi aiheuttaa rasitusta erityisesti sellaisille sähkön toimittajille, jotka myyvät suhteellisen vähän sähköä. Tästä laskentatavasta aiheutuu sähkökauppiaille riski koko voittomarginaalinsa menettämisestä.

(123) Duopoliyrityksille ei vakioenergian hinnasta sen sijaan ole juuri haittaa. Tämä johtuu pääasiassa siitä, että ne voivat ylivoimaisen markkina-asemansa ja suuren menekkinsä ansiosta tasoittaa vastaanottamiensa määrien vaihteluja vakiovyöhykkeillä huomattavasti muita helpommin, joten vakioenergiasta aiheutuvien kustannusten osuus jää huomattavan alhaiseksi. Lisäksi yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvat yritykset, jotka pitävät yllä siirtoverkkoja ja toimittavat itse suurimman osan vakioenergiasta, toimittavat markkinatoimijoiden antamien tietojen mukaan vakioenergiaa toisilleen enimmäkseen vaihtoperiaatteella. Osapuolten väitteen mukaan yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvat yritykset toimittavat kuitenkin toisilleen vain vähän energiaa vastavuoroisuusperiaatteella tahattoman vaihdon ja voimalaitosten toimintakatkosten vuoksi, jolloin vakioenergiasta ei aiheudu kustannuksia. Kilpailijat, jotka eivät kuulu yhteenliitettyyn verkkoon, ovat usein riippuvaisia yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvien yritysten toimittamasta vakioenergiasta. Erityisen riippuvaisia ne ovat luonnollisesti duopoliyrityksistä, joiden toiminta-alue kattaa suuren osan Saksan liittotasavallasta.

(124) II järjestösopimuksessa ei ole myöskään määräyksiä siitä, miten Saksan verkkokapeikoista aiheutuvia ongelmia on hoidettava. Siksi voi tapahtua, että siirtoverkon ylläpitäjät vetoavat verkon käytön turvallisuuteen ja teknisiin

vaikeuksiin ja asettavat toiminnassaan etusijalle yhtymänsä sisältä tulevat siirtopyynnöt sekä tarjoavat kilpailijoiden käytettäväksi enintään vapaata ylijäämäkapasiteettia.

(125) Tämä rajoittaa myös duopoliyritysten sellaisten kilpailijoiden verkonkäyttö- mahdollisuuksia, joilla ei ole omaa siirtoverkkokapasiteettia. VEBA/VIAG:n ja RWE:n ylivoimaista markkina-asemaa vahvistaa näin ollen entisestään myös se, miten niiden omistamien siirtoverkkojen käyttöoikeus jakautuu.

3.2.3.7 Ylivoimainen osa tuotantokapasiteetista, siirtoverkoista ja verkot naapurimaihin yhdistävästä liitoskapasiteetista on duopolin määräysvallassa, joten sillä on ratkaiseva vaikutusvalta markkinoiden vapautuessa kehittyvään sähkökauppaan

(126) Komission nykyisten tietojen mukaan eivät edes markkinoilla jo toimivat sähkökauppiaat pysty rajoittamaan osapuolille markkinarakenteen perusteella avautuvaa toimintavapautta.

(127) Saksan sähkömarkkinoiden vapauduttua vuonna 1998 jokaisella sähkön ostajalla on ollut mahdollisuus valita vapaasti toimittajansa. Tämän tilanteen ansiosta on syntynyt kauppaa, jonka osapuolet ovat sähkön tuottajia ja riippumattomia sähkökauppiaita. Suurin osa nykyisistä yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvista yrityksistä on laajentanut kaupallista toimintaansa perinteisten verkkoalueidensa ulkopuolelle. Riippumattomat sähkökauppiaat kuten Enron, Fortum ja Vasa Energy ovat vasta tulleet markkinoille. Kyseiset yritykset ovat toistaiseksi keskittyneet toiminnassaan lyhytaikaisiin kertatoimituksiin eivätkä ole harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta kyenneet tekemään pitkäaikaisia toimitussopimuksia. Niiden käytössä oleva oma sähköntuotantokapasiteetti on katsottava enintään vähäiseksi ja siksi ne ovat riippuvaisia vapaana olevan kapasiteetin saatavuudesta.

(128) Markkinatoimijat ovat sitä mieltä, että vain riittävän ostovoimaisilla sähkömarkkinoilla voi olla merkittävää vaikutusta duopoliyritysten hinnoitteluun. Kuten edellä on esitetty, sähkökauppiaiden ulottuvilla oleva markkinoiden ylikapasiteetti on suurimmaksi osaksi VEBA/VIAG:n ja RWE:n hallinnassa. Siksi näillä on suuri hinnoitteluvapaus, koska muut sähköntuottajat eivät pysty kattamaan koko tarvetta. Kummallakin yritysryhmällä olisi näin ollen mahdollisuus vaikuttaa siihen, miten paljon sähköä sähkökauppiaat saavat Saksan markkinoilla käyttöönsä, ja valvoa jatkuvasti hintakehitystä.

(129) Sama arvio koskee myös kauppaa Saksan sähköpörsseissä, joiden on tarkoitus aloittaa toimintansa tämän vuoden syksynä. Leipzigin sähköpörssin (LPX) käsityksen mukaan toimivalle pörssille olennaisen hinnoittelutehtävän hoitaminen edellyttää, että maan fyysisestä sähkön tarpeesta 15–22 prosenttia voidaan myydä pörssin välityksellä. Koska tuotantokapasiteetti on hyvin pitkälle keskittynyt VEBA/VIAG:n ja RWE:n haltuun, molemmat ryhmät voisivat ratkaisevalla tavalla vaikuttaa pörssin menestymiseen ja samalla kilpailijoihinsa ja voittoihinsa.

4 ***Päätelmä***

(130) Edellä esitetyn perusteella komissio päättelee, että VEBA:n ja VIAG:n sulautuminen heikentäisi merkittävästi yhteenliitetystä verkosta tapahtuvan sähkön jakelun markkinoiden rakenteita Saksassa. Duopolin (VEBA/VIAG ja RWE tai RWE/VEW) syntyminen heikentäisi ratkaisevasti kilpailua. Duopolilla on ylivoimainen markkina-asema ja käytössään resurssit, joihin kuuluvat voimalaitokset, siirtoverkko ja verkon liitoskohdat, joten se voisi sulkea suuren osan Saksan markkinoista kilpailulta ja lisäksi estää toimivien sähkökaupan markkinoiden syntymisen. Yrityskeskittymä johtaisi näin ollen yhteisen määräävän markkina-aseman syntymiseen.

B *KEMIA*

(131) VEBA toimii kemian alalla Degussa-Hüls AG ja VEBA OEL AG (Petrochemie) -nimisten tytäryhtiöidensä välityksellä. VIAG-yhtymän kemian alalla toiminnasta vastaavat sen tytäryhtiö SKW Trostberg AG ja tämän tytäryhtiö Goldschmidt AG. Komissio on tullut siihen tulokseen, että yrityskeskittymä johtaa sekä natriumdisyanamidin että syanuurikloridin markkinoilla määräävän markkina-aseman vahvistumiseen.

B.1 NATRIUMDISYANAMIDI

1 ***Merkitykselliset tuotemarkkinat***

(132) Natriumdisyanamidi, jäljempänä 'NDC', on sinihappokemian/kloorisyaanikemian tuote. Se syntyy (erittäin myrkyllisen) kloorisyaanin ja syanamidin synteesin tuloksena. Koska kloorisyaani on erityisen vaarallista, NDC:n tuotanto ja kloorisyaanin tuotanto sijoitetaan hyvin lähelle toisiaan.

(133) NDC:tä käytetään lähinnä esivalmisteena biologisesti aktiivisten aineiden polyheksametyleenibiguanidi, jäljempänä 'PHMBG', klooriheksidiini ja proguaniili tuotannossa. PHMBG:tä käytetään tekniikan alalla säilytys- ja sterilointiaineena. Määrällisesti merkittävintä sen käyttö on uima-altaiden kloorittomana biosidina. PHMBG:tä käytetään lisäksi elintarviketeollisuudessa esimerkiksi lihanjalostuslaitoksissa ja olutpanimoissa kattiloiden ja putkien puhdistamiseen, koska se ei ole myrkyllistä eikä syövytä tiivisteitä. Raakaöljyteollisuudessa PHMBG:tä käytetään putkien paineistuksessa, koska se tappaa vahingollisia organismeja mutta ei rikkipitoisuutta vähentäviä bakteereja, joita lisätään paljon rikkiä sisältävään öljyyn. Klooriheksidiini on desinfiointiaine, jota käytetään ihmisiin ja ihmisen ravintoketjuun kuuluviin eläimiin esimerkiksi ihmisten kirurgisessa hoidossa, eläinlääkinnässä utareiden desinfiointiin, kosmetiikkateollisuudessa ja piilolinssien puhdistusnesteissä. Proguaniili on malarialääke. NDC:tä käytetään lisäksi maatalouskemiassa esimerkiksi rikkakasvimyrkyissä.

(134) Kyselyyn osallistuneet käyttäjät ovat ilmoittaneet yhtäpitävästi ja ilman osapuolten vastalauseita, että NDC on niille ratkaisevan tärkeä esivalmiste, jota ei voi korvata millään muulla esivalmisteella. Vaikka jokin muu esivalmiste saataisiin käytettäväksi ennustettavissa olevassa tulevaisuudessa, sen käyttö edellyttäisi huomattavia muutoksia tuotantoon ja tähän saakka NDC:n avulla valmistettujen tuotteiden sekä kaikkien edelleen jalostettujen tuotteiden uutta rekisteröintiä, joka on sekä hidasta että kallista. Näin ollen komissio katsoo, että NDC muodostaa omat merkitykselliset tuotemarkkinansa.

2 *Alueellisesti merkitykselliset markkinat*

(135) Osapuolet katsovat, että NDC:n markkinat ovat maailmanlaajuiset. Kyselyyn osallistuneet yritykset ovat samaa mieltä. Näin ollen markkinat on katsottava maailmanlaajuisiksi.

3 *Kilpailuoikeudellinen arviointi*

3.1 **Nykyinen markkinatilanne**

(136) NDC:n suurtuotantoa harjoittaa nykyisin maailmassa vain kaksi yritystä, Degussa ja SKW. Osapuolet mainitsevat vielä yrityksen Avecia Ltd, Manchester (UK). Tämä yritys käyttää kuitenkin tuotantomenetelmää, jossa NDC:tä ei synny erillisenä tuotteena vaan välituotteena (HMBDA), josta valmistetaan klooriheksidiinia ja PHMBG:tä. Avecia on HMBDA:n ainoa valmistaja, eikä HMBDA:ta ole saatavilla markkinoilla, koska Avecia ei käy kauppaa tällä välituotteellaan. Sveitsiläinen Lonza AG, jäljempänä 'Lonza', tuotti NDC:tä vuoteen 1998 saakka mutta lopetti sen tuotannon ja on sittemmin myynyt tuotetta, jonka raaka-aineena on […] (*). Osapuolet odottavat, että Lonza aloittaa tuotannon vuoden jälkipuoliskolla uudelleen.

(137) SKW tuottaa NDC:tä laitoksessa, jonka kapasiteettia on lisätty vuoden 1996 […] tonnista vuoden 1999 […] tonniin. Degussa tuottaa NDC:tä useita eri tuotteita valmistavassa laitoksessa ja ilmoittaa NDC:n käytettävissä olevaksi vuosikapasiteetiksi noin […] tonnia. Degussa käyttää NDC:n klooriheksidiinin tuotantoon, jossa valmistetaan emäksistä klooriheksidiiniä ja klooriheksidiinidiglukonaattia. […] ostaa Degussalta NDC:n johdosta heksametyleeni- bissyanoguanidiinia, jäljempänä 'HMBCG', ja jalostaa sitä edelleen emäksiseksi klooriheksidiiniksi ja klooriheksidiinisuoloiksi. Kuitenkin […] myös ostaa NDC:tä.

(138) Osapuolet arvioivat NDC:n maailmanlaajuisen tuotannon määräksi noin 900–1 300 tonnia vuodessa. Tämä arvio sisältää noin […–...] tonnin vuosituotantomäärän, joka on Avecian osuus koko tuotannosta. Osapuolet eivät kuitenkaan ota huomioon, että Avecia ei valmista NDC:tä erillisenä tuotteena. Osapuolten lisäksi esittämät oletukset aasialaisten tuottajien tuotannosta eivät ole saaneet vahvistusta komission tutkimuksissa.

(139) Kun osapuolten Avecian osuudeksi arvioima tuotantomäärä on vähennetty niiden koko maailman tuotantoarviosta, jäljelle jää enintään […] tonnin vuosituotanto. Tämä määrä on lähes samansuuruinen kuin osapuolten yhteenlaskettu tuotanto vuodelta 1998, eli noin […] tonnia. Osapuolten arvion mukaan muiden yritysten tuotantomääräksi jää enintään alle […] tonnia. Jos perustana käytetään koko maailman tuotantomäärää […] tonnia, SKW:n osuus siitä on noin [50–60] prosenttia ja osapuolten yhteenlaskettu osuus on [< 100] prosenttia. Jos osapuolten omaan käyttöön valmistama määrä vähennetään tästä kokonaismäärästä, markkinavolyymiksi saadaan noin […] tonnia. Tästä SKW:n osuudeksi tulee […] tonnia tai [60–70] prosenttia.

(140) Degussa ilmoittaa, ettei se markkinoi NDC:tä aktiivisesti vaan valmistaa sitä yhtymän sisäisiin tarpeisiin klooriheksidiinin tuotantoa varten. Viime vuosina sitä on kuitenkin käytetty myös yksittäisiin täydennystoimituksiin […lle]. Tällöin Degussa hoiti osittain suoraan fyysiset toimitukset […n] asiakkaille.

(141) Näin ollen NDC:n käyttäjillä on nykyisin kaksi toimittajaa: Lonza ja SKW. SKW:n osuus on varovaisenkin arvion mukaan yli kaksi kolmannesta markkinoilla

(*) Luottamuksellisten tietojen paljastamisen estämiseksi on päätöksen tätä toisintoa toimituksellisesti muutettu. Muutetut kohdat on merkitty hakasulkeilla.

tapahtuvista toimituksista. Tässä tilanteessa on katsottava, että SKW:llä on määräävä markkina-asema.

(142) Lonzan ansiosta ostajilla on kuitenkin nykyisin tietty mahdollisuus reagoida SKW:n liian korkeisiin hintoihin vähentämällä tilattavia määriä. Lonzan mahdollisuudet toimia markkinoilla riippuvat kuitenkin siitä, paljonko Degussa on valmis toimittamaan sille NDC:tä. Degussa tyydyttää Lonzalle osoittamiensa toimitusten kautta markkinoiden tarpeita. Ennen yrityskeskittymän toteutumista Degussaa voisi myös pitää kyseisillä markkinoilla toimivana mahdollisena kilpailijana.

(143) Suurehkoja määriä NDC:tä tarvitsevat yritykset ovat AstraZenecaa lukuun ottamatta pieniä tai keskisuuria yrityksiä. AstraZeneca valmistaa NDC:stä proguaniilia, jonka kauppanimenä on Paludrin, ja tarvitsee tähän vain suhteellisen vähäisiä määriä NDC:tä.

3.2 **Yrityskeskittymän vaikutukset**

(144) Sulautuman vuoksi Degussa häviäisi mahdollisena kilpailijana, joka on luonut yhteyksiä myös Lonzan asiakkaisiin. Uudella määräävässä markkina-asemassa olevalla yksiköllä ei olisi myöskään mielenkiintoa toimittaa tuotteita Lonzalle, joka olisi sen ainoa kilpailija. Yrityskeskittymän toteutuminen merkitsee ainakin tässä mielessä Lonzan kilpailuaseman heikkenemistä entisestään. Lisäksi epäilyksiä herättää se, että Degussa toimii jo alemmalla markkinaportaalla (klooriheksidiini) ja on mahdollinen kilpailija PHMBG:n markkinoilla. Degussan tuottamasta HMBCG:stä voidaan näet jalostaa edelleen sekä klooriheksidiiniä että PHMBG:tä. Degussa/SKW voisi päättää, kumpi sen kannalta on kaiken kaikkiaan edullisempaa, NDC:n pitäminen kaupan vai sen valmistaminen omaan käyttöön. Jälkimmäisen vaihtoehdon mukaisessa tapauksessa Degussan kilpailijat voisivat jäädä alemmassa klooriheksidiinin markkinaportaassa ilman NDC:n toimituksia tai toimituksista voisi tulla kalliimpia, mikä heikentäisi kilpailijoiden kilpailukykyä pysyvästi.

3.2.1 *Osapuolten esittämä Lonzan mahdollinen paluu markkinoille*

(145) Osapuolten mainitsema mahdollisuus, että Lonza voisi tulla markkinoille omalla tuotannollaan, ei muuta arviota tarkasteltavana olevan yrityskeskittymän vaikutuksista kilpailuun. Ottaen huomioon Lonzan tuottamat määrät se olisi ilman yrityskeskittymää siinä tapauksessa luopunut osakkudestaan Degussassa. Silloin Degussa olisi saanut aiheen myydä tuottamansa määrät muualle ja kilpailla SLW:n tuottamien määrien kanssa. Yrityskeskittymän toteutuminen estäisi kuitenkin tällaisen kilpailun ja vahvistaisi vastaavasti SKW:n määräävää asemaa (jota Lonzan oletettu kaupallisesti tuottama määrä […] tonnia vuodessa ei voisi missään tapauksessa vaarantaa) ([40]).

3.2.2 *Muiden kilpailijoiden tulo markkinoille ei ole todennäköistä*

(146) Näköpiirissä ei myöskään ole, että kilpailijoiden tulo markkinoille uhkaisi osapuolten asemaa, vaikka hintoja korotettaisiin merkittävästi. Tässä mielessä mahdollinen voisi nyt olla vain Avecia. Vaikka Avecia haluaisikin toimittaa NDC:tä vapaille markkinoille, sen olisi kuitenkin ensin merkittävästi muutettava tuotantoaan voidakseen valmistaa erikseen NDC:tä. Lisäksi on otettava huomioon, että Avecia ostaa HMBDA:n tuotannossa tarvittavan syanamidin […lta]. Koska syanamidi ei ole stabiili aine, Avecia ei voi tuoda sitä miten kaukaa tahansa, joten sillä on vaikeuksia siirtyä käyttämään toista toimittajaa.

4 ***Päätelmä***

(147) Edellä esitetyistä syistä komissio katsoo, että yrityskeskittymä vahvistaa pysyvästi määräävää asemaa NDC:n markkinoilla.

B.2 SYANUURIKLORIDI

1 ***Merkitykselliset tuotemarkkinat***

1.1 **Syanuurikloridin esittely tuotteena ja sen neljä olennaista käyttötarkoitusta**

(148) Syanuurikloridi, jäljempänä 'SK', on kemiallinen esivalmiste, jota tuotetaan sinihappokemian avulla. Se on rakenteeltaan yksinkertainen kemikaali, jonka patenttisuoja on rauennut jo kauan sitten. Sinihappo ja kloorikaasu ovat tärkeimmät SK:n valmistuksessa käytettävät raaka-aineet.

(149) SK on perustuote. Sitä myydään jauheena ja sulatteena. Tuotetta ei juurikaan differoida. Kilpailun kannalta olennaisia tekijöitä ovat hinnan lisäksi vain tuotteen laatu (puhtaus ja jauheen osalta myös vyöryvyys) sekä pakkaustapa. Viimeksi mainitulla ominaisuudella on muutakin merkitystä kuin vain pakkauksen koko. SK onkin luokiteltu "lievästi vaaralliseksi" aineeksi, jolloin sen kuljetukseen sovelletaan tiettyjä viranomaismääräyksiä.

([40]) Tämä määrä voidaan arvioida sen perusteella, kuinka paljon Degussa on toimittanut Lonzalle tämän lakattua itse tuottamasta NDC:tä. Lonzan oma käyttö huomioon ottaen kyseinen markkinoilla myytävä määrä jäisi alle […] tonniin vuodessa.

(150) SK:ta myyvät enimmäkseen sen valmistajat itse ja tuojat, muu kaupan ala ei osapuolten antamien tietojen mukaan osallistu sen markkinointiin.

(151) SK:ta käytetään lähinnä rikkakasvien torjunta-aineiden, optisten valkaisuaineiden, reaktiivisten väriaineiden ja UV-absorbenttien tuotannossa.

(152) [> 50 prosenttia] tuotetusta SK:sta käytetään maatalouskemian alalla valmistettaessa maissinviljelyssä tarvittavia rikkakasvintorjunta-aineita.

(153) [Huomattavia määriä] jalostetaan optisiksi valkaisuaineiksi. Näitä valkaisuaineita käytetään paperin ja tekstiilien optiseen valkaisuun ja pesuaineiden ainesosina. Optiset valkaisuaineet muuttavat kyseisten materiaalien reaktiivisia ominaisuuksia tietyissä valaistusolosuhteissa ja saavat valkaisuaineella käsitellyn tuotteen näyttämään erityisen valkoiselta.

(154) SK:ta käytetään myös reaktiivisten väriaineiden valmistuksessa. SK:n lisääminen tekstiiliväreihin parantaa niiden kestävyyttä tehostamalla väriaineen ja kuidun välistä sidosta. Osapuolet arvioivat, että [tietty osa] SK:n tuotannosta käytetään tähän tarkoitukseen.

(155) Suurehkoja määriä ([< 10 prosenttia] maailman tuotannosta) SK:ta käytetään myös muoviteollisuudessa UV-vakautteiden tuotantoon. SK estää muovien pinnan haalistumista ja hajoamista.

(156) Kyselyyn osallistuneet kilpailijat ja ostajat ovat todenneet SK:n muodostavan omat merkitykselliset tuotemarkkinansa sillä rajoituksella, että kaksi ostajaa jakaa markkinat vielä jauhemaisena ja sulatteena myytävän SK:n mukaan. Sulatetta valmistaa vain Degussa. Tuotannon määrä Euroopassa on noin […] tonnia vuodessa ja Yhdysvalloissa noin […] tonnia vuodessa. Kysymys siitä, muodostavatko nämä kaksi tuotemuunnosta yhteiset vai erilliset tuotemarkkinat, voidaan jättää ratkaisematta, koska se ei vaikuta kilpailuoikeudelliseen arviointiin.

1.2 **Osapuolet pitävät SK:ta kaikissa käyttötarkoituksissaan korvattavana**

(157) Osapuolet ovat sitä mieltä, että SK käy kovaa kilpailua toisten esivalmisteiden kanssa, joita myös käytetään ostomarkkinoilla tarjottujen tuotteiden valmistuksessa.

(158) Lisäksi osapuolet katsovat, että SK on loppukäyttäjän kannalta käyttökelvoton välituote, jonka kilpailuympäristöä arvioitaessa on otettava huomioon sen valmistajien keskinäisen kilpailun lisäksi myös ennen kaikkea edellä mainittujen käyttötarkoitusten mukaan jakautuvat neljät ostajien markkinat. Osapuolten mukaan SK:n avulla tuotetut tuotteet kilpailevat näillä markkinoilla ilman SK:ta valmistettujen tuotteiden kanssa. Siksi osapuolet vaativat, ettei kilpailuolosuhteita tutkittaisi SK:n valmistuksen ja myynnin kannalta, vaan merkityksellisinä markkinoina pidettäisiin edellä mainittuja ostomarkkinoita. Ne perustelevat kantaansa väitteellä, että SK käy ostomarkkinoilla esivalmisteena kovaa kilpailua toisten esivalmisteiden kanssa, joita myös käytetään kyseisillä ostomarkkinoilla tarjottujen tuotteiden valmistuksessa. Väitteen mukaan ei keskittymähankkeen tutkinnassa voi kilpailun kannalta olla olennaista SK:n valmistaminen ja myynti, joita ei ole pidettävä CO-lomakkeessa tarkoitettuina ”vaikutusalaan kuuluvina markkinoina”. Tässä osapuolet sekoittavat merkityksellisten tuotemarkkinoiden määritelmän, joka sisältää ”kaikki tuotteet …, joita kuluttaja pitää keskenään vaihdettavissa tai korvattavissa olevina niiden ominaisuuksien, hinnan ja käyttötarkoituksen vuoksi” ([41]), niiden tekijöiden tutkimiseen, joiden perusteella kilpailuolosuhteet mainituilla markkinoilla määräytyvät.

1.3 **Mahdollisuudet korvata SK muilla raaka-aineilla tai välituotteilla ovat kuitenkin vähäiset**

(159) Komission tutkimukset eivät ole vahvistaneet osapuolten esittämiä SK:n kaikkiin neljään tärkeimpään käyttötarkoitukseen soveltuvia monenlaisia korvausmahdollisuuksia. Sen sijaan ostajat ovat ilmoittaneet, että niillä ei ole nykyisin mahdollisuuksia korvata SK:n käyttöä tuotteidensa valmistuksessa millään muulla kemikaalilla.

(160) Rikkakasvien torjunta-aine atratsiinin kielto ei merkitse – eivätkä osapuoletkaan sitä väitä – kaikkien SK-pitoisten maissinviljelyssä käytettävien torjunta-aineiden kieltoa. SK:ta sisältävän atratsiinin käyttökiellon voimaantulon jälkeen Saksassa on liittotasavallan maa- ja metsätaloudellisen tutkimuslaitoksen (Bundesanstalt für Forst- und Landwirtschaft in Berlin und Braunschweig) mukaan vielä 13 sallittua rikkakasvintorjunta-ainetta, joita voidaan käyttää maissiviljelmillä ja joiden vaikuttavan aineen syntetisoinnissa käytetään SK:ta. Mutta vaikka kaikki SK-pitoiset maissinviljelyssä käytettävät torjunta-aineet kiellettäisiin, se merkitsisi vain SK:n markkinoiden supistumista. Ei näet voida olettaa, että SK olisi mahdollista korvata muulla vaikuttavalla aineella lyhyessä ajassa ja ilman, että kyseiselle yritykselle aiheutuisi tästä suurehkoja kustannuksia. Lisäksi tätä oletusta vahvistaa se, että kaikille koostumukseltaan uusille tuotteille on ensin saatava hyväksyntä.

([41]) Komission tiedonanto merkityksellisten markkinoiden määritelmästä yhteisön kilpailuoikeuden kannalta (EYVL C 372, 9.12.1997, s. 3).

(161) Optisia valkaisuaineita käytetään paperi-, tekstiili-, muovi- ja pesuaineteollisuudessa. Paperiteollisuudessa käytettäviä SK-pitoisia valkaisuaineita ei voida korvata ilman SK:ta valmistetuilla valkaisuaineilla, mutta tekstiiliteollisuudessa korvattavuus riippuu käytetystä kuidusta. Puuvillakuiduissa, jotka ovat ylivoimaisesti tärkeimpiä tekstiilikuituja, käytetään vain SK-pitoisia optisia valkaisuaineita, ja tekokuiduissa käytetään vain SK:ta sisältämättömiä valkaisuaineita. Pesuaineissa ei korkeita pesulämpötiloja varten valmistettuja SK-pitoisia valkaisuaineita voi korvata muilla valkaisuaineilla. Tällä alueella yleensä jo käyttötarkoituksesta johtuu, että SK:ta ei voi korvata muilla raaka-aineilla.

(162) SK:n korvaamisesta tulevaisuudessa kaikilla käyttöalueilla voidaan todeta, että SK:n ostajien on ensin kehitettävä uusia tuotteita ja sopeutettava tuotantoaan, minkä lisäksi ennen uuden tuotteen tuomista markkinoille on vielä hoidettava useimmiten aikaa vieviä hyväksyntämenettelyjä.

1.4 **SK muodostaa näin ollen merkitykselliset tuotemarkkinat**

(163) Tämän vuoksi SK:n on katsottava muodostavan merkitykselliset tuotemarkkinat.

2 *Merkitykselliset maantieteelliset markkinat*

(164) Osapuolet tuottavat SK:ta eri paikkakunnilla Euroopassa ja Yhdysvalloissa (VEBA). Euroopassa SK:ta valmistaa lisäksi sveitsiläinen Lonza AG, joka kuuluu Algroup-Lonza-yhtymään, ja Yhdysvalloissa sitä valmistaa Novartis. Nämä yritykset markkinoivat SK:ta maailmanlaajuisesti lukuun ottamatta Novartis AG:tä, joka valmistaa sitä vain omaan käyttöönsä […].

(165) Kyselyyn osallistuneet yritykset ja osapuolet katsovat, että markkinat ovat maailmanlaajuiset. Ne perustelevat kantaansa Kiinasta ETA-alueelle tulevan tuonnin kasvulla. Kuljetuskustannusten osuuden kokonaishinnasta ilmoitetaan olevan määrämaasta riippuen kaikkiaan [< 7] prosenttia, joten SK:ta viedään kaikkialle. Varsinkaan Kiinasta tulevia toimituksia koskevia merkittäviä tuonnin esteitä ei myöskään ole. Toisaalta kyselyyn osallistuneet yritykset huomauttavat, että SK:n kuljetukseen (ja jalostukseen) liittyy huomattavia riskejä. Esimerkiksi SK:n joutuessa kosketuksiin ilman / ilman kosteuden kanssa syntyy suolahappoa, ja kuumuus (tulipalo) aiheuttaa sinihapon muodostusta. SK:n käyttäjät kiinnittävätkin erityistä huomiota SK:n toimituksiin käyttämällä kuljetuksissa säiliöajoneuvoja ja varastoinnissa säiliöitä/tankkeja. Kilpailuoikeudellisen arvioinnin kannalta ei ole kuitenkaan yhdentekevää, käsittävätkö merkitykselliset maantieteelliset markkinat vain Länsi-Euroopan (ETA-alueen ja Sveitsin) vai ovatko markkinat maailmanlaajuiset.

3 *Kilpailuoikeudellinen arviointi*

3.1 **Degussa on markkinaosuuksiensa perusteella määräävässä asemassa SK:n markkinoilla; keskittymä kasvattaisi markkinaosuuksia merkittävästi**

(166) Osapuolet arvioivat, että SK:n valmistajilla on ollut maailmanlaajuisesti käytettävissään viimeisten kolmen vuoden aikana seuraavat kapasiteetit:

Taulukko: Kokonaiskapasiteetti tonneina

	SKW	Degussa	Lonza	Novartis	Japani	Kiina
1996	[…] 000	[…] 000	[…] 000	[…] 000	[…] 000	[…] 000
1997	[…] 000	[…] 000	[…] 000	[…] 000	[…] 000	[…] 000
1998	[…] 000	[…] 000	[…] 000	[…] 000	—	[…] 000

(167) Osapuolten kapasiteetin käyttöastetta koskevien arvioiden perusteella SK:n tuotantomäärät ovat olleet viimeisten kolmen vuoden aikana seuraavat:

Taulukko: Tuotanto tonneina

	SKW	Degussa	Lonza	Novartis	Japani	Kiina	Yhteensä	Yhteensä ilman Novartista
1996	[…] 000	[…] 000	[…] 000	[…] 000	[…] 000	[…] 000	[…] 000	[70 000—80 000]
1997	[…] 000	[…] 000	[…] 000	[…] 000	[…] 000	[…] 000	[…] 000	[90 000—100 000]
1998	[…] 000	[…] 000	[…] 000	[…] 000	—	[…] 000	[…] 000	[80 000—90 000]

(168) Tässä yhteydessä on syytä huomauttaa, että Lonza arvioi maailmanmarkkinoiden kokonaismäärän selvästi pienemmäksi kuin osapuolet. Tämä ero johtuu yksinomaan kiinalaisen tuotannon osuutta koskevasta arviosta. Lonza arvioi kyseisen osuuden 10 prosentiksi ja osapuolet taas arvioivat sen noin 30 prosentiksi. Lonzan arvion perustella osapuolten merkitys markkinoilla olisi vielä nyt arvioitua suurempi. Lisäksi Kiinan tuotanto jakautuu useille yrityksille.

(169) Osapuolten arvioiden perusteella maailmanlaajuisten markkinaosuuksien laskennallinen jakautuminen on prosentteina seuraava:

	SKW	Degussa	SKW + Degussa	Lonza
1996	[< 20]	[50—60]	[70—80]	[< 10]
1997	[< 20]	[50—60]	[60—70]	[< 10]
1998	[< 20]	[50—60]	[60—70]	[< 10]

(170) Jos perustana käytetään osapuolten antamia ETA-aluetta koskevia tietoja, markkinaosuudet vuonna 1998 olivat seuraavat: Degussa [60–70] prosenttia, SKW [20–30] prosenttia ja Lonza [< 10] prosenttia. ETA-alue ja Sveitsi huomioon ottaen jakauma olisi suunnilleen sama. Tämän perusteella Kiinasta tulevalla tuonnilla ei ole vielä merkitystä.

3.2 Novartisin asema SK:n määrällisesti merkittävimmän käyttötarkoituksen markkinajohtajana ei rajoita olennaisesti Degussa/SKW:n mahdollisuuksia määritellä vapaasti hintansa

(171) Osapuolet esittävät, että suurin tekijä, joka estää niitä noudattamasta rajoittamatonta hinnoittelukäytäntöä, on Novartisin ylivoimainen markkina-asema alemmalla markkinaportaalla olevalla rikkakasvintorjunta-aineiden alalla. Triazin-kasvimyrkyn (maissinviljelyssä käytettävä SK:ta sisältävä rikkakasvien torjunta-aine) tuotannossa SK:n hintaa määräävänä suurimpana tekijänä esitetään Novartisin toiminta lähinnä Yhdysvaltojen ja Etelä-Amerikan markkinoilla. Jokainen Degussa/SKW:n toteuttama SK:n perushinnan korotus vaikuttaisi heti huomattavan kielteisesti sen ostajien asemaan kilpailussa Novartisin kanssa. Novartisilla arvioidaan olevan käyttämätöntä kapasiteettia […]. Tätä perustelua ei voida hyväksyä. Novartisin vahva asema maissinviljelyssä käytettävien rikkakasvintorjunta-aineiden markkinoilla voi osapuolten esittämällä tavalla jossain määrin välillisesti rajoittaa Degussan hinnoitteluvapautta silloin, kun SK:ta myydään rikkakasvien torjunta-aineiden valmistajille. Rajat tulisivat vastaan silloin, jos SK-esivalmisteen hinnankorotus olisi niin suuri, että Degussan asiakkaat eivät enää pystyisi kilpailukykyisesti valmistamaan ja myymään torjunta-ainettaan. Tällainen Degussan hinnoitteluvapauden rajoitus, joka lisäksi liittyy vain tiettyyn asiakasryhmään, ei kuitenkaan muuttaisi oletusta sen määräävästä asemasta SK:n markkinoilla. Yleisesti on syytä todeta, että määräävä markkina-asema ei merkitse samaa kuin täysin rajaton hinnoitteluvapaus. Monopolinkin on pakko mukauttaa asiakkaiden kysyntäjouston mukaiseksi toimintaansa (ja näin myös tapahtuu). Tietyn rajan ylittävät hinnankorotukset voisivat johtaa siihen, että kysynnän alenemisesta aiheutuvat haitat muodostuisivat suuremmiksi kuin hinnankorotuksesta koituvat edut. Nyt käsiteltävässä asiassa on otettava huomioon, että SK:n osuus on vain noin kolmannes maissinviljelyssä käytettävien rikkakasvintorjunta-aineiden kaikista tuotantokustannuksista. SK:n hinnankorotus ei siksi välttämättä johtaisi yhtä suureen lopputuotteen hinnan korotukseen. Tätä osapuolet eivät ole vielä väittäneetkään. Ne eivät ole myöskään esittäneet, että hinta olisi ainoa tekijä, joka määrää maissinviljelyssä käytettävien rikkakasvintorjunta-aineiden tuottajien toimintaa. Laadulla ja asiakaspalvelulla on suuri merkitys. Ei voida myöskään sulkea pois mahdollisuutta, että erilaisten vaikutuksiltaan toisiaan täydentävien tuotteiden tarjonnasta olisi hyötyä. Siksi tässä vaiheessa on syytä olettaa, että SK:n käyttäjillä on tällä määrällisesti merkittävimmällä SK:n käyttöalueella vielä liikkumavaraa, jonka turvin ne pystyvät selviytymään SK:n hinnankorotuksista korottamatta omilta asiakkailtaan perittäviä hintoja.

3.3 Maailman suurin SK:n tuottaja Novartis käyttää SK:ta vain omassa tuotannossaan eikä ole potentiaalinen kilpailija, vaikka markkinat oletettaisiin maailmanlaajuisiksi

(172) Novartis on maailman suurin SK:n tuottaja, mutta se jalostaa koko tuotantonsa itse eikä myy SK:ta ulkopuolisille. Komission arvion mukaan tilanne säilyy tällaisena myös tulevaisuudessa. Tätä arviota puoltavat Novartisin omat erityiset tuotanto-olosuhteet Yhdysvalloissa ja se, että […].

3.4 Kiinassa tuotettu SK ei myöskään kykene olennaisesti rajoittamaan Degussa/SKW:n hinnoitteluvapautta

(173) Osapuolet mainitsevat Kiinan SK-tuotannon kasvavan merkityksen. Kotimaan kysynnän tyydyttämisen lisäksi

Kiinan eri tuottajat toimittavat SK:ta kaikkialle maailmaan ja myös Yhdysvaltoihin ja ETA:n markkinoille. ETA:n markkinoilla tarjottavien toimitusten ilmoitetaan olevan […] halvempia. Toistaiseksi Kiinassa tuotettua SK:ta on tuotu Eurooppaan vasta hyvin vähäisiä määriä, joten sen merkitys näyttää vähäisemmältä kuin osapuolet esittävät (Lonza arvioi ETA-alueen markkinaosuuden yhdeksi prosentiksi). Myös ostajien parissa tehty kysely on tuottanut saman tuloksen. Vasta yksi yritys on testaamassa pienen määrän avulla, voidaanko Kiinassa tuotettua SK:ta koskevat kuljetukseen, saatavuuteen ja laatuun liittyvät ongelmat ratkaista. Muut yritykset lukuun ottamatta yhtä, jolla ei ole käytettävissään tarkkoja tietoja, sulkevat pois mahdollisuuden ostaa Kiinassa tuotettua SK:ta puutteellisen laadun tai saatavuuden ja kuljetusongelmien vuoksi.

3.5 **Yrityskeskittymä ei anna ostajille mahdollisuutta jatkaa vaihtoehtoisen toimittajan käyttöä**

(174) Osapuolten väitteessä, että niiden myynti keskittyy harvoihin suuriin asiakkaisiin, joiden ammattimaiset ostajat pyytävät ostohintojen mahdollisesti noustessa heti kilpailevia tarjouksia, jätetään huomiotta vastaaviin toimituksiin kykenevien kilpailijoiden puuttuminen.

(175) Tämä koskee erityisesti väitettä, että suurimmalla osalla asiakkaista on käytettävissä vaihtoehtoiset toimittajat. Yrityskeskittymän toteutuessa SK:ta tarjoavien toimittajien määrä supistuisi kolmesta kahteen. Lonzan tuotantokapasiteetti on niin pieni, ettei tämä yritys useimpien kyselyyn osallistuneiden asiakkaiden kannalta tule kysymykseen korvaavana toimittajana vaan ainoastaan Degussan ja/tai SKW:n rinnalla toimivana täydentävänä toimittajana. Mainittu ostajien noudattama strategia ei myöskään edellyttäisi Lonzalta Degussa/SKW:n pyytämiä hintoja alhaisempaa hinnoittelua voidakseen käyttää paremmin hyväksi vähäisen kapasiteettinsa.

3.6 **Yrityskeskittymä vahvistaa Degussan määräävää markkina-asemaa**

(176) Edellä esitettyjen näkökohtien perusteella Degussalla on jo nyt määräävä asema SK:n markkinoilla. Yrityskeskittymä vahvistaisi tätä asemaa pysyvästi. Lonzan mitätön markkina-asema ja vähäinen kapasiteetti huomioon ottaen uusi yksikkö pääsisi markkinoilla lähes monopoliasemaan. Tämä pitää paikkansa riippumatta siitä, katsotaanko SK:n kokonaisuutena muodostavan merkityksselliset tuotemarkkinat vai erotetaanko jauhemainen SK ja sulatteen muodossa myytävä SK eri markkinoille, koska viimeksi mainittua valmistaa vain Degussa. Vaikutusta ei ole myöskään sillä, kattavatko markkinat vain Länsi-Euroopan vai ovatko ne maailmanlaajuiset.

4 ***Päätelmä***

(177) Edellä esitetyistä syistä komissio katsoo, että aiottu yrityskeskittymä vahvistaa määräävää markkina-asemaa.

(178) Ilmoitettu yrityskeskittymä johtaisi määräävien markkina-asemien syntymiseen tai vahvistumiseen niin, että tehokas kilpailu estyisi merkittävässä osassa yhteisöä. Se ei ole yhteismarkkinoille eikä ETA-sopimuksen toimintaan soveltuva.

C *KAASU*

(179) Yhtymiinsä kuuluvien yhtiöiden välityksellä osapuolet harjoittavat myös kaasun jakelua ja toimittavat kaasua loppukäyttäjille. Kyseiset yhtiöt ovat alueellisia kaasun toimittajia (VEBA: Avacon) tai kaasun jakelijoita, joiden asiakkaat ovat kaasun loppukäyttäjiä (VEBA: Avacon, Schleswag, Gelsenwasser, Thüga; VIAG: Contigas, Fränkische Gas-Lieferungsgesellschaft, Gasversorgung Ostbayern).

1 ***Merkitykselliset tuotemarkkinat***

(180) Osapuolet erottavat kaasun kaukotoimitukset (maahantuonti, varastointi ja kuljetus sekä maakaasun myynti suurasiakkaille) ja kaasun toimitukset loppukäyttäjille (alueellisina toimittajina tai paikallisina jakelijoina) eri markkinaportaisiin ja käyttävät näitä tuotemarkkinoiden perustana.

(181) Komissio on erään viimeaikaisen päätöksen ([42]) yhteydessä tutkinut kaasualaa ja erityisesti kaukokaasun markkinaolosuhteita. Mainitun päätöksen yhteydessä tehtyjen päätelmien perusteella on kaukokaasun alalla erotettava toisistaan alueiden välisten ja alueen sisäisten kaasutoimitusten merkitykselliset tuotemarkkinat. Alueiden välisten kaukokaasun toimitusten markkinat käsittävät maakaasun tuonnin ulkomaisilta maakaasun tuottajilta ja jatkokuljetuksen maanpäällisiä putkia pitkin alueellisille kaukokaasuyhtiöille. Alueellisten kaukokaasuyritysten tavoin alueiden välillä toimivat kaukokaasuyritykset toimittavat kaasua lähinnä suurille teollisille erityisasiakkaille, sähköntuottajille ja paikallisille kaasun jakelijoille. Kaukokaasun siirto alueiden välillä muodostaa erilliset markkinansa. Tälle alueiden välillä toimivien kaukokaa-

([42]) Asia COMP/M.1383 – Exxon/Mobil.

suyritysten harjoittamalle toiminnalle on ominaista, että siihen kuuluu suurehkojen kaasumäärien maahantuonti tuottajamaista. Kaukokaasuyritykset ovat tehneet vastaavat pitkäaikaiset toimitussopimukset tuottajien kanssa, ja niillä on käytössään laitokset, jotka ovat välttämättömiä kaasun tuonnin, pitkien kuljetusten ja asiakkaille tarjottavien palvelujen (esimerkiksi varastointi) hoitamiseksi.

(182) Lisäksi komissio on erottanut kaasun toimitukset loppukäyttäjille kattavat alemmalla markkinaportaalla sijaitsevat merkitykselliset tuotemarkkinat ([43]). Näillä markkinoilla myyjät ovat kaasun paikallisia jakeluyrityksiä, jotka toimittavat kaasua pienimuotoisen pienpaineputkistojärjestelmän välityksellä yritys- ja kotitalousasiakkaille.

(183) Tässä asiassa tehdyssä tutkimuksissa ei ole käynyt ilmi seikkoja, joiden perusteella kyseistä markkinoiden jakoa olisi syytä muuttaa. Siksi kilpailuoikeudellisen tarkastelun perustana käytetään seuraavassa tätä markkinoiden jakoa.

(184) Osapuolten antamien tietojen mukaan kummankin yhtymän toiminnot ovat päällekkäisiä vain kaasun jakelussa loppukäyttäjille, joten tämän alueen on katsottava muodostavan arvioitavat merkitykselliset tuotemarkkinat. Komissio on kuitenkin saanut menettelyn aikana yhden huomautuksen, jonka mukaan keskittymä aiheuttaisi Ruhrgas AG:n määräävän aseman vahvistumista kaukokaasun alueiden välisen siirron markkinoilla. Perusteluksi huomautuksessa esitetään seuraavaa: Keskittymä sulkisi kaukokaasun markkinaportaalla Ruhrgasin kilpailijoiden tärkeitä myyntikanavia, koska VIAG ja VEBA ovat välillisesti Ruhrgasin osakkaita ja toimivat tytäryhtiöiden välityksellä alemman markkinaportaan kaasumarkkinoilla. Keskittymän ansiosta Ruhrgas kykenisi pysyvästi parantamaan yhteyksiään ostajiin, joiden osakkaita VIAG-yhtymään kuuluvat yritykset ovat. Kilpailuoikeudellisen arvioinnin yhteydessä tutkitaan vastaavasti myös yrityskeskittymän vaikutuksia Ruhrgasin asemaan alueiden välisen kaasunsiirron markkinoilla.

2 ***Merkitykselliset maantieteelliset markkinat***

(185) Komissio on aikaisemmin katsonut ainakin Saksaa koskien, että kaasun markkinat ovat alueelliset ja rajoittuvat kulloisenkin jakeluyrityksen demarkaatioalueeseen. Alkuperäiset demarkaatiosopimukset ovat kumoutuneet viimeistään uuden EnWG:n tullessa voimaan (katso edellä). Kaupan vapauttaminen ei ole sähkömarkkinoista poiketen kuitenkaan johtanut mainittaviin rakennemuutoksiin Saksan kaasumarkkinoilla. Kaasun sisämarkkinoista annetussa EY:n direktiivissä ([44]) jäsenvaltioita vaaditaan avaamaan markkinansa 10 päivään elokuuta 2000 mennessä. Mainittuun ajankohtaan mennessä kaasulaitosten ylläpitäjien, olipa niiden vuosikulutus mikä tahansa, ja loppukäyttäjien, joiden vuosikulutus on yli 25 miljoonaa kuutiometriä, on voitava vapaasti valita oma toimittajansa (ns. "vaatimukset täyttävät asiakkaat"). Koko markkinoista on avattava vähintään 20 prosenttia ja osuus on kasvatettava vuoteen 2005 mennessä 28 prosenttiin ja vuoteen 2010 mennessä 33 prosenttiin. Mainittu vuotuisen vähimmäiskulutuksen raja lasketaan 15 kuutiometriin vuonna 2005 ja 5 kuutiometriin vuonna 2010. Sähkövoima-alan kauttasiirtomenettelyjä sääntelevän vapaaehtoisen järjestösopimuksen mallin mukaista järjestösopimusta ollaan parhaillaan neuvottelemassa myös kaasualaa varten. Kaasun järjestösopimuksesta käytävien neuvottelujen osapuolina ovat teollisen energiatalouden järjestö (Verband der Industriellen Kraftwirtschaft, VIK), Saksan teollisuuden keskusliitto (Bundesverband der Deutschen Industrie, BDI) ja kaasu- ja vesitalouden keskusliitto (Bundesverband der Gas- und Wasserwirtschaft, BGW). Toisin kuin sähkövoima-alalla, jolla linjojen käytettävyys ja mahdollisuus kilpailla kauttasiirrosta ovat jo voimassa, kaasualalla nämä kilpailun perusedellytykset eivät vielä ulotu perinteisten jakelualueiden ulkopuolelle. Osapuolten antamien tietojen mukaan järjestösopimuksen muodosta saavutetaan yksimielisyys vuoden 2000 alkupuoliskolla. Toistaiseksi järjestöt ovat tosin onnistuneet sopimaan vasta verkkoon pääsyä koskevista sopimuksen perusnäkökohdista 17 päivänä maaliskuuta 2000 laaditussa yleisluontoisessa asiakirjassa "Eckpunkte der Verbändevereinbarung zum Netzzugang bei Erdgas", joka jättää avoimeksi useita kauttasiirtolinjojen käytännön toteutukseen liittyviä kysymyksiä.

(186) Kaikki edellä esitetyt seikat viittaavat siihen, että maantieteelliset markkinat rajoittuvat aikaisemmin alueittain demarkaatioiksi määriteltyihin jakelualueisiin, joilla asianomaiset jakeluyritykset omistavat myös jakelujohdot. Exxonin ja Mobilin yrityskeskittymää ([45]) koskevassa arviossa jätettiin lähinnä demarkaatiosopimusten puuttumisen vuoksi avoimeksi, olivatko alueiden välisen kaasunsiirron markkinat yhä alueellisia vai olivatko ne jo kansallisia. Myös tässä asiassa kaasumarkkinoiden tarkka laajuus voidaan jättää avoimeksi, koska mikään ajateltavissa oleva rajaus ei vaikuta kilpailuoikeudelliseen arviointiin.

([43]) Asia COMP/M.1383 – Exxon/Mobil.

([44]) EYVL L 204, 21.7.1998, s. 1.

([45]) Asia COMP/M.1383 – Exxon/Mobil.

3 ***Kilpailuoikeudellinen arviointi***

1) *Kaasun toimittaminen loppukäyttäjille*

(187) VEBA toimii Niedersachsenissa ja siihen rajoittuvilla alueilla yhtymäänsä kuuluvan Avaconin välityksellä. Muista yhtymään kuuluvista tytäryhtiöistä Schleswag toimii Schleswig-Holsteinissa, Gelsenwasser Ost-Westfalen-Lippessä ja Mecklenburg-Vorpommernissa ja Thüga kahden omistamansa yrityksen välityksellä Baijerissa ja yhden osakkuusyrityksensä (Gasbetriebe Emmendingen) välityksellä Baden-Württembergissä.

(188) VIAG:llä on määräysvallassaan baijerilaiset kaasunjakeluyritykset Fränkische Gas-Lieferungsgesellschaft ja Gasversorgung Ostbayern. Lisäksi sitä edustaa Etelä-Saksassa yhtymään kuuluva tytäryhtiö Contigas, jolla on useita omia yrityksiä ja enemmistöosakkuuksia.

(189) Kansallisia markkinoita laskentaperusteena käyttäen VEBA:n markkinaosuus olisi ollut vuonna 1998 [35–40] terawattitunnin myynnillä osapuolten antamien tietojen mukaan [< 5] prosenttia. Laskelma perustuu noin 925 terawattitunnin ([46]) suuruisiin markkinoihin. Tällöin VIAG:n myynti [10–15] terawattituntia merkitsisi liittotasavallan laajuisena markkinaosuutena vain [< 5] prosenttia. Ottaen huomioon, että yhteenlaskettu markkinaosuus olisi [5–10] prosenttia ja toimituksista loppukäyttäjille kilpailevia yrityksiä on paljon, määräävän markkina-aseman syntymistä tai vahvistumista ei ole odotettavissa tällä markkinaportaalla, kun markkinoiden oletetaan olevan kansalliset.

(190) Jos arvion perustana käytettäisiin kaasunjakeluyritysten jakelualuejakoon perustuvia alueellisia markkinoita, jouduttaisiin toteamaan, että VEBA:n ja VIAG:n tytäryhtiöt ovat omilla jakelualueillaan vielä määräävässä asemassa.

(191) Komissio katsoo, ettei yrityskeskittymä kuitenkaan vahvistaisi näitä asemia, koska VEBA-yhtymään kuuluvien yritysten jakelualueet sijaitsevat suurimmaksi osaksi etäällä VIAG-yhtymään kuuluvien yritysten jakelualueista. Näin ollen ei yrityskeskittymän toteutumisesta olisi odotettavissa kummankaan markkina-aseman vahvistumista. Harzin alueella VEBA:n omistama Avacon ja samaan yhtymään kuuluva Thüga omistavat vähemmistöosuudet yksittäisistä kaupunkien energialaitoksista, joiden jakelualueilla on yhteinen raja Gasversorgung Thüringenin alueen kanssa, ja tästä yrityksestä VIAG:n omistama Contigas omistaa vähemmistöosuuden. Mikään ei kuitenkaan viittaa siihen, että kyseiset yritykset olisivat näiden vähemmistöosuuksien vuoksi osapuolten määräysvallassa.

([46]) Lähteeksi ilmoitettu BEB:n vuosikertomus 1998 ja BGW:n tilastot.

(192) Siksi VEBA:n ja VIAG:n yrityskeskittymä ei johda määräävien markkina-asemien syntymiseen eikä vahvistumiseen markkinoilla, jotka käsittävät kaasun toimittamisen loppukäyttäjille.

2) *Kaukokaasun siirto alueiden välillä*

(193) Nykyisistä yritysrakenteista ei johdu, että VEBA:lla olisi määräävää vaikutusta Ruhrgas-yhtiössä. Ruhrgas on muodollisesti niin kutsutun suuren Bergemann-Poolin määräysvallassa. Suuri Bergemann-Pool on kutsumanimi yhteenliittymälle, johon kuuluvat Bergemann GmbH tai sen osakkaat – muun muassa eräs RAG:n tytäryhtiö, jonka omistusosuus on noin 51 prosenttia yrityksen pääomasta – ja Gelsenberg AG. Gelsenberg AG on yhdistänyt omistamansa Ruhrgasin osakkeet Bergemann GmbH:n osakkaiden omistamien Ruhrgas-osakkeiden kanssa. Ruhrgasin osakkeidensa yhdistämisen ansiosta Gelsenberg AG:llä on Bergemann GmbH:n yhtiökokouksessa noin 41 prosentin ääniosuus. Tämä supistaa vastaavasti Bergemann GmbH:n todellisten osakkaiden äänten painoarvoa, kun kyseessä on äänestyskäyttäytyminen Ruhrgas-yhtiötä koskevissa asioissa. RAG:n osuus äänistä supistuu vastaavasti noin 30 prosenttiin. Gelsenbergin osuudella laajennettu Bergemann GmbH ("suuri" Bergemann-Pool) päättää puolestaan äänivallan käytöstä Ruhrgasin yhtiökokouksessa.

(194) Suuren Bergemann-Poolin enemmistövaatimukset ilmenevät Bergemann GmbH:n yhtiösopimuksesta (sen 7 pykälä). Yhtiösopimuksen mukaan äänestyskäyttäytymistä osakkuusyrityksen yhtiökokouksessa koskevat päätökset on tehtävä määräenemmistöllä, jos osakkuusyhtiössä vaaditaan määräenemmistöä. Ruhrgasin yhtiökokouksen päätökset tehdään periaatteessa yksinkertaisella enemmistöllä, ellei laissa tai yhtiöjärjestyksessä toisin määrätä (yhtiöjärjestyksen 19 pykälä). Tästä seuraa, että Bergemann GmbH:n osakasrakenteen vuoksi enemmistöt voivat vaihdella. Näin ollen ei ole riittävästi näyttöä siitä, että Ruhrgas olisi välillisesti tai välittömästi VEBA:n yksinomaisessa määräysvallassa tai yhteisessä määräysvallassa.

(195) Voidakseen arvioida, millainen vaikutus kilpailuun VIAG:n omistuksilla kaasua loppukäyttäjille jakelevissa yrityksissä on, komissio on tutkinut tilanteen myös VEBA:n kannalta. VEBA on näet omistanut sekä Ruhrgasin että kaasua loppukäyttäjille jakelevien yritysten osakkeita jo ennen yrityskeskittymän toteutumista.

(196) Komission tutkimukset ovat osoittaneet, että Saksassa toimivat kaasun jakelua loppukäyttäjille harjoittavat yritykset ovat ainakin vuonna 1998 ostaneet kaasun siltä toimittajalta, jonka perinteisellä jakelualueella ne sijaitse-

vat. Komissio ei todennut sillä olevan mitään vaikutusta, oliko kaasua loppukäyttäjille jakeleva energialaitos VEBA:n osakkuusyritys vai ei. Jos tällaiset osakkuusyritykset sijaitsivat esimerkiksi Thyssengasin entisellä demarkaatioalueella, ne myös hankkivat – ainakin nähtävästi – tarvitsemansa kaasun Thyssengasilta. Hankinnat tehdään ostosopimuksilla, joiden voimassaoloaika on yli kymmenen vuotta. Vaihtoehtoisilla kaasuntoimittajilla oli näin ollen jo aikaisemminkin demarkaatiosopimuksista aiheutuvia vaikeuksia päästä tekemään kauppaa sellaisten loppukäyttäjien kanssa, jotka eivät sijainneet niiden jakelualueella. Demarkaatiosopimusten jäätyä pois käytöstä tilanne ei ole pohjimmiltaan muuttunut. Jos vaihtoehtoiset kaasun toimittajat ovat ylipäätään onnistuneet saamaan asiakkaita, näille toimitetaan kaasua omista kaasujohdoista rakennetuilla pistojohdoilla. Kilpailun mahdollistavia kauttasiirtojohtoja ei ole toistaiseksi todettu saadun käytettäväksi. Jos VEBA on ollut kaasun jakeluun loppukäyttäjille käytettävän kaupunkiverkon osakkaana, Ruhrgasille ei ole ollut tästä myöskään sanottavaa hyötyä kolmansiin kilpailijoihin (muihin kuin jakelualueen perinteisiin toimittajiin) nähden. Jotkin komission kyselyyn osallistuneet Ruhrgasin entisillä demarkaatioaluella loppukäyttäjille kaasua jakelevat VEBA:n osakkuusyritykset ovat tästä osakkuudesta huolimatta hankkineet kaasua Ruhrgasin kilpailijoilta kuten WINGAS GmbH:lta. Myös alueellisilla kaasun jakeluyrityksillä, joiden osakkeita Ruhrgas omistaa suoraan, oli aikaisemmin toimitussopimuksia WINGASin kanssa.

(197) Näin ollen ei ole olemassa riittäviä todisteita siitä, että kaasun jakelijat, joiden osakkaana VEBA on, olisivat VEBA:n ja Ruhrgasin välisten sidosten vuoksi eristyksissä Ruhrgasin kilpailijoista. Tämä arvio perustuu tilanteeseen, jossa Ruhrgasin toimialueena olevat maantieteelliset markkinat käsittävät vain sen aikaisemman demarkaatioalueen. Jos taas katsotaan, että markkinat ovat todellisuudessa laajemmat (esimerkiksi kansalliset), arvio on samansuuntainen eivätkä epäilykset kilpailun rajoittumisesta ole perusteltuja.

4 *Päätelmä*

(198) Määräävän markkina-aseman syntymistä tai vahvistumista kaasun jakelun loppukäyttäjille tai alueiden välisen kaasunsiirron kattavilla markkinoilla ei ole odotettavissa.

D *TERÄSKAUPPA*

(199) Osapuolten liiketoiminta käsittää myös teräskaupan, johon VEBA osallistuu Stinnes-yhtymään kuuluvan Interfer-ryhmän, jäljempänä 'Stinnes', välityksellä ja VIAG tytäryhtiönsä Klöckner & Co. AG:n, jäljempänä 'Klöckner', välityksellä. Valssattujen terästuotteiden (levytuotteiden ja pitkien tuotteiden), erikoisteräksen, kuumavalssattujen leveiden nauhojen, konelangan ja puolivalmisteiden kauppa kuuluu 18 päivänä huhtikuuta 1951 tehdyn Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimuksen soveltamisalaan ja siksi siihen sovelletaan eri menettelyä (katso asia COMP/ECSC.1321 — VEBA/VIAG). Muiden tuoteryhmien (putket, kiiltoteräs, lankatuotteet, betoniteräsmatot, katto- ja seinätuotteet, alumiini ja kirjometallit) kauppa kuuluu tämän menettelyn piiriin.

1 *Merkitykselliset tuotemarkkinat*

(200) Terästuotteiden kauppa on katsottava kyseisten tuotteiden valmistuksesta ja valmistajan itsensä hoitamasta jakelusta erillisiksi asian kannalta merkityksellisiksi markkinoiksi ([47]).

(201) Terästuotteiden kauppa voidaan lisäksi jakaa kaupankäyntityyppien perusteella osiin, joita ovat kauppa edustajan välityksellä, varastonpitäjän kauppa, Streckengeschäft-kauppa ja kauppa ilman omaa varastoa. Streckengeschäft on Saksassa käytettävä erityinen jakelutie, jossa loppukäyttäjä tekee tilauksen kauppiaalle, mutta valmistaja toimittaa tilatun tavaran suoraan loppukäyttäjälle. Markkinoiden tarkka määrittely voidaan kuitenkin jättää avoimeksi, koska yksikään ajateltavissa oleva markkinoiden määritelmä ei aiheuta kilpailuongelmia.

(202) Komission aikaisempien päätösten mukaisesti on tärkeimmät osapuolten jakelemat terästuotteet eroteltava erillisiksi tuotemarkkinoiksi ([48]). Tässä asiassa kysymys on tuoteryhmistä putket, betoniteräsmatot, kiiltoteräs, lankatuotteet, katto- ja seinätuotteet sekä alumiini ja kirjometallit.

(203) Eräässä komission aikaisemmassa päätöksessä ([49]) putkikauppaa on lisäksi tarkasteltu putkityyppien mukaisiin alaryhmiin jaettuna. Komission tekemä markkinatutkimus on tosin osoittanut, ettei suurin osa asiakkaista ja kilpailijoista pidä tällaista jakoa alaryhmiin asianmukaisena. Edelleen voidaan kuitenkin jättää avoimeksi, kuuluvatko yksittäiset putkityypit, tässä tapauksessa kaupalliset putket, kattilanputket, konstruktioputket ja täsmäputket, kukin omille tuotemarkkinoilleen vai ei, koska hanke ei aiheuta kilpailuongelmia, olipa markkinoiden määritelmä mikä tahansa.

([47]) Päätös asiassa IV/M.484, Krupp/Thyssen/Riva/Falck/Tadfin/AST, 21. joulukuuta 1994; päätös asiassa IV/M.760, Klöckner/ARUS, 20. elokuuta 1996; päätös asiassa IV/M.1329, Usinor / Cockerill Sambre, 4. helmikuuta 1999; päätös asiassa IV/M.1369, Thyssen Handel / Mannesmann Handel, 7. huhtikuuta 1999.

([48]) Päätös asiassa IV/ECSC.1268, Usinor/Cockerill Sambre, 4. helmikuuta 1999; päätös asiassa IV/CECA.1292, Thyssen Handel/Mannesmann Handel, 7. huhtikuuta 1999.

([49]) Päätös asiassa IV/M.1369, Thyssen Handel/Mannesmann Handel, 7. huhtikuuta 1999.

2 ***Merkitykselliset maantieteelliset markkinat***

(204) Aikaisempien päätösten ([50]) mukaisesti on katsottava, että merkitykselliset maantieteelliset markkinat muodostuvat terästuotteiden kaupan alalla vähintään kansallisista markkinoista. Tätä asiaa koskevien tutkimusten yhteydessä ei ole ilmennyt seikkoja, joiden vuoksi olisi tehtävä toisenlainen päätelmä. On tosin tarpeetonta selvittää, ovatko markkinat kansallisia markkinoita suuremmat, koska yrityskeskittymä ei aiheuta kilpailuongelmia, rajattiinpa markkinat miten tahansa.

3 ***Kilpailuoikeudellinen arviointi***

(205) Osapuolet harjoittavat vain varastonpitäjän kauppaa ja Streckengeschäft-kauppaa, mutta ei kauppaa edustajan välityksellä eikä kauppaa ilman omaa varastoa. Osapuolten toiminnot eivät ole päällekkäisiä lankatuotteiden tuoteryhmässä, koska Stinnesillä ei ole siihen kuuluvaa liikevaihtoa.

(206) Sopimuspuolet toimivat suurimmaksi osaksi Saksassa ja niiden toiminta muissa jäsenvaltioissa on hyvin vähäistä. Tämä koskee erityisesti Stinnesiä, sillä yritykselle Saksan ulkopuolelta kertynyt liikevaihto on enintään [< 10] prosenttia kunkin jäsenvaltion teräsmarkkinoiden kokonaistoimituksista, eikä yritys harjoita Saksan ulkopuolista alumiini- tai kirjometallikauppaa. Osapuolilla on päällekkäisiä toimintoja vain Belgiassa, Ranskassa, Yhdistyneessä kuningaskunnassa, Alankomaissa, Itävallassa ja Espanjassa, joista kussakin osapuolten yhdistetyt markkinaosuudet teräsmarkkinoiden kokonaistoimituksista jäävät alle 7 prosenttiin.

1) *Putket*

(207) Varastonpitoon perustuvassa putkien kaupassa osapuolten yhteenlaskettu markkinaosuus on Saksan markkinoilla [< 20] prosenttia (Stinnes [< 10] prosenttia, Klöckner [< 20] prosenttia). Jos putkikauppa jaetaan putkityyppien mukaan, osapuolten yhteenlaskettu markkinaosuus on kaupallisten putkien kaupassa [< 20] prosenttia (Stinnes [< 10] prosenttia, Klöckner [< 10] prosenttia), kattilanputkien kaupassa [< 20] prosenttia (Stinnes [< 20] prosenttia, Klöckner [< 10] prosenttia), konstruktioputkien kaupassa [< 30] prosenttia (Stinnes [< 10] prosenttia, Klöckner [< 20] prosenttia) ja täsmäputkien kaupassa [< 30] prosenttia (Stinnes [< 20] prosenttia, Klöckner [< 10] prosenttia).

(208) Kaikkien putkien markkinoilla Saksassa osapuolten yhteinen markkinaosuus Streckengeschäft-kaupassa on [< 10] prosenttia (Stinnes [< 10] prosenttia, Klöckner [< 10] prosenttia). Jos putkien kokonaismarkkinat jaetaan putkityyppien mukaan, osapuolten yhteenlaskettu markkinaosuus on kaupallisten putkien markkinoilla [< 10] prosenttia (Stinnes [< 10] prosenttia, Klöckner [< 10] prosenttia), kattilanputkien markkinoilla [< 10] prosenttia (Stinnes [< 10] prosenttia, Klöckner [< 10] prosenttia), konstruktioputkien markkinoilla [< 10] prosenttia (Stinnes [< 10] prosenttia, Klöckner [< 10] prosenttia) ja täsmäputkien markkinoilla [< 20] prosenttia (Stinnes [< 10] prosenttia, Klöckner [< 20] prosenttia).

(209) Putkimarkkinoilla osapuolet kohtaavat useita potentiaalisia ja osittain vertikaalisesti integroituneita kilpailijoita, esimerkiksi Carl Spaeter GmbH, Hoberg & Driesch GmbH & Co., Löwe & Jaegers GmbH, Röhren- und Stahllager GmbH & Co. KG, Salzgitter Stahlhandel GmbH ja Thyssen Schulte GmbH. Markkinarakenne huomioon ottaen ei osapuolten määräävän markkina-aseman syntymistä ole odotettavissa.

2) *Betoniteräsmatot*

(210) Saksan markkinoilla betoniteräsmattojen varastonpitäjän kaupassa osapuolten yhteenlaskettu markkinaosuus on [< 10] prosenttia (Stinnes [< 10] prosenttia, Klöckner [< 10] prosenttia). Streckengeschäft-kaupassa osapuolten yhteenlaskettu markkinaosuus on [< 30] prosenttia (Stinnes [< 30] prosenttia, Klöckner [< 10] prosenttia). Näin ollen yrityskeskittymä ei johda määräävän markkina-aseman syntymiseen tai vahvistumiseen betoniteräsmattojen markkinoilla.

3) *Kiiltoteräs*

(211) Osapuolilla on Saksassa — oletetuilla — kiiltoteräskaupan kokonaismarkkinoilla [<20] prosentin yhteenlaskettu markkinaosuus, ja Stinnesin markkinaosuus on [< 10] prosenttia. Varastonpitäjän kiiltoteräskaupassa osapuolet arvioivat markkinavolyymiksi noin 180 000 tonnia. Osapuolten yhteenlaskettu markkinaosuus on tämän oletuksen perusteella [< 30] prosenttia (Stinnes [< 10] prosenttia, Klöckner [< 20] prosenttia). Kiiltoteräksen Streckengeschäft-kaupassa arvioidun 145 000 tonnin markkinavolyymin mukaan laskettu Klöcknerin markkinaosuus on noin [< 20] prosenttia, kun taas Stinnesillä on kiiltoteräksen Streckengeschäft-kaupassa […]. Yhteenlaskettu markkinaosuus, joka on markkinoiden rajauksesta riippuen enintään 20 prosenttia, ei lukuisten osittain vertikaalisesti integroituneiden kilpailijoiden vuoksi riitä aiheuttamaan osapuolten määräävän markkina-aseman syntymistä.

4) *Katto- ja seinätuotteet, alumiini, kirjometallit*

(212) Katto- ja seinätuotteiden ja alumiinin kaupassa Saksassa Stinnesin toiminta jää hyvin vähäiseksi ja sen myyntimäärät ovat selvästi alle […] tonnia. Klöckner puolestaan osallistuu tuskin lainkaan kirjometallien kauppaan (vuonna 1998 sen myynti oli noin […] tonnia). Näin

([50]) Päätös asiassa IV/M.1329, Usinor/Cockerill Sambre, 4. helmikuuta 1999; asia N:o IV/M.1369, Thyssen Handel/Mannesmann Handel.

ollen Stinnesin osuus katto- ja seinätuotteiden kaupassa ja Klöcknerin osuus kirjometallien kaupassa ovat tuskin mitattavissa. Mitä tahansa ajateltavissa olevaa markkinoiden rajausta käyttäen Klöcknerin ja Stinnesin yhteenlasketut markkinaosuudet eivät missään tapauksessa ylitä 15:tä prosenttia. Näin ollen yrityskeskittymä ei johda näilläkään markkinoilla määräävän markkina-aseman syntymiseen tai vahvistumiseen.

4 *Päätelmä*

(213) Osittain erittäin suppeiden markkinaosuuksien tai niiden erittäin vähäisen kasvun ja osapuoliin erityisesti Saksassa kohdistuvan merkittävän kilpailun vuoksi hankkeesta ei aiheudu kilpailuongelmia teräskaupan alalla.

V **YHTEENVETO**

(214) Aiottu yrityskeskittymä siinä muodossa, kuin se on ilmoitettu, johtaisi edellä esitetyistä syistä sähkövoiman ja kemian alalla määräävien markkina-asemien syntymiseen tai vahvistumiseen eikä sen vuoksi soveltuisi yhteismarkkinoille eikä ETA-sopimuksen toimintaan.

VI **ILMOITUKSEN TEHNEIDEN OSAPUOLTEN TARJOAMAT SITOUMUKSET**

A *SÄHKÖVOIMA*

1 *Sitoumukset*

(215) Poistaakseen komission epäilykset suunnitellun keskittymän suhteen VEBA ja VIAG ovat tehneet seuraavat sitoumukset:

Osapuolet sitoutuvat myymään omistamansa VEAG:n osakkeet. VEBA omistaa VEAG:stä 26,25 prosenttia ja VIAG 22,5 prosenttia. Lisäksi RWE omistaa 26,25 prosenttia ja Energiebeteiligungs-Holding (johon kuuluvat BEWAG, HEW, VEW ja EnBW) omistaa 25 prosenttia. Lisäksi osapuolet sitoutuvat myymään VEAG:n osakkeiden ostajalle omistuksessaan olevat itäsaksalaisen ruskohiilentuottajan LAUBAG:n osakkeet ja itäsaksalaisen ruskohiilen louhintaoikeudet. LAUBAG:n osakkeista 30 prosenttia on VEBA:lla ja 15 prosenttia VIAG:llä. Lisäksi BBS Braunkohle-Beteiligungsgesellschaft mbH:lla on 55 prosenttia osakkeista. BBS:n osakkeista taas 18,2 prosenttia on Energiebeteiligungs-Holdingin omistuksessa, 71,8 prosenttia RWE:hen kuuluvan Rheinbraun AG:n omistuksessa ja 10 prosenttia RWE Energie AG:n omistuksessa.

(216) Lisäksi osapuolet sitoutuvat takaamaan VEAG:n energianmyynnin jäljempänä esitetyllä tavalla. Osapuolet ostavat yrityskeskittymän hyväksymisajankohdasta 31 päivään joulukuuta 2007 VEAG:ltä markkinahintaista sähköä, elleivät osapuolten itäsaksalaiset alueelliset sähköntoimittajat TEAG, e.dis ja Avacon-Ost (entinen EVM) ole sitä jo ostaneet. Ostotakuu sisältää velvoitteen ostaa 31 päivään joulukuuta 2003 saakka 100 prosenttia mainittujen alueellisten sähkönjakelijoiden hankintatarpeesta […] ja takuu vastaa kuormitusjakaumaa […]. Tämä vastaa noin […] terawattitunnin taattua ostomäärää. Ostovelvoite supistuu 1 päivästä tammikuuta 2004 alkaen 10 prosenttia kutakin […] ostomäärää kohti. Jos alueellisten sähkönjakelijoiden menekkimäärät kasvavat verrattuna […] määriin, osapuolet tarjoutuvat ostamaan VEAG:ltä [suurehkon osan] tästä lisämäärästä. Jos alueellisten jakeluyritysten menekki supistuu, tämä ei supista ostovelvoitetta. Markkinahinnaksi taataan periaatteessa 31 päivään joulukuuta 2001 saakka [suunnilleen nykyistä markkinahintaa vastaava] hinta (energiaa ja verkkoa koskien). Energian hintaosuuden perustana käytetään 1 päivästä tammikuuta 2002 alkaen [markkinahintaa] […].

(217) Osapuolet sitoutuvat myymään omistamansa BEWAG:n osakkeet. VIAG omistaa 26 prosenttia pääomasta ja 28,7 prosenttia äänivallasta, VEBA omistaa 23 prosenttia pääomasta ja 23,8 prosenttia äänivallasta – viimeksi mainittu osuus on tosin VEBA:n Saksan kilpailuvirastolle (Bundeskartellamt) 17 päivänä syyskuuta 1997 antaman sitoumuksen mukaan rajoitettu 20 prosenttiin äänivallasta. Southern Energy Holding omistaa 26 prosenttia pääomasta ja 28,7 prosenttia äänivallasta.

(218) VIAG sitoutuu myymään suoraan ja välillisesti omistamansa osuudet VEW:stä — tai RWE:stä, jos RWE:n ja VEW:n yrityskeskittymä toteutuu, ennen kuin VIAG on myynyt osuutensa VEW:stä. Suoraan VIAG:n omistuksessa oleva osuus on nykyisin 11,13 prosenttia, minkä lisäksi se omistaa tytäryhtiönsä Contigasin kautta 30 prosenttia liiketoimintayhtiöstä nimeltä Energie-Verwaltungsgesellschaft, jäljempänä 'EVG', joka puolestaan omistaa VEW:n osakkeista 24,7 prosenttia.

(219) VEBA sitoutuu myymään suoraan omistamansa HEW:n osakkeet. VEBA omistaa suoraan 15,4 prosenttia HEW:n pääomasta ja 14,2 prosenttia sen äänivallasta. Lisäksi VEBA:lla on ruotsalaisesta Sydkraftista omistamansa 17,6 prosentin osuuden kautta 15,4 prosenttia HEW:stä.

(220) VEBA sitoutuu katkaisemaan RWE:n kanssa voimassa olevan yhtiöoikeudellisen yhteytensä, joka perustuu Rheinische Energie AG:n, jäljempänä 'RHENAG', omistukseen. RWE omistaa RHENAG:stä 54,1 prosenttia ja VEBA omistaa siitä 41,3 prosenttia.

(221) Lisäksi osapuolet sitoutuvat kuukauden kuluessa yrityskeskittymän hyväksymisestä muuttamaan verkon käyttöä

Saksan sisällä koskevaa hinnoitteluaan niin, että kansallisen T-lisän osuudeksi hinnasta tulee 0 pfennigiä kilowattitunnilta. Jos RWE/VEW ovat jo ennen VEBA:n ja VIAG:n yrityskeskittymän hyväksymisajankohtaa luopuneet T-lisästä, osapuolet sitoutuvat luopumaan siitä välittömästi.

(222) Lisäksi osapuolet sitoutuvat kahden kuukauden kuluessa yrityskeskittymänsä hyväksymisestä erittelemään omalla verkkoalueellaan 110 kilovoltin ja sitä suuremmalla jännitteellä sähköä ostavilta erityissopimusasiakkailtaan (sähköä edelleen jakelevat asiakkaat ja teollisuusasiakkaat) perimänsä sähkön hinnat niin, että niistä käy ilmi erikseen verkon käyttömaksu, energian hinta, laskenta/mittarinluku ja muut kustannukset (esimerkiksi EEG-, KWK- ja konsessiomaksut, liikevaihtovero). Osapuolet alkavat 1 päivästä tammikuuta 2001 soveltaa samaa velvoitetta niihin erityissopimusasiakkaisiin, jotka ostavat sähköä osapuolten verkkoalueella keskijännitetasolla (20 kilovolttia).

(223) Osapuolet sitoutuvat kuukauden kuluessa yrityskeskittymän hyväksymisestä muuttamaan vakioenergian toimittamiseen soveltamaansa hinnoittelua niin, että käyttäjiltä peritään joko päivittäinen toimitushinta tai vain suoriteperusteinen hinta.

(224) Lisäksi osapuolet sitoutuvat vapauttamaan Saksan ja Tanskan rajalla sijaitsevasta liitosyksiköstään 400 megawattia lisäkapasiteettia. VEBA:lla on Tanskasta Saksaan tulevalla pintareitillä muun muassa omistusosuuttaan vastaava oikeus käyttää 400 megawatin osuutta kaikkiaan 1 200 megawatin perussiirtokapasiteetista. Voidakseen tarjota kolmansille yrityksille 400 megawatin suuruisen siirtokapasiteetin VEBA sitoutuu tekemään Eltran ja Statkraftin kanssa sopimuksen, jonka mukaan

— Eltra ostaa takaisin 400 megawatin siirto-oikeuden,

— 400 megawatin siirto-osuutta Statkraftin kanssa tehdyssä sopimuksessa koskeva osa muutetaan rahoitusosuudeksi ilman, että sillä olisi vaikutusta sopimuksen arvoon,

niin että kolmannet yritykset voivat käyttää tätä kapasiteettia 1 päivästä tammikuuta 2001 alkaen.

(225) Sitoumukset sisältävät lisäksi jäljempänä esitetyt määräykset (katso sähkövoima-alaa koskevien sitoumusten VIII. 4 kohta). Komissio ja VEBA/VIAG ovat lisäksi yhtä mieltä siitä, että VEAG:n ja LAUBAG:n osakkeiden myymistä koskeva sitoumus on täytetty vasta, kun myös RWE/VEW on täyttänyt Saksan kilpailuviraston menettelyssä B 8 – 309/99 vahvistaman vastaavan sitoumuksen. Kyseisen sitoumuksen mukaan RWE/VEW:n on myytävä omistuksessaan olevat VEAG:n ja LAUBAG:n osakkeet ja äänivalta sekä itselleen kuuluvat louhintaoikeudet uusissa osavaltioissa. Lisäksi sitoumusten täyttäminen edellyttää, että myös Saksan kilpailuvirasto on vahvistanut VEAG:n sähkönsaannin ja yrityksen maksukyvyn säilymisen takaavien jatkuvien sitoumusten voimassaolon. Komissio ja VEBA/VIAG ovat yhtä mieltä järjestösopimusta koskevien sitoumusten (katso sähkövoima-alaa koskevien sitoumusten VI 1–3 kohta) täyttymisestä vasta, kun myös Saksan kilpailuvirasto on vahvistanut menettelyssä B 8 — 309/99 annettujen vastaavien sitoumusten täyttymisen ja jatkuvan voimassaolon.

2 ***Sitoumusten arviointi***

(226) Tarjotuilla sitoumuksilla, jotka ovat edellä esitetyllä tavalla sidoksissa RWE:n Saksan kilpailuvirastolle antamien sitoumusten kanssa, vahvistetaan, että sähkön jakelun yhteenliitetyn verkon tasolta kattaville Saksan markkinoille ei synny VEBA/VIAG:n ja RWE:n tai RWE/VEW:n määräävän markkina-aseman takaavaa duopolia. Sitoumuksilla taataan, että duopoliyritysten merkittävimmät yhtiöoikeudelliset sidokset puretaan. Näin poistuu yksi tekijöistä, jotka voisivat edistää yritysten toimintojen yhteensovittamista. Muut sitoumukset, jotka koskevat muun muassa yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvien kilpailevien yritysten osakkeiden myymistä, lisäävät VEBA/VIAG:sta ja RWE/VEW:stä riippumattomien kilpailijoiden määrää ja merkitystä. Markkinaehtoihin ja Saksan markkinoille pääsyyn liittyvät sitoumukset parantavat lisäksi kummankin ryhmän nykyisten ja potentiaalisten kilpailijoiden lähtöasemia.

(227) Sähkön toimittamisen yhteenliitetyn verkon tasolta kattavat Saksan markkinat ovat jo ennen yrityskeskittymää olleet hyvin keskittyneet. Sulautumasta johtuva keskittymisasteen vahvistuminen johtaisi siihen, ettei kumpikaan yritysryhmittymä enää voisi kilpailla tehokkaasti. Markkinoiden perusehdot kuten tuotteen homogeenisuus, markkinoiden avoimuus ja kysynnän vähäinen kasvu edistävät myös toimintojen yhteensovittamista. Tällaista käyttäytymistä olisi ollut riittävän varmasti odotettavissa, jos uuteen markkinarakenteeseen olisivat liittyneet vielä kummankin ryhmän väliset yhtiöoikeudelliset sidokset.

(228) VEAG:n osakkeiden myynti katkaisee siten tärkeimmän yhteyden RWE:n ja VEBA/VIAG:n väliltä. Kuten edellä on todettu (katso edellä johdanto-osan 57 kappale), suhtautuminen VEAG:hen on johtanut siihen, että kumpikin ryhmä on ollut kiinnostunut toimintojen yksituumai-

sesta yhteensovittamisesta. Erityisesti tilanne on johtanut siihen, että länsisaksalaiset yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvat yritykset, ennen kaikkea RWE, VEBA ja VIAG, ovat luopuneet kilpailusta VEAG:n perinteisellä jakelualueella (eli uusissa osavaltioissa, jotka VEAG:n siirtoverkko kattaa). Tästä näkökulmasta kumpikin ryhmä menettää VEAG:n osakkeet myydessään tärkeän välineen, joka voisi edistää Saksan itäosan pitämistä kilpailun ulkopuolella ja samanaikaisesti tasapainon säilyttämistä niin lännessä kuin loppujen lopuksi myös koko Saksan markkinoilla.

(229) Kun VEBA/VIAG ja RWE myyvät VEAG:n osakkeet, VEAG:stä tulee samalla niiden riippumaton kilpailija. VEAG:n kilpailupotentiaalia ei voi enää lukea kuuluvaksi näihin kahteen ryhmään. Myynti merkitsee käytännössä sitä, että markkinoiden keskittymisaste ei yrityskeskittymän toteutuessa olennaisesti muutu. VEBA:n ja VIAG:n sulautuminen tosin lisää VEBA:n markkinaosuutta 12,2 prosenttia (ottamatta huomioon BEWAG:n ja VEAG:n osuuksia). VEAG:n 12,1 prosentin markkinaosuus antaa sille kuitenkin VIAG:n asemaan verrattavissa olevan markkina-aseman ja sitoumusten täytyttyä se toimii markkinoilla riippumattomana myyjänä.

(230) LAUBAG on Itä-Saksan suurin ruskohiilen tuottaja ja kuuluu VEAG:n raaka-aineen toimittajana sen kanssa taloudellisesti samaan yksikköön. VEAG:n mahdollisuus käyttää kaikki mahdollisuutensa kummastakin ryhmästä riippumattomana markkinatoimijana edellyttää, että myös määräysvalta LAUBAG:ssä siirtyy kokonaan uudelle riippumattomalle yksikölle.

(231) RHENAG:n osakkaana VEBA on osuuttaan vastaavasti kiinnostunut tämän RWE:n tytäryhtiön menestyksestä. VEBA:lla on edustaja RHENAG:n hallintoneuvostossa, joten sillä on etuoikeutettu mahdollisuus saada tietoja toisen duopoliyrityksen tytäryhtiön liiketoiminnasta.

(232) Edellä mainituista osakkeista luopuminen poistaa olennaiset yhtiöoikeudelliset sidokset yritysryhmien väliltä. Muita yhteisiä omistuksia ovat STEAG:n osakkuus ja osuudet kaupunkien energialaitoksista, joiden vähemmistöosakkaina ovat myös RWE:n tytäryhtiö envia ja VEBA-yhtymään kuuluva Thüga. Näiden sidosten merkitys on kuitenkin lähinnä toissijainen mitä tulee vaaraan ryhmittymien toimintojen yhteensovittamisesta yhteenliitetyn verkon tasolla yhteensovittamisriskin kannalta. STEAG on tosiasiallisesti RWE:n sähköntuotantoyritys, jonka osake-enemmistön RAG lisäksi omistaa.

(233) Samalla kun VEBA/VIAG ja RWE/VEW myyvät VEAG:n osakkeet, tästä tulee markkinoilla riippumaton tarjoaja, joka muun muassa pystyy uusissa osavaltioissa sijaitsevan laajan perinteisen jakelualueensa ansiosta käymään hyökkäävää kilpailua ja rajoittamaan näin osapuolten ja RWE:n toimintavapautta. Muut sitoumukset liittyvät siihen, ettei VEAG ole toistaiseksi ollut vertikaalisesti integroitunut sähkön toimittajana ja ostajana. Niillä taataan, että VEAG voi toimia alusta alkaen myös tässä mielessä vakavasti otettavana kilpailijana.

(234) Lähinnä se tarvitsee varmuuden polttoaineena käytettävän ruskohiilen toimituksista, joista pääosa on peräisin LAUBAG:ltä. Tässä suhteessa yrityskeskittymän yhteydessä tapahtuva VEAG:n ja LAUBAG:n osakkeiden sekä ruskohiilentuotannossa tarvittavien louhintaoikeuksien myynti samalle ostajalle takaa VEAG:n sähköntuotannon jatkuvuuden.

(235) Lisäksi ostajapuolella voimaan tuleva alueellisten sähkönjakelijoiden määrällinen ostotakuu varmistaa suuren mutta asteittain alenevan osan VEAG:n nykyisestä myynnistä 31 päivään joulukuuta 2007 asti. Ostotakuu vastaa 31 päivään joulukuuta 2004 asti noin […] prosenttia nykyisestä sähkön myynnistä.

(236) Saksan kilpailuvirasto vahvistaa menettelyn B 8 — 309/99 mukaiset täydentävät sitoumukset, joiden tavoitteena on myynnin varmistaminen (muussa tapauksessa nyt annettuja sitoumuksia ei katsota täytetyiksi). Näin taataan ensimmäisiä vuosia varten riittävä osuus tähänastisesta myynnistä. Tässä tarkastelussa jätetään huomiotta nyt voimassa oleviin sopimuksiin perustuvat toimitussuhteet muihin alueellisiin sähkön jakelijoihin, jotka eivät kuulu VEBA/VIAG- tai RWE/VEW-yhtymiin. Myynti näille alueellisille sähkön jakelijoille, joihin myös ESAG ja WEMAG kuuluvat, mutta myös yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvalle BEWAG:lle, jolla ei itsellään ole juuri peruskuormitussähkön tuotantoa, laajentavat entisestään VEAG:n sähkön menekkiä. VEAG:llä on täysi vapaus aloittaa muita suoria liikesuhteita paikallisten sähkön jakelijoiden tai teollisten erityisasiakkaiden kanssa.

(237) Myynnin varmistaminen seitsemäksi vuodeksi niin, että taattu määrä supistuu vuonna 2004, on komission ja kyselyyn osallistuneiden markkinatoimijoiden mielestä riittävä poistamaan VEAG:n alkuvaiheen vaikeudet. Seuraavien seitsemän vuoden aikana VEAG:n asemaa rasittavat vielä sen suurimmaksi osaksi voimalaitosinvestoin-

neista johtuvat suuret velat. Kyseiset voimalaitokset kuuluvat kuitenkin Euroopan uudenaikaisimpiin ja varmistavat VEAG:lle velkataakan purkauduttua ja jatkuvien poistojen myötä edullisen tuotannon.

(238) Nämä sitoumukset vaikuttavat asianmukaisilta ja riittäviltä varmistamaan sekä VEAG:n sähköntuotannon ruskohiiltä polttoaineena käyttäen että VEAG:n tuotannon menekin. VEAG:n osakkeiden myymistä koskeva sitoumus ja muut täydentävät sitoumukset merkitsevät yhdessä, että toimintojen yhteensovittamisen vaaraa eniten lisäävä kummankin ryhmittymän välinen yhteys katkeaa. Samalla syntyy uusi merkittävä ulkopuolinen kilpailija, joka rajoittaa kummankin ryhmittymän hinnoittelukäyttäytymistä. VEBA:n ja VIAG:n yhdistyessä yksi toimija tosin poistuu markkinoilta, mutta toisaalta sitoumusten ansiosta markkinoille saadaan uusi riippumaton toimija, jonka markkina-asema on verrattavissa VIAG:n asemaan ilman BEWAG:n ja VEAG:n osuutta. Koska VEAG:llä on erittäin nykyaikaiset voimalaitokset ja tuontimahdollisuudet Puolan rajalla olevien liitosyksiköiden välityksellä, sähkökauppiaille avautuu tästä myös uusia toimintamahdollisuuksia.

(239) Lupaus VEW:n osakkeiden myymisestä estää VEBA/VIAG:tä säilyttämästä mahdollisuutta saada tietoja kyseisen yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvan suuren yrityksen liiketoimintaperiaatteista tai tietoja toisesta duopoliyrityksestä RWE:stä.

(240) VIAG:n tähän saakka yhdessä Southern Energyn kanssa valvoman BEWAG:n osakkeiden myynti tekee myös tästä yrityksestä riippumattoman tarjoajan yhteenliitetystä verkosta myytävän sähkön markkinoilla. Samalla irtautuminen BEWAG:stä – kuten jo irtautuminen VEAG:n osakkeista – supistaa yrityskeskittymän myötä VEBA:han liittyvän VIAG:n kilpailumahdollisuuksia.

(241) Irtautuminen HEW:n välittömästä omistajuudesta vahvistaa asemaa, joka tällä duopolin osittaisessa omistuksessa vielä olevalla yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvalla yrityksellä on riippumattomana tarjoajana. Se, että VEBA on ruotsalaisesta Sydkraftista omistamansa vähemmistöosuuden kautta HEW:n vähemmistöosakas, ei muuta kilpailuoikeudellista arviointia. Välillinen vähemmistöosakkuus ei oikeuta osallistumaan HEW:n päättäviin elimiin, joissa ruotsalainen Vattenfall ja Hampurin kaupunki käyttävät yhdessä valtaa. Vähemmistöosakkaan asema ei näin ollen anna etuoikeutettua mahdollisuutta saada tietoja eikä mahdollisuuksia vaikuttaa HEW:n toimintaan.

(242) Osakkuuksien myyntiä koskevat sitoumukset parantavat yhteenliitetystä verkosta myytävän sähkön markkinoiden rakennetta. Sitoumusten toteuttaminen katkaisee suurimmat ja myös kilpailuaseman kannalta merkitykselliset duopoliyritysten väliset yhtiöoikeudelliset sidokset. Samalla kehitetään merkittävää kilpailijaa VEAG:tä, ja lisää kilpailijoita vapautuu VEBA/VIAG:n vaikutuspiiristä. Määräysvallan samalla markkinaportaalla toimivissa yrityksissä takaavien osakkuuksien myynti vähentää myös markkinoiden keskittyneisyyttä, jota yrityskeskittymä lisäisi.

(243) Yleiset kilpailuedellytykset yhteenliitetystä verkosta myytävän sähkön markkinoilla paranevat sitoumusten ansiosta. Yritysryhmittymät VEBA/VIAG ja RWE/VEW hyötyvät nyt kumpikin jossain määrin siitä, että ne ovat sijoittuneet molemmille II järjestösopimuksella perustetuille kauppavyöhykkeille. Sen ansiosta VEBA/VIAG ja myös RWE/VEW voivat tasoittaa sähköntoimituksensa saldoja ja säästyä T-lisien maksuvelvoitteelta. Muilla yhteenliitettyyn verkkoon kuuluvilla yrityksillä, joiden jakelualue ulottuu vain yhdelle kauppavyöhykkeelle, tai sähkökauppiailla ei ole tätä yhtymän sisäistä saldontasoitusmahdollisuutta. Sen sijaan niiden on tapaus tapaukselta etsittävä mahdollisuuksia tasoittaa saldoaan muiden sähköntoimittajien kanssa. Koska VEBA/VIAG ja RWE/VEW säästyvät maksamasta T-lisää, kumpaankin yritysryhmittymään kuuluvat kilpailijat välttyvät tämän haitan vaikutuksilta. VEBA/VIAG ja RWE/VEW pystyvät tulevaisuudessa toimittamaan sähköä suurimpaan osaan Saksaa alueella, joka vastaa niiden yhteenliitetyn verkon aluetta, joutumatta maksamaan T-lisää. Tulevaisuudessa voidaan olettaa, että välttyminen T-lisän maksamiselta näin suurella Saksan alueella aiheuttaa luopumisen sen käytöstä myös muilla verkkovyöhykkeillä.

(244) Velvoite eritellä sähkön hinnassa verkon käyttömaksu, energian hinta, laskenta/mittarinluku ja muut kustannukset lisää merkittävästi sähkön kauttasiirron avoimuutta. Kustannustekijöiden erittely vaikeuttaa myös energian hintojen mahdollista ristiinsubventointia, jota samalla verkon omistajina toimivat yritykset voivat harjoittaa. Verkon käytöstä johtuvien kustannusten ja energian hinnan erittely helpottaa ennen kaikkea osapuolten ja RWE/VEW:n hinnoittelun vertaamista verkkoa omistamattomien markkinatoimijoiden hinnoitteluun. Tämä helpottaa ennen kaikkea viimeksi mainittujen tarjoajien pääsyä kaikille markkinaportaille ja vaikeuttaa samalla osapuolten markkina-aseman vakiinnuttamista yhteenliitetyn verkon tasolla.

(245) Toimittaessaan sähköä oman verkkoalueensa ulkopuolella sijaitseville asiakkaille VEBA/VIAG pyrkii huolehtimaan siitä, että kussakin tapauksessa asianomainen verkon ylläpitäjä toimittaa tarvittavat tiedot eriteltyinä VEBA/VIAG:lle, jotta tämä voi toimittaa vastaavan erittelyn myös mainituille asiakkaille.

(246) Siirtoverkon ylläpitäjinä osapuolille on muutakin etua siitä, että ne toimittavat vakioenergiaa. Vakioenergiaa voivat periaatteessa toimittaa vain siirtoverkkoa ylläpitävät yritykset omalla vakioalueellaan tai sellaiset sähkön toimittajat, joilla on toimituskohteen vakioalueella sijaitseva voimalaitos. Siirtoverkon toimittajan vakioenergian toimituksista perimä hinta on markkinatoimijoiden antamien tietojen mukaan II järjestösopimuksen perusteella laskettuna huomattavasti korkeampi kuin I järjestösopimuksen perusteella. Hinta ylittää myös selvästi vakioenergian toimittamisesta aiheutuvat kustannukset. Esimerkiksi 5 prosentin vaihteluvälin kertaluontoisesta ylittämisestä aiheutuvat kustannukset perustuvat oletukseen, että vaihteluväli on ylittynyt kuukauden ajan. Tehty tarjous, jonka mukaan vakioenergian toimittamisesta peritään joko päivittäinen toimitushinta tai suoriteperusteinen hinta, tuo hinnoittelun lähemmäksi vakioenergian käytöstä aiheutuvia kustannuksia. Tilanteessa, jossa VEBA/VIAG:n vastaanottamat sähkömäärät vaihtelevat, se ei myöskään enää saa mainittavaa etua verrattuna siirtoverkkoa omistamattomiin kilpailijoihinsa.

(247) Saksan ja Tanskan rajalla olevan liitosyksikön kapasiteetti on 1 200 megawattia, josta tällä hetkellä 700 megawattia on varattu sopimuksella VEBA:n käyttöön. Loput 500 megawattia huutokaupataan kiinnostuneille. Koska sähkön hinta Skandinaviassa on enimmäkseen Saksan hintoja halvempi, Saksan ja Tanskan välinen liitosyksikkö kuuluu niihin harvoihin liitosyksiköihin, joiden kapasiteetti ei toisinaan riitä. Näin ollen 400 megawatin vapauttaminen helpottaa Skandinaviasta tulevan tuontisähkön pääsyä markkinoille ja lisää Skandinavian alemman hintatason vuoksi suuriin saksalaisiin yhteenliitettyyn verkkoon kuuluviin yrityksiin kohdistuvaa kilpailupainetta.

(248) Näin ollen sitoumukset helpottavat markkinaolosuhteita yhteenliitetystä verkosta toimitettavan sähkön markkinoilla niin, että kaikki markkinatoimijat saavat vertailukelpoiset lähtökohdat.

B *KEMIA*

1 ***Sitoumukset***

(249) Poistaakseen aiottua yrityskeskittymää koskevat komission epäilykset, jotka koskevat SK:n ja NDC:n markkinoita, osapuolet ovat tehneet seuraavat sitoumukset:

(250) Osapuolet sitoutuvat tarjoamaan myytäväksi yhtiön, johon SKW Trostbergin sinihapon ja SK:n tuotantolaitokset siirretään. Jos ostajaa ei löydy yrityskeskittymän hyväksymisestä kuluneessa […] määräajassa (ensimmäinen vaihe), osapuolet tarjoavat vaihtoehtoisesti myytäväksi yhtiötä, johon siirretään vain SK:n tuotantolaitokset, ja sinihapon tuotanto jää VEBA/VIAG:n haltuun (toinen vaihe). Jos kaikkiaan […] kuluttua yrityskeskittymän hyväksymisestä ostajaa ei ole löytynyt kummallekaan vaihtoehdolle, osapuolet tarjoutuvat uutena vaihtoehtona myymään SK:n ilman tuotantoa (kolmas vaihe). Tämä vaihtoehto käsittää SK:hon liittyvän koko kaupallisen osaamisen kaikki asiakasluettelot ja toimitussuhteet mukaan lukien. Edellä mainittu tarjouksen laajentaminen toisessa ja kolmannessa vaiheessa edellyttää aina Euroopan yhteisöjen komission suostumusta.

(251) Lisäksi osapuolet ovat sitoutuneet […] ajan yrityskeskittymän hyväksymisestä kestävän ensimmäisen vaiheen aikana tarjoamaan myytäväksi yhtiön, johon on siirretty NDC:n tuotantolaitokset ja NDC:n valmistusta ja myyntiä koskeva kaikki kaupallinen ja tekninen osaaminen. Jos ostajaa ei löydy kyseisen määräajan kuluessa, vaihtoehtona tarjotaan myytäväksi NDC:hen liittyvää liiketoimintaa kaikkine asiakasluetteloineen ja toimitussuhteineen.

(252) Jos ostaja on riippuvainen sinihapon tai kloorisyaanin taikka SK:n tai NDC:n toimituksista, niiden saanti taataan sille periaatteessa […] vuoden ajaksi. Varaukset esitetään erityisesti sen tilanteen varalta, että sinihapon tuotanto kielletään lailla ja että ostajat vähentävät jyrkästi hankkimiaan esivalmisteiden tai SK:n taikka NDC:n määriä.

2 ***Sitoumusten arviointi***

(253) Ehdotetut sitoumukset poistavat tavalla tai toisella päällekkäisyydet, joihin yrityskeskittymä olisi muutoin johtanut SK:n ja NDC:n markkinoilla. Siksi ne ovat omiaan torjumaan määräävien markkina-asemien vahvistumista näillä markkinoilla.

(254) Näin ollen ehdotetut SK:hon liittyvät sitoumukset varmistavat, että ostajilla säilyy vaihtoehtoisia toimittajia, jotka pystyvät toimittamaan markkinoille vähintään SKW:n nykyistä toimitusmäärää vastaavan määrän tuotetta. Paras ratkaisu olisi luovutus, joka käsittäisi sinihappotuotannon ja siihen liittyvän SK:n jatkojalostuksen. Tällöin Degussalla säilyisi suorituskykyinen kilpailija, koska tämä vaihtoehto takaisi kilpailijalle suurimman

mahdollisen riippumattomuuden. Siksi tämä ratkaisu on sitoumuksista ensisijainen muihin ratkaisuihin verrattuna.

(255) NDC:n tuotannon tai NDC-liiketoiminnan myynti sulkee pois mahdollisuuden, että SKW Trostberg yhdistyisi potentiaalisen kilpailijansa Degussan kanssa ja samalla se sulkee pois mahdollisuuden, että SKW:n määräävä markkina-asema vahvistuisi. Sitoumusten ajallinen porrastaminen mahdollistaa kohtuulliseen ratkaisuun pääsyn myös siinä tapauksessa, että ensisijaisesti tarjottujen kohteiden myynti osoittautuu mahdottomaksi,

ON TEHNYT TÄMÄN PÄÄTÖKSEN:

1 artikla

Julistetaan VEBA AG:n ja VIAG AG:n ilmoitettu sulautuma yhteismarkkinoille ja ETA-sopimuksen toimintaan soveltuvaksi edellyttäen, että ilmoituksen tehneiden osapuolten antamat sitoumukset täyttyvät siinä muodossa, kuin ne esitetään tämän päätöksen liitteessä (lukuun ottamatta VI. 2 kohdan toisessa alakohdassa tarkoitettua sähkövoima-alaa koskevaa sitoumusta).

2 artikla

Tämä päätös on osoitettu seuraaville:

VEBA Aktiengesellschaft
Benningsenplatz 1
D-40474 Düsseldorf

VIAG Aktiengesellschaft
Briennerstraße 40
D-80333 München

Tehty Brysselissä 13 päivänä kesäkuuta 2000.

Komission puolesta
Mario MONTI
Komission jäsen

LIITE

EY:N SULAUTUMA-ASETUKSEN MUKAINEN MENETTELY VEBA/VIAG

COMP/M.1673

SÄHKÖVOIMA-ALAA KOSKEVAT SITOUMUKSET

I **VEAG/LAUBAG**

VEBA (PE) omistaa VEAG:stä 26,25 prosenttia ja VIAG (BAG) omistaa siitä 22,5 prosenttia. Lisäksi RWE omistaa 26,25 prosenttia ja Energiebeteiligungs-Holding (johon kuuluvat Bewag, HEW, VEW ja EnBW) omistaa 25 prosenttia.

Ruskohiilen tuottajana LAUBAG on VEAG:n toimittaja. VEBA (PE) omistaa LAUBAG:stä 30 prosenttia ja VIAG (BAG) omistaa siitä 15 prosenttia. Lisäksi BBS-Braunkohle-Beteiligungsgesellschaft mbH, jäljempänä 'BBS', omistaa 55 prosenttia osakkeista. BBS:n osakkeista omistavat Energiebeteiligungs-Holding (johon kuuluvat BEWAG, HEW, VEW ja EVS) 18,2 prosenttia, Rheinbraun AG (RWE:n kokonaan omistama tytäryhtiö) 71,8 prosenttia ja RWE Energie AG 10 prosenttia. LAUBAG:lle vuokrattu kaivosomaisuus on LAUBAG:n länsisaksalaisten osakkaiden omistuksessa jaoteltuna osiin niiden LAUBAG:stä omistamia osuuksia vastaavassa suhteessa. […]

1. Jos suunniteltu VEBA/VIAG-keskittymä hyväksytään yrityskeskittymien valvontaa koskevan lainsäädännön mukaisesti ja toteutetaan, osapuolet sitoutuvat myymään kaikki hallussaan joko suoraan tai yhtymiinsä kuuluvien yritysten välityksellä olevat VEAG:n ja LAUBAG:n osakkeet yhdelle ostajalle (katso jäljempänä a kohta) b kohdassa määrätyn määräajan kuluessa. LAUBAG:n osakkeiden myynnin kanssa samanaikaisesti osapuolet myyvät omistuksessaan tai yhtymiinsä kuuluvien yritysten omistuksessa olevat ruskohiilen louhintaoikeudet joko suoraan LAUBAG:lle tai LAUBAG:n osakkeiden ostajalle.

   Jos LAUBAG ja VEAG sulautuvat ennen LAUBAG:n osakkeiden myyntiä, VEBA/VIAG sitoutuu myymään sulautuneen yhtiön osakkeet b kohdassa määrätyn ajan kuluessa VEAG:n osakkeiden ostajalle.

   a) Ostajan on oltava VEBA:sta, VIAG:stä ja RWE:stä riippumaton ja vailla sidoksia näihin yhtiöihin oleva nykyinen tai potentiaalinen tehokas kilpailija, jolla on pitkällä aikavälillä tarvittavat rahoitukselliset resurssit ja osoitettu kokemus. Sillä on oltava mahdollisuus laajentaa ja kehittää VEAG:n ja LAUBAG:n myytävä, mahdollisesti jo yhdeksi yritykseksi sulautettu omaisuus VEBA:n ja VIAG:n kanssa kaikilla markkinaportailla aktiivisesti kilpailevaksi markkinaosapuoleksi. Jokaiselle ostajalle on saatava ennalta komission nimenomainen hyväksyntä. Jos ostaja on useiden yritysten muodostama yhteenliittymä, yhteenliittymän kaikkien jäsenten on saatava ennalta komission hyväksyntä. VEAG:n yksityistämissopimuksen määräysten, erityisesti sen 5 artiklan 1 kohdan, mukaisesti osapuolten omistamien VEAG:n osakkeiden täydelliselle tai osittaiselle myynnille tai siirrolle edelleen kolmansille kokonais- tai osittaisseuraannon vaikutuksin on saatava ennalta Treuhandanstaltin tai sen oikeudellisen seuraajan Bundesanstalt für vereinigungsbedingte Sonderaufgaben antama lupa.

   b) Jos VEAG:n ja LAUBAG:n osakkeita ei ole myyty […] kuluessa yrityskeskittymän hyväksymisestä, VEBA/VIAG siirtää myytävän omaisuuden hallintaoikeuden peruuttamattomasti toimitsijamiehelle (niin kutsutulle myyntiasiamiehelle), joka hoitaa myynnin […] kuluessa VEBA/VIAG:n lukuun asianmukaista kauppatapaa […] noudattaen. Tätä myyntiasiamiestä koskevat samat velvoitteet, jotka koskevat VEBA/VIAG:tä, erityisesti mahdollista VEAG:n ja LAUBAG:n osakkeiden ostajaa valittaessa. Myyntiasiamiehen on oltava sama henkilö, jota RWE/VEW käyttää Saksan kilpailuviraston asettamien sulautumamenettelyä koskevien määräysten mukaisesti. Myyntiasiamies nimitetään […] kuluessa VEBA/VIAG:n yrityskeskittymän hyväksymisestä. Myyntiasiamiehen valinnalle ja toimeksiannolle on saatava ennalta komission hyväksyntä. Myyntiasiamies valvoo, että VEBA/VIAG täyttää myyntiä koskevat velvoitteensa, joihin se on VEAG:n ja LAUBAG:n suhteen sitoutunut. Myyntiasiamies raportoi komissiolle [säännöllisin väliajoin] myynnin edistymisestä, osallistuu osapuolten myyntineuvotteluihin ja antaa komission pyynnöstä lausuntoja myös yksittäisistä kysymyksistä. Myyntiasiamies laatii myyntiprosessin osapuolille ehdotuksia menettelyn nopeuttamiseksi ja sopii komission kanssa hyvissä ajoin mahdollisten hakijoiden luettelosta.

Komissio voi siirtää peruuttamattomasti myytävänä olevien VEAG:n ja LAUBAG:n osakkeiden hallintaoikeuden myyntiasiamiehelle milloin tahansa ensimmäisen vaiheen aikana ([…] kuluessa VEBA/VIAG-yrityskeskittymän hyväksymisestä), jos osakkeiden myyntiä ei ole odotettavissa […] kuluessa osapuolista johtuvista syistä. Osapuolia kuullaan ennen tällaisen päätöksen tekemistä.

Osapuolet voivat pyytää komissiota pidentämään myynnille asetettuja määräaikoja, jos ne esittävät todisteet [itsestään riippumattomista poikkeuksellisista olosuhteista]. Komissio päättää tässä tapauksessa määräajan pidentämisestä noudattaen tehtävänsä mukaista harkintaa, eikä kokonaismyyntiaika saa ylittää […]. Jokainen määräajan pidennystä koskeva pyyntö on esitettävä komissiolle viimeistään kuukautta ennen kyseisen määräajan päättymistä.

2. VEBA/VIAG luopuu kuukauden kuluessa yrityskeskittymän hyväksymisestä kaikista oikeuksistaan, jotka kuuluvat sille 22 päivänä elokuuta 1990 päivätyn Bayernwerk/PE/RWE-yhteenliittymää koskevan sopimuksen nojalla.

3. VEBA/VIAG sitoutuu […] kuluessa yrityskeskittymän hyväksymisestä nimittämään komission suostumuksella toisen toimitsijamiehen (niin kutsutun valvonta-asiamiehen). Myös tämän valvonta-asiamiehen toimeksianto edellyttää komission hyväksymistä, ja sille siirretään VEBA/VIAG:n äänivalta VEAG:ssä ja LAUBAG:ssä. Valvonta-asiamies käyttää saamaansa äänivaltaa pääsääntöisesti riippumattomana ulkopuolisista ohjeista. Jos käsiteltävänä on kuitenkin mahdollisesti merkittävää taloudellista rasitusta VEBA/VIAG:lle aiheuttavia toimenpiteitä, jollainen olisi esimerkiksi osakepääoman korotus, toimitsijamies saa käyttää äänivaltaa vain VEBA/VIAG:n suostumuksella. […] kuluessa yrityskeskittymän hyväksymisestä VEBA:n ja VIAG:n VEAG:hen ja LAUBAG:hen nimittämät hallintoneuvoston jäsenet eroavat tehtävästään niin, että kumpaankin hallintoneuvostoon jää heistä vain yksi. […] Kun VEAG:n ja LAUBAG:n osakkeet myydään, myös kumpaankin hallintoneuvostoon jäljelle jäänyt jäsen eroaa. VEAG:n ja LAUBAG:n hallintoneuvostoon nimitetään välittömästi uudet jäsenet, ja valvonta-asiamies käyttää tässä yhteydessä edelleen VEBA/VIAG:n esitysoikeutta ja äänivaltaa. Vasta valitut hallintoneuvoston jäsenet eivät saa olla samanaikaisesti VEBA/VIAG:n eikä RWE:n eikä näiden kanssa sidoksissa olevien yritysten hallituksen jäseniä tai työntekijöitä. Myöskään VEAG:n ja LAUBAG:n hallituksen jäsenet eivät saa olla samanaikaisesti VEBA/VIAG:n eikä RWE:n eikä näiden kanssa sidoksissa olevien yritysten hallituksen jäseniä tai työntekijöitä. Yksi poikkeus tästä säännöstä on Grundstücksgesellschaft BPR Energie Geschäftsbesorgung GmbH, Berlin.

4. VEAG:n osakkaat ovat toukokuussa 1999 tehdyn lainasopimuksen perusteella antaneet VEAG:lle varoja yrityksen maksukyvyn varmistamiseksi, joten VEAG:n taloudellinen tilanne on toistaiseksi varmistettu. VEBA/VIAG luopuu edellä mainittuun sopimukseen perustuvasta erityisestä irtisanoutumisoikeudestaan. […].

5. VEBA/VIAG sitoutuu takaamaan VEAG:n energianmyynnin jäljempänä esitetyllä tavalla:

a) Jos kyseinen myyntimäärä ei ole jo täyttynyt VEBA/VIAG:n itäsaksalaisten alueellisten sähkönjakelijoiden TEAG, e.dis ja Avacon-Ost (entinen EVM) ostoilla, VEBA/VIAG ostaa suoraan tai kolmansien välityksellä yrityskeskittymän hyväksymisestä 31 päivään joulukuuta 2007 VEAG:ltä markkinahintaista (katso lähemmin c kohta) sähköä. Taattu vuotuinen ostomäärä ja sen jakautuminen vuoden sisällä määräytyy mainittujen alueellisten jakelijoiden hankintojen mukaisesti […]. Osapuolet sitoutuvat 31 päivään joulukuuta 2003 saakka ostamaan 100 prosenttia edellä mainittujen itäsaksalaisten alueellisten jakelijoiden sähköntarpeesta […]. Seuraavina vuosina 1 päivästä tammikuuta 2004 alkaen ostovelvoite supistuu – noudattaen, mitä b kohdassa on määrätty – aina 10 prosentilla vuodessa laskettuna aloitusmäärästä […].

Sähkömääriä, jotka VEAG toimittaa yrityksille osana EEG:n kuormitustasoitusta, ei lasketa mukaan tässä taattuihin ostomääriin.

b) Jos edellä mainittujen alueellisten sähkönjakelijoiden sähköntarve kasvaa vuoden 1999 tasolta, VEBA/VIAG tekee VEAG:lle tarjouksen tämän lisäsähkön ostamisesta VEAG:ltä. Tähän lisäostoon sovelletaan edellä mainittua mukautusta. Järjestely koskee kasvua vain sellaisilla alueilla, joilla itäsaksalaisten alueellisten sähkönjakelijoiden jakeluverkko on tähän saakka ollut.

Jos edellä mainittujen alueellisten jakeluyritysten menekki supistuu, tästä ei aiheudu kyseisen ostovelvoitteen supistumista.

c) Ostovelvoitteiden mahdolliset alitukset on lisättävä seuraavan vuosineljänneksen ostokiintiöön.

d) Markkinahinta määritellään seuraavasti:

i) Vuodeksi 2000 ja 31 päivään joulukuuta 2001 saakka sähkön hinnaksi (energiakustannukset ja verkon käytöstä aiheutuvat kustannukset) taataan [suunnilleen nykyistä markkinahintaa vastaava] hinta. Tätä sähkön hintaa sovelletaan kuuden kuukauden ajan VEAG:n osakkeiden kolmannelle siirtymisen jälkeen, ja siten vähintään kuuden kuukauden ajan kyseisen kauppasopimuksen tekemisen jälkeen, mutta ei kuitenkaan pitempään kuin 31 päivään joulukuuta 2001. Verkon käytöstä aiheutuvia kustannuksia VEAG ei kuitenkaan saa veloittaa kahteen kertaan. [Suunnilleen nykyistä markkinahintaa vastaavasta] hinnasta on siksi poistettava verkon käytöstä aiheutuva osuus, jos VEAG on laskuttanut kyseiset kustannukset itäsaksalaisten alueellisten sähkönjakelijoiden alueelle toimitettavasta sähköstä II järjestösopimuksen mukaisesti jo muualta.

Alkaen VEAG:n siirtymisestä ostajalleen ja [suunnilleen nykyistä markkinahintaa vastaavan] hintajärjestelyn loppuun noudatetaan lisäksi seuraavaa menettelyä:

Jos edellä mainittujen alueellisten sähkönjakelijoiden menekin supistuminen alle vuoden 1999 tason niiden tähänastisen jakeluverkon alueilla johtuu VEAG:ltä tai sen kanssa sidoksissa olevilta yrityksiltä peräisin olevista suorista tai välillisistä toimituksista, supistumista vastaavan sähkömäärän [suunnilleen nykyistä markkinahintaa vastaavaa] hintaa mukautetaan kyseisenä aikana voimassa olevaa järjestelyä (katso ii) kohta) noudattaen.

ii) Alkuvaiheen (katso i) kohta) päätyttyä noudatetaan seuraavaa menettelyä:

Sähkön ostohinta jaetaan energian hinnan osuuteen ja verkon käytöstä aiheutuviin kustannuksiin.

Verkon käytöstä aiheutuvat kustannukset määräytyvät VEAG:n kulloinkin julkistamien verkonkäyttötariffien mukaisesti, ja ne peritään noudattaen II järjestösopimuksessa tai sitä mahdollisesti seuraavissa sopimuksissa vahvistettuja periaatteita ja lakiin perustuvia velvoitteita.

Energian hinnan osuus muodostuu seuraavasti:

[Suunnilleen nykyistä markkinahintaa vastaavan] hintajärjestelyn (katso i) kohta) päätyttyä energian hinnan osuutta mukautetaan markkinahintaa vastaavasti. [Silloin sovelletaan markkinahintaa.] Tämä [markkinahinta] on ilmoitettava VEAG:lle aina seuraavan vuosineljänneksen aikana. Hinnanmuutoksesta johtuva hyvitys tai lisäveloitus hoidetaan tällöin takautuvasti. VEBA/VIAG on velvollinen esittämään ilmoitetusta hinnasta tilintarkastajan vahvistuksen.

VEBA/VIAG voi välttyä soveltamasta näitä hinnan mukauttamista koskevia säännöksiä, jos se tekee VEAG:n tai LAUBAG:n osakkeiden ostajan kanssa muunlaisen sopimuksen.

iii) EEG:stä ja KWK:sta annetun lain soveltamisesta johtuvat tasoitus- ja hyvitysvaatimukset ja -velvoitteet pysyvät muuttumattomina koko kulutusajanjakson ajan. Määrän perusteella painotetun keskimääräisen hinnan laskennassa ei oteta huomioon EEG:n perusteella tehtyjä tasoitustoimituksia.

II **BEWAG**

VIAG (BAG) omistaa BEWAG:n pääomasta 26 prosenttia ja äänivallasta 28,7 prosenttia. VEBA (PE) omistaa sen pääomasta 23 prosenttia ja äänivallasta 23,8 (20 prosenttia). Southern Energy Holding (SEI) omistaa 26 prosenttia pääomasta ja 28,7 prosenttia äänivallasta. Äänivallan rajoittaminen 20 prosenttiin perustuu lupaukseen, jonka PE antoi 17 päivänä syyskuuta 1997 päivätyssä kirjeessä Saksan kilpailuvirastolle. Loput (25 prosenttia) pääomasta ja (18,8 prosenttia) äänivallasta ovat hajautettuna useille omistajille.

1. Jos suunniteltu VEBA/VIAG-keskittymä hyväksytään yrityskeskittymien valvontaa koskevan lainsäädännön mukaisesti ja toteutetaan, VEBA/VIAG sitoutuu myymään b kohdassa määrätyn määräajan kuluessa edellä mainitut Bewagin osakkeet kolmannelle (katso jäljempänä a kohta).

a) Ostajan on oltava VEBA:sta, VIAG:stä ja RWE:stä riippumaton ja vailla sidoksia näihin yhtiöihin oleva jo olemassa oleva yritys, jolla on tarvittavat rahoitukselliset resurssit ja osoitettu kokemus. Nämä edellytykset mah-

dollistavat sille BEWAG:n laajentamisen ja kehittämisen VEBA:n ja VIAG:n kanssa aktiivisesti kilpailevaksi markkinaosapuoleksi. Jokaiselle ostajalle on saatava ennalta komission nimenomainen hyväksyntä. Jos ostaja on useiden yritysten muodostama yhteenliittymä, yhteenliittymän kaikille jäsenille on saatava ennalta komission hyväksyntä.

b) Jos myynti ei ole toteutunut […] kuluessa yrityskeskittymän hyväksymisestä, VEBA/VIAG siirtää myynnin kohteen hallintaoikeuden peruuttamattomasti toimitsijamiehelle (niin kutsutulle myyntiasiamiehelle). Myyntiasiamiehen valinnalle ja toimeksiannolle on saatava ennalta komission hyväksyntä. Tämä myyntiasiamies toteuttaa myynnin […] kuluessa VEBA/VIAG:n lukuun asianmukaista kauppatapaa […] noudattaen.

2. VEBA/VIAG sitoutuu […] kuluessa yrityskeskittymän hyväksymisestä nimittämään komission suostumuksella toimitsijamiehen (niin kutsutun valvonta-asiamiehen). Tämän valvonta-asiamiehen toimeksianto edellyttää komission hyväksyntää, ja sille siirretään VEBA/VIAG:n äänivalta BEWAG:ssä. Tälle siirrolle on saatava yhteenliittymää koskevan sopimuksen mukaisesti SEI:n hyväksyntä. Lisäksi VEBA/VIAG valtuuttaa valvonta-asiamiehen SEI:n luvalla käyttämään myös yhteenliittymää koskevasta sopimuksesta johtuvia oikeuksiaan. Valvonta-asiamies käyttää saamaansa äänivaltaa pääsääntöisesti riippumattomana ulkopuolisista ohjeista. Jos käsiteltävänä on kuitenkin mahdollisesti merkittävää taloudellista rasitusta VEBA/VIAG:lle aiheuttavia toimenpiteitä […], valvonta-asiamies saa käyttää äänivaltaa vain VEBA/VIAG:n suostumuksella. Suostumus on annettava, jos sen saaminen on välttämätöntä VIII. 1. kohdassa annetun sitoumuksen täyttämiseksi. […] kuluessa VEBA:n ja VIAG:n BEWAG:hen nimittämät hallintoneuvoston jäsenet eroavat tehtävästään yhtä lukuun ottamatta. […]. Kun Bewagin osakkeet myydään, myös jäljelle jäänyt hallintoneuvoston jäsen eroaa. Hallintoneuvostoon nimitetään välittömästi uudet jäsenet, ja tässä yhteydessä valvonta-asiamies käyttää edelleen VEBA/VIAG:n esitysoikeutta ja äänivaltaa. Uudet hallintoneuvoston jäsenet eivät saa olla VEBA:n, VIAG:n eikä RWE:n eikä minkään näiden kanssa sidoksissa olevan yrityksen hallituksen jäseniä tai työntekijöitä. Myöskään BEWAG:n hallituksen jäsenet eivät saa olla samanaikaisesti VEBA/VIAG:n eikä sen kanssa sidoksissa olevan yrityksen hallituksen jäseniä tai työntekijöitä.

3. Sopimuspuolet voivat pyytää komissiota muuttamaan BEWAG:n osakkeiden myymistä koskevaa sitoumusta, jos ne osoittavat, että myynti [ei ole kaikista mahdollisista ponnisteluista huolimatta mahdollinen]. Myös tällaisessa tapauksessa hallintoneuvoston jäsenet on nimitettävä uudelleen edellä esitetyllä tavalla eikä yksikään BEWAG:n hallituksen jäsen saa olla samanaikaisesti VEBA/VIAG:n eikä sen kanssa sidoksissa olevan yrityksen hallituksen jäsen tai työntekijä.

III **VEW**

VIAG:n omistuksessa (BAG/IAW:n kautta) oleva osuus VEW:n osakkeista on nykyisin 11,13 prosenttia, minkä lisäksi se omistaa tytäryhtiönsä Contigasin kautta 30 prosenttia liiketoimintayhtiöstä nimeltä Energie-Verwaltungsgesellschaft, jäljempänä 'EVG', joka puolestaan omistaa VEW:n osakkeista 24,7 prosenttia. EVG:n puitteissa on sovittu keskinäisistä etuosto-oikeuksista osakkaiden tai VEW:n hyväksi.

1. Jos suunniteltu VEBA/VIAG-keskittymä hyväksytään yrityskeskittymien valvontaa koskevan lainsäädännön mukaisesti ja toteutetaan, VEBA/VIAG sitoutuu myymään b kohdassa määrätyn määräajan kuluessa edellä mainitut suoraan ja välillisesti omistamansa VEW:n osakkeet kolmannelle (katso jäljempänä a kohta). Jos VEW sulautuu RWE:hen ennen b) kohdassa määritellyn määräajan päättymistä, osapuolet sitoutuvat myymään sulautuneen yhtiön osakkeet kyseisen määräajan kuluessa (katso jäljempänä a) kohta) yhdelle ostajalle.

a) Ostajan on oltava VEBA:sta ja VIAG:stä riippumaton ja vailla sidoksia niihin oleva jo toimiva yritys. Jokaiselle tällaiselle ostajalle on saatava ennalta komission nimenomainen hyväksyntä. Komissio ottaa arviossaan huomioon tarpeen säilyttää VEW aktiivisena kilpailijana, jos se ei sulaudu RWE:hen.

b) Jos myynti ei ole toteutunut […] kuluessa yrityskeskittymän hyväksymisestä, VEBA/VIAG siirtää myynnin kohteen hallintaoikeuden peruuttamattomasti toimitsijamiehelle (niin kutsutulle myyntiasiamiehelle). Myyntiasiamiehen valinnalle ja toimeksiannolle on saatava ennalta komission hyväksyntä. Myyntiasiamies toteuttaa myynnin […] kuluessa VEBA/VIAG:n lukuun asianmukaista kauppatapaa […] noudattaen.

2. Jos myynti on tapahtunut […] kuluessa yrityskeskittymän hyväksymisestä, VEBA/VIAG sitoutuu siirtämään suorasta ja välillisestä osakkuudestaan VEW:ssä johtuvan äänivallan toimitsijamiehelle (niin kutsutulle valvonta-asiamiehelle). Valvonta-asiamiehen valinnalle ja toimeksiannolle on saatava komission hyväksyntä. Valvonta-asiamies käyttää saa-

maansa äänivaltaa pääsääntöisesti riippumattomana ulkopuolisista ohjeista. Jos käsiteltävänä on kuitenkin mahdollisesti merkittävää taloudellista rasitusta VEBA/VIAG:lle aiheuttavia toimenpiteitä […], valvonta-asiamies saa käyttää äänivaltaa vain VEBA/VIAG:n suostumuksella. Suostumus on annettava, jos sen saaminen on välttämätöntä VIII. 1. kohdassa annetun sitoumuksen täyttämiseksi. […] kuluessa VIAG:n VEW:hen nimittämät hallintoneuvoston jäsenet eroavat tehtävästään. Hallintoneuvostoon nimitetään välittömästi vastaavat uudet jäsenet, ja tässä yhteydessä valvonta-asiamies käyttää edelleen VEBA/VIAG:n esitysoikeutta ja äänivaltaa. Uudet hallintoneuvoston jäsenet eivät saa olla VEBA:n eikä VIAG:n tai minkään näiden kanssa sidoksissa olevan yrityksen hallituksen jäseniä tai työntekijöitä. Myöskään VEW:n hallituksen jäsenet eivät saa olla samanaikaisesti VEBA/VIAG:n eikä sen kanssa sidoksissa olevan yrityksen hallituksen jäseniä tai työntekijöitä. Tätä VEW:n hallituksen ja hallintoneuvoston jäsenyyttä koskevaa määräystä sovelletaan myös RWE:hen, jos RWE:n ja VEW:n sulautuminen toteutuu ennen VEW:n osakkeiden myyntiä.

IV **HEW**

VEBA (eli PreussenElektra/PE) omistaa HEW:n pääomasta 15,4 prosenttia ja äänivallasta 14,2 prosenttia.

1. Jos suunniteltu VEBA/VIAG-keskittymä hyväksytään yrityskeskittymien valvontaa koskevan lainsäädännön mukaisesti ja toteutetaan, VEBA/VIAG sitoutuu myymään jäljempänä määrätyn määräajan kuluessa edellä mainitun osuuden HEW:stä kolmannelle (katso jäljempänä a kohta).

   a) Ostajan on oltava VEBA:sta, VIAG:stä ja RWE:stä riippumaton ja vailla sidoksia niihin oleva yritys. Jokaiselle ostajalle on saatava ennalta komission nimenomainen hyväksyntä.

   b) Jos myynti ei ole toteutunut […] kuluessa yrityskeskittymän hyväksymisestä, VEBA/VIAG siirtää myynnin kohteen hallintaoikeuden peruuttamattomasti toimitsijamiehelle (niin kutsutulle myyntiasiamiehelle). Myyntiasiamiehen valinnalle ja toimeksiannolle on saatava ennalta komission hyväksyntä. Myyntiasiamies toteuttaa myynnin […] kuluessa VEBA/VIAG:n lukuun asianmukaista kauppatapaa […] noudattaen.

2. Jos myynti ei onnistu […] kuluessa yrityskeskittymän hyväksymisestä, VEBA/VIAG sitoutuu siirtämään suorasta osakkuudestaan HEW:ssä johtuvan äänivallan toimitsijamiehelle (niin kutsutulle valvonta-asiamiehelle). Valvonta-asiamiehen valinnalle ja toimeksiannolle on saatava komission hyväksyntä. Lisäksi VEBA/VIAG valtuuttaa valvonta-asiamiehen sopimuskumppanien HGV ja Sydkraft luvalla käyttämään myös yhteenliittymää koskevasta sopimuksesta johtuvia oikeuksiaan. Valvonta-asiamies käyttää saamaansa äänivaltaa pääsääntöisesti riippumattomana ulkopuolisista ohjeista. Jos käsiteltävänä kuitenkin on mahdollisesti merkittävää taloudellista rasitusta VEBA/VIAG:lle aiheuttavia toimenpiteitä […], valvonta-asiamies saa käyttää äänivaltaa vain VEBA/VIAG:n suostumuksella. […] kuluessa VIAG:n HEW:hen nimittämä hallintoneuvoston jäsen eroaa tehtävästään. Hallintoneuvostoon nimitetään välittömästi vastaava uusi jäsen, ja tässä yhteydessä valvonta-asiamies käyttää edelleen VEBA/VIAG:n esitysoikeutta ja äänivaltaa. Uusi hallintoneuvoston jäsen ei saa olla VEBA:n, VIAG:n eikä RWE:n eikä minkään näiden kanssa sidoksissa olevan yrityksen hallituksen jäsen tai työntekijä. Myöskään HEW:n hallituksen jäsenet eivät saa olla samanaikaisesti VEBA/VIAG:n eivätkä sen kanssa sidoksissa olevan yrityksen hallituksen jäseniä tai työntekijöitä.

V **Rhenag**

RWE Energie AG omistaa 54,1 prosenttia ja VEBA AG (Thüga AG:n kautta) 41,3 prosenttia Rheinische Energie AG:n osakkeista. RWE Energie AG ja Thüga AG ovat tehneet omistuksestaan Rhenagissa yhteenliittymää koskevan sopimuksen.

1. Jos VEBA/VIAG:n keskittymä hyväksytään yrityskeskittymien valvontaa koskevan lainsäädännön mukaisesti ja toteutetaan, VEBA/VIAG sitoutuu huolehtimaan RWE Energie AG:n ja Thüga AG:n nykyisen yhtiöoikeudellisen sidoksen Rhenagiin purkamisesta […] kuluessa yrityskeskittymän hyväksymisestä. Sidoksen purkaminen voi tapahtua niin, että VEBA/VIAG tai Thüga AG ostaa RWE:n omistamat osuudet. Jos menetelmäksi valitaan reaalijako, sen määräaika on […]. Jos sidos puretaan myymällä osakkeet kolmannelle, ostajan on oltava VEBA:sta ja VIAG:stä riippumaton ja vailla sidoksia niihin oleva yritys. Jokaiselle tällaiselle ostajalle on saatava ennalta komission nimenomainen hyväksyntä.

2. Jos yhtiöoikeudellisen sidoksen purkaminen ei ole toteutunut […] kuluessa yrityskeskittymän hyväksymisestä, komissio voi vaatia VEBA/VIAG:tä siirtämään osakkuudestaan Rhenagissa johtuvan äänivallan toimitsijamiehelle (niin kutsutulle valvonta-asiamiehelle). Valvonta-asiamiehen valinnalle ja toimeksiannolle on saatava komission hyväksyntä. VEBA/VIAG myöntää mahdolliselle toimitsijamiehelle RWE:n luvalla myös yhteenliittymää koskevasta sopimuksesta johtuvat oikeudet. Valvonta-asiamies käyttää saamaansa äänivaltaa pääsääntöisesti riippumattomana ulkopuolisista ohjeista. Jos käsiteltävänä kuitenkin on mahdollisesti merkittävää taloudellista rasitusta VEBA/VIAG:lle aiheuttavia toimenpiteitä […], valvonta-asiamies saa käyttää äänivaltaa vain VEBA/VIAG:n suostumuksella. […] kuluessa valvonta-asiamiehen nimittämisestä VEBA:n Rhenagiin nimittämät hallintoneuvoston jäsenet eroavat tehtävästään. Hallintoneuvostoon nimitetään välittömästi vastaavat uudet jäsenet, ja tässä yhteydessä valvonta-asiamies käyttää edelleen VEBA/VIAG:n esitysoikeutta ja äänivaltaa. Uudet hallintoneuvoston jäsenet eivät saa olla VEBA:n eikä VIAG:n tai minkään näiden kanssa sidoksissa olevan yrityksen hallituksen jäseniä tai työntekijöitä. Myöskään Rhenagin hallituksen jäsenet eivät saa olla samanaikaisesti VEBA/VIAG:n eikä sen kanssa sidoksissa olevan yrityksen hallituksen jäseniä tai työntekijöitä.

VI **II järjestösopimus**

1. VEBA/VIAG sitoutuu kuukauden kuluessa VEBA/VIAG-keskittymän hyväksymisestä muuttamaan verkon käyttöä Saksan sisällä koskevaa hinnoitteluaan niin, että II järjestösopimuksessa Saksan sisäisen kauppavyöhykerajan ylittämisestä maksettavaksi määrätyn kansallisen T-lisän osuudeksi hinnasta tulee 0 pfennigiä kilowattitunnilta. VEBA/VIAG julkistaa tästä tiedon soveltuvassa muodossa edellä mainitun määräajan kuluessa. Jos RWE/VEW on jo ennen VEBA:n ja VIAG:n yrityskeskittymän hyväksymisajankohtaa luopunut T-lisästä, myös VEBA/VIAG luopuu siitä välittömästi.

2. VEBA/VIAG sitoutuu kahden kuukauden kuluessa yrityskeskittymänsä hyväksymisestä eritteleмään omalla verkkoalueellaan 110 kilovoltin ja sitä suuremmalla jännitteellä sähköä ostavilta erityissopimusasiakkailtaan perimänsä sähkön hinnat niin, että niistä käy ilmi erikseen verkon käyttömaksu, energian hinta, laskenta/mittarinluku ja muut kustannukset (esimerkiksi EEG-, KWK- ja konsessiomaksut, liikevaihtovero). Tätä aletaan soveltaa erityis- sopimusasiakkaisiin, jotka ostavat sähköä osapuolten verkkoalueella keskijännitetasolla (20 kilovolttia), 1 päivästä tammikuuta 2001. VEBA/VIAG ilmoittavat tästä sopivalla tavalla edellä mainitun kahden kuukauden määräajan kuluessa.

Toimittaessaan sähköä oman verkkoalueensa ulkopuolella sijaitseville asiakkaille VEBA/VIAG pyrkii huolehtimaan siitä, että kussakin tapauksessa asianomainen verkon ylläpitäjä toimittaa tarvittavat tiedot eriteltyinä VEBA/VIAG:lle, jotta tämä voi toimittaa vastaavan erittelyn myös mainituille asiakkaille.

3. VEBA/VIAG sitoutuu kuukauden kuluessa yrityskeskittymän hyväksymisestä muuttamaan vakioenergian toimittamiseen soveltamaansa hinnoittelua niin, että käyttäjiltä peritään joko päivittäinen toimitushinta tai vain suoriteperusteinen hinta. VEBA/VIAG ilmoittaa tästä sopivalla tavalla edellä mainitun määräajan kuluessa.

VII **Saksan ja Tanskan välinen liitosyksikkö**

VEBA:lla (PE) on Tanskasta Saksaan tulevalla pintareitillä käytössään muun muassa 400 megawatin siirto-oikeus (hävikki pois luettuna) liitosyksikön kaikkiaan 1 200 megawatin kapasiteetista. Tästä 400 megawatin osuudesta voidaan luovuttaa lisäsiirtokapasiteettia kolmansille (tähän saakka huutokaupalla myytyjen kapasiteettien lisäksi) vain luopumalla tähänastisesta Statkraftin/PE:n väliseen sähkökauppaan kuuluvasta fyysisestä sähkönvaihdosta ja korvaamalla tämä vaihto laskutusteknisellä ratkaisulla.

Jos VEBA:n ja VIAG:n keskittymä hyväksytään yrityskeskittymien valvontaa koskevan lainsäädännön mukaisesti ja toteutetaan, VEBA/VIAG sitoutuu tekemään Eltran ja Statkraftin kanssa sopimuksen, jonka mukaan

— Eltra voi ostaa takaisin 400 megawatin siirto-oikeuden, jota on tähän saakka käytetty Statkraftin ja PE:n välisen sähköntoimituksia koskevan sopimuksen toteuttamiseen, maksamalla PE:n siitä aikoinaan maksaman hinnan vähennettynä käyttöä kyseisenä aikana vastaavalla osuudella,

— 400 megawatin siirto-osuutta Statkraftin kanssa tehdyssä sopimuksessa koskeva osa muutetaan rahoitusosuudeksi tämän vaikuttamatta sopimuksen arvoon,

niin että kolmannet yritykset saavat [lähitulevaisuudessa] käyttöönsä verkkokapasiteetin. Jos sopimusta ei ole tehty VEBA/VIAG:stä riippumattomista syistä […] mennessä, VEBA/VIAG voi pyytää komissiolta määräajan pidennystä. Komissio tekee asiasta päätöksen sillä ehdolla, että vastaava kapasiteetti saadaan käyttöön [lähitulevaisuudessa].

VIII **Yhteiset täydentävät järjestelyt**

Seuraavat yhteiset täydentävät järjestelyt ovat voimassa:

1. Osapuolet sitoutuvat säilyttämään myytävän omaisuuden täyden arvon siihen asti, kun myynti on toteutunut. Osapuolet toimivat erityisesti VEAG:n, LAUBAG:n ja BEWAG:n tapauksessa niin, ettei liikeomaisuus vähene tavanomaiseen liiketoimintaan kuulumattoman toiminnan vuoksi ennen omaisuuden myyntiä. Tämä koskee erityisesti käyttöomaisuuden ja tietotaidon sekä henkilöstön teknisen ja kaupallisen pätevyyden säilyttämistä.

   Valvonta-asiamiehet käyttävät itselleen siirrettyä äänivaltaa edellä mainittuja periaatteita noudattaen ja huolehtivat siitä, että osapuolet eivät saa luottamuksellisia tietoja niiden yritysten toiminnasta markkinoilla, joiden osakkeita osapuolet ovat myymässä. Tällaisten tietojen antaminen osapuolille on mahdollista vain, jos tiedot ovat välttämättömiä näiden sitoumusten täyttämiseksi mukaan lukien yritysten arvon selvittämiseen ja kauppaneuvotteluihin liittyvät tiedot.

2. Komissio ja VEBA/VIAG ovat yhtä mieltä siitä, että VEBA/VIAG on noudattanut myyntivelvoitettaan koskevia määräaikoja, jos kunkin määräajan kuluessa on tehty kunkin ostajan kanssa sitova kauppasopimus myytävästä omaisuudesta.

3. Jos näissä sitoumuksissa ei ole määrätty erityisjärjestelyistä, sitoumukset ovat täysin voimassa myös silloin, kun kyseinen toimi voidaan toteuttaa vain kolmannen osapuolen suostumuksella […].

4. Komissio ja VEBA/VIAG ovat lisäksi yhtä mieltä siitä, että VEAG:n ja LAUBAG:n osakkeiden myymistä koskeva sitoumus on täytetty vasta, kun myös RWE/VEW on täyttänyt Saksan kilpailuviraston menettelyssä B 8 -309/99 vastaavasti vahvistaman sitoumuksen. Kyseisen sitoumuksen mukaan RWE/VEW:n on myytävä omistuksessaan olevat VEAG:n ja LAUBAG:n osakkeet ja äänivalta sekä itselleen kuuluvat ruskohiilen louhintaoikeudet uusissa osavaltioissa. Lisäksi sitoumusten täyttäminen edellyttää, että myös Saksan kilpailuvirasto on vahvistanut VEAG:n sähkönsaannin ja yrityksen maksukyvyn säilymisen takaavien jatkuvien sitoumusten voimassaolon. Komissio ja VEBA/VIAG ovat yhtä mieltä järjestösopimusta koskevien sitoumusten (katso VI. 1–3 kohta) täyttymisestä vasta, kun myös Saksan kilpailuvirasto on vahvistanut menettelyssä B 8–309/99 annettujen vastaavien sitoumusten täyttymisen ja jatkuvan voimassaolon.

5. Toimitsijamiesten toimeksianto päättyy, kun kyseisen omaisuuden myynti on saatettu päätökseen.

KEMIAN ALAA KOSKEVAT SITOUMUKSET

I **Syanuurikloridi**

Jos suunniteltu VEBA/VIAG-keskittymä hyväksytään keskittymien valvontaa koskevan lainsäädännön mukaisesti ja toteutetaan, VEBA/VIAG sitoutuu myymään […] kuluessa yrityskeskittymän hyväksymisestä SKW Trostberg AG:n nykyisen syanuurikloridiin liittyvän maailmanlaajuisen liiketoiminnan seuraavasti:

1. VEBA/VIAG sitoutuu yrityskeskittymän hyväksymisen jälkeisen […] ensimmäisen vaiheen aikana tarjoamaan myytäväksi yksinomaan jäljempänä määritellyn omaisuuden. Se toimittaa komissiolle viimeistään kaksi viikkoa ennen […] päättymistä kertomuksen toteuttamistaan myyntiponnistuksista ja myyntineuvottelujen tilanteesta tai tuloksesta.

   Myynnin kohteena on yhtiö, johon siirretään ennen myyntiä SKW Trostbergin sinihapon ja syanuurikloridin tuotannossa käyttämät laitokset sekä tätä toimintaa varten tarvittava henkilöstö ja kaikki sinihapon valmistamisessa tarvittava tekninen tietotaito sekä kaikki syanuurikloridin valmistamisessa ja kaupan pitämisessä tarvittava kaupallinen ja tekninen tietotaito. Ostaja saa käyttöönsä Münchsmünsterin teollisuusalueella yritysten yhteenliittymän tarjoamat apu- ja palvelutoiminnot (sähkö, höyry, vesi- ja jätevesihuolto, työpajat, jätehuolto) samoilla ehdoilla kuin muutkin yhteenliittymän jäsenet. VEBA/VIAG velvoittaa ostajan II.1. kohdan mukaisesti toimittamaan NDC-laitoksen ostajalle kloorisyaania. Jos NDC-laitosta ei myydä, tämän velvoitteen sovitaan olevan voimassa VEBA/VIAG:n hyväksi.

2. Jos VEBA/VIAG ei kaikista mahdollisista ponnisteluistaan huolimatta onnistu ensimmäisen vaiheen aikana löytämään ostajaa 1 kohdassa määritellylle myytävälle omaisuudelle, VEBA/VIAG tarjoaa EY:n komission suostumuksella myytäväksi toisen vaiheen aikana […] yrityskeskittymän hyväksymisestä alkavan ja […] kuluttua yrityskeskittymän hyväksymisestä päättyvän ajanjakson kuluessa yksinomaan sekä edellä 1 kohdassa määritellyn omaisuuden että seuraavassa määritellyn omaisuuden:

Myytävä omaisuus on vaihtoehtoisesti yhtiö, johon siirretään ennen myyntiä syanuurikloridin tuotannossa käytettävät laitokset sekä tätä toimintaa varten tarvittava henkilöstö ja kaikki syanuurikloridin valmistamisessa ja kaupan pitämisessä tarvittava kaupallinen ja tekninen tietotaito. VEBA/VIAG sitoutuu toimittamaan yhtiölle 15 vuoden ajan sinihappoa määrän, joka on tarpeen nykyisen SK:n tuotantokapasiteetin hyödyntämiseksi kokonaan, ja hintaan, joka vastaa nykyisten […] syanuurikloridin tuotantolaitosten vuosittaista painotettua keskimääräistä omakustannushintaa […] korotettuna […] voittomarginaalilla. Ostajalla on oikeus pyytää omakustannushinnan vahvistamista riippumattomalta tilintarkastajalta, joka antaa omakustannushinnan vahvistetut vuosittaiset keskiarvot tiedoksi ostajalle ja myyjälle, mutta on kustannuseritelmän osalta ostajaan nähden vaitiolovelvollinen. Jos ostaja tai myyjä ei hyväksy tätä arvoa, sen toteaa lopullisesti välittäjänä toimiva asiantuntija siinä tapauksessa, että jompikumpi osapuolista pyytää kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun tilintarkastaja on ilmoittanut arvon, Kölnin kauppakamarin (Industrie- und Handelskammer Köln) puheenjohtajaa nimittämään välittäjänä toimivan asiantuntijan ja on ilmoittanut tästä pyynnöstä toiselle osapuolelle kaksi viikkoa ennen pyynnön esittämistä. Välittäjänä toimiva asiantuntija tekee lopullisen arvoa koskevan päätöksen eikä tästä päätöksestä voi valittaa. Jos pyyntöä ei ole esitetty edellä mainitun määräajan kuluessa, osapuolten katsotaan hyväksyneen tilintarkastajan ilmoittaman arvon molempia sitovasti. Toimitusvelvoite raukeaa vain, jos sinihapon tuotanto joudutaan lopettamaan lain nojalla. Muussa tapauksessa se raukeaa aikaisintaan […] kuluttua, jos ostajan vuotuinen sinihapon ostomäärä on […] peräkkäisen vuoden aikana laskenut alle […] tonniin vuodessa ja HCN-laitoksen kapasiteetin kokonaiskäyttöaste on samalla laskenut alle […] prosenttiin. Ostaja sitoutuu II.1. kohdassa mainitulla tavalla toimittamaan NDC-laitoksen ostajalle kloorisyaania. Jos NDC-laitosta ei myydä, tämä velvoite on voimassa VEBA/VIAG:n hyväksi. Ostaja saa käyttöönsä Münchsmünsterin teollisuusalueella yritysten yhteenliittymän tarjoamat apu- ja palvelutoiminnot (sähkö, höyry, vesi- ja jätevesihuolto, työpajat, jätehuolto) samoilla ehdoilla kuin muutkin yhteenliittymän jäsenet.

VEBA/VIAG toimittaa komissiolle viimeistään kaksi viikkoa ennen toisen vaiheen päättymistä kertomuksen toteuttamistaan myyntiponnistuksista ja myyntineuvottelujen tilanteesta tai tuloksesta.

3. Jos VEBA/VIAG ei ole kaikista mahdollisista ponnisteluistaan huolimatta onnistunut […] yrityskeskittymän hyväksymisestä löytämään edellä 1 tai 2 kohdassa määritellylle omaisuudelle ostajaa, myytävä omaisuus voi komission luvalla käsittää myös seuraavassa määritellyn syanuurikloridiin liittyvän liiketoiminnan: Tämä vaihtoehto käsittää syanuurikloridiin liittyvän koko kaupallisen osaamisen kaikki asiakasluettelot ja toimitussuhteet mukaan lukien. VEBA/VIAG sitoutuu toimittamaan ostajalle tilaustyöstä tehdyn sopimuksen mukaisesti […] vuoden ajan vuosittain enintään […] tonnia syanuurikloridia hintaan, joka vastaa tuotantokustannuksia […] lisättynä. Tuotannossa välttämättömän sinihapon hinta määritellään kolmelle nykyiselle […] tuotantolaitokselle sinihapon tuotannosta aiheutuvien painotettujen keskimääräisten vuosittaisten omakustannusten perusteella. Ostajalla on oikeus pyytää hankintakustannusten vahvistamista riippumattomalta tilintarkastajalta, joka antaa tiedoksi ostajalle ja myyjälle omakustannushinnan vahvistetut vuosittaiset keskiarvot, mutta on kustannuseritelmän osalta ostajaan nähden vaitiolovelvollinen. I.2 kohdan 5. virkettä sovelletaan vastaavasti. Toimitusvelvoite raukeaa vain, jos sinihapon tai SK:n tuotanto joudutaan lopettamaan lain nojalla. Muussa tapauksessa se raukeaa aikaisintaan […] kuluttua, jos ostajan vuotuinen SK:n ostomäärä laskee alle […] tonniin vuodessa ja HCN-laitoksen kapasiteetin kokonaiskäyttöaste laskee samalla alle […].

II **NDC**

Jos suunniteltu VEBA/VIAG-keskittymä hyväksytään yrityskeskittymien valvontaa koskevan lainsäädännön mukaisesti ja toteutetaan, VEBA/VIAG sitoutuu myymään […] kuluessa yrityskeskittymän hyväksymisestä SKW Trostberg AG:n nykyisen NDC-liiketoiminnan ostajan valinnan mukaan seuraavasti:

1. VEBA/VIAG sitoutuu yrityskeskittymän hyväksymisen jälkeisen […] ensimmäisen vaiheen aikana tarjoamaan myytäväksi yksinomaan jäljempänä määritellyn omaisuuden. Se toimittaa komissiolle viimeistään kaksi viikkoa ennen […] päättymistä kertomuksen toteuttamistaan myyntiponnistuksista ja myyntineuvottelujen tilanteesta tai tuloksesta. Myytävä omaisuus käsittää NDC:n tuotantolaitoksen ja kaiken NDC:n valmistamisessa ja kaupan pitämisessä tarvittavan kaupallisen ja teknisen tietotaidon. Jos kloorisyaanin tuotantoa ei ole myyty I kohdassa esitetyllä tavalla, VEBA/VIAG sitoutuu toimittamaan NDC:n tuotantolaitoksen ostajalle kloorisyaania (sellaisessa muodossa, kuin sitä

tarvitaan nykyisessä NDC:n tuotannossa) […] vuoden ajan nykyisen NDC:n tuotantolaitoksen tarpeisiin enintään […]. Hinta vastaa kaikkien kolmen nykyisen […] tuotantolaitoksen […] painotettuja keskimääräisiä vuosittaisia hankintakustannuksia […] lisättynä. Ostajalla on oikeus pyytää hankintakustannusten vahvistamista riippumattomalta tilintarkastajalta, joka antaa tiedoksi ostajalle ja myyjälle omakustannushinnan vahvistetut vuosittaiset keskiarvot, mutta on kustannuseritelmän osalta ostajaan nähden vaitiolovelvollinen. I.2 kohdan 5. virkettä sovelletaan vastaavasti. Toimitusvelvoite raukeaa vain, jos sinihapon tuotanto joudutaan lopettamaan lain nojalla. Muussa tapauksessa se raukeaa aikaisintaan […] kuluttua, jos ostajan vuotuinen kloorisyaanin ostomäärä laskee alle […] prosenttia vuoden 1999 määrästä ja HCN-laitoksen kapasiteetin kokonaiskäyttöaste laskee samalla alle […]. Ostaja saa käyttöönsä Münchsmünsterin teollisuusalueella yritysten yhteenliittymän tarjoamat apu- ja palvelutoiminnot (sähkö, höyry, vesi- ja jätevesihuolto, työpajat, jätehuolto) samoilla ehdoilla kuin muutkin yhteenliittymän jäsenet.

2. Jos VEBA/VIAG ei kaikista mahdollisista ponnisteluistaan huolimatta onnistu ensimmäisen vaiheen aikana löytämään ostajaa 1 kohdassa määritellylle myytävälle omaisuudelle, VEBA/VIAG voi EY:n komission suostumuksella tarjota sen jälkeen myytäväksi sekä edellä 1 kohdassa määritellyn omaisuuden että seuraavassa määritellyn omaisuuden:

Myytävä omaisuus käsittää vaihtoehtoisesti NDC:hen liittyvän koko kaupallisen osaamisen kaikki asiakasluettelot ja toimitussuhteet mukaan lukien. SKW Trostberg sitoutuu toimittamaan ostajalle tilaustyöstä tehdyn sopimuksen mukaisesti […] vuoden ajan vuosittain enintään […] tonnia NDC:tä hintaan, joka vastaa tuotantokustannuksia […] lisättynä. Tuotannossa välttämättömän sinihapon hinta määritellään […] olemassa olevalle […] tuotantolaitokselle sinihapon tuotannosta aiheutuvien painotettujen keskimääräisten vuosittaisten hankintakustannusten perusteella. Ostajalla on oikeus pyytää omakustannushinnan vahvistamista riippumattomalta tilintarkastajalta, joka antaa tiedoksi ostajalle ja myyjälle omakustannushinnan vahvistetut vuosittaiset keskiarvot, mutta on kustannuseritelmän osalta ostajaan nähden vaitiolovelvollinen. I.2 kohdan 5. virkettä sovelletaan vastaavasti. Toimitusvelvoite raukeaa vain, jos sinihapon tai NDC:n tuotanto joudutaan lopettamaan lain nojalla tai jos ostajan hankkiman NDC:n määrä alittaa […] tonnia vuodessa.

3. Ostaja voi olla myös yritys, joka on perustettu toimivan johdon ostettua sen toiminnot (Management-Buy-Out).

III

Sama ostaja voi hankkia sekä I että II osassa mainitun omaisuuden.

IV

1. VEBA/VIAG sitoutuu huolehtimaan siitä, että edellä I ja II osassa mainittua myytävää omaisuutta hoidetaan samalla tavalla kuin sitä on hoidettu ennen keskittymän toteuttamista. Lisäksi VEBA/VIAG huolehtii siitä, ettei myytävään omaisuuteen kuuluva liikeomaisuus vähene tavanomaiseen liiketoimintaan kuulumattoman toiminnan vuoksi ennen omaisuuden myyntiä. Tämä koskee erityisesti käyttöomaisuuden, tietotaidon ja asiakaskunnan sekä henkilöstön teknisen ja kaupallisen pätevyyden säilyttämistä. VEBA/VIAG nimittää komission suostumuksella […] kuluessa riippumattoman toimitsijamiehen, jonka toimeksiannolle on saatava komission suostumus ja joka valvoo komission toimeksiannosta edellä esitettyjen velvoitteiden noudattamista. Toimitsijamies huolehtii erityisesti siitä, että sekä SK:hon että NDC:hen liittyviä liiketoimintoja jatketaan itsenäisesti samaan tapaan kuin ennen yrityskeskittymän toteuttamista mutta ne pidetään erillään VEBA/VIAG:hen jäävistä SK:hon ja NDC:hen liittyvistä toiminnoista, ja ettei VEBA/VIAG:n vaikutus rajoita niiden jatkumista. Tämän tehtävän hoitamiseksi toimitsijamies kutsutaan kaikkiin SKW Trostbergin ja tämän oikeudellisten seuraajien yhtiökokouksiin sekä hallintoneuvoston ja hallituksen kokouksiin, joissa käsitellään SKW Trostbergin SK:hon ja NDC:hen liittyviä toimintoja. Toimitsijamies raportoi komissiolle tämän pyynnöstä tai katsoessaan sen itse tarpeelliseksi havainnoistaan ja ehdottaa tarvittaessa lisätoimenpiteitä.

2. VEBA/VIAG nimittää Euroopan yhteisöjen komission suostumuksella ja jos kaikkia SK:ta ja NDC:tä koskevia sitoumuksia ei ole vielä täytetty, […] kuluttua yrityskeskittymän hyväksymisestä riippumattoman toimitsijamiehen, jonka toimeksiannolle on saatava komission hyväksyntä. VEBA/VIAG tiedottavat toimitsijamiehelle jatkuvasti I ja II kohdan mukaisista myyntitoimenpiteistään. Toimitsijamies toimittaa komissiolle kertomuksen […] kuluttua yrityskeskittymän hyväksymisestä. Toimitsijamies voi olla sama henkilö kuin IV.1. kohdan mukaisesti nimitetty toimitsijamies.

3. VEBA/VIAG varmistaa, että jos jonkin I tai II osassa mainitun myytävän omaisuuserän myynti ei ole onnistunut […] kuluessa, myymättömien omaisuuserien hallintaoikeus siirretään peruuttamattomasti IV.2. kohdan mukaisesti nimitetylle toimitsijamiehelle, jonka on […] kuluessa toteutettava myynti parhaaksi katsomallaan tavalla omistajan lukuun noudattaen asianmukaista kauppatapaa ja riippumattomana ulkopuolisista ohjeista ja erityisesti sitoutumatta ennalta asetettuun vähimmäishintaan.

4. Valituille ostajille, joiden on oltava VEBA/VIAG:stä riippumattomia ja joilla ei saa olla sidoksia niihin, on saatava Euroopan yhteisöjen komission hyväksyntä.

5. Komissio ja VEBA/VIAG ovat yhtä mieltä siitä, että VEBA/VIAG on noudattanut myyntivelvoitettaan koskevia määräaikoja, jos kunkin määräajan kuluessa on tehty kunkin ostajan kanssa sitova kauppasopimus myytävästä omaisuudesta.

6. Toimitsijamiesten toimeksianto päättyy, kun kyseisen omaisuuden myynti on saatettu päätökseen.